Strategija kulturnog razvitka GRADA KAŠTELA do 2030. g.

IMPRESSUM

Strategija kulturnog razvitka grada Kaštela do 2030.

Naručitelj

GRAD KAŠTELA

Braće Radić 1, 21212 Kaštel Sućurac

Izrađivač

Urbanex

Boktuljin put 26, 21 000 Split

Vlaška 95, 10 000 Zagreb

2025.

SADRŽAJ

1. Uvod ... 3

1.1. Metodološki okvir ... 4

2. Kulturne politike ... 6

2.1. Kulturne politike na europskoj razini ... 6

2.2. Strateško planiranje kulture na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini ... 12

2.3. Pravni aspekti razvoja kulturnog sektora ... 18

3. Organizacija i upravljanje ... 23

3.1. Institucije i kulturne ustanove ... 24

3.2. Nevladine organizacije u kulturi ... 27

3.3. Poduzetništvo u kulturi ... 29

4. Financiranje kulturnog sektora na lokalnoj razini ... 33

5. Resursna osnova ... 43

5.1. Baština – Materijalna i nematerijalna baština ... 43

5.2. Kulturna infrastruktura ... 50

5.2.1. Prostorna infrastruktura i opremljenost ... 50

5.3. Organizacijske forme u kulturi – kulturna događanja ... 50

5.4. Kultura u turizmu ... 53

6. Razmjena i suradnja ... 56

6.1. Kooperacija unutar kulturnog sektora ... 56

6.2. Međusektorska suradnja ... 57

7. Sudjelovanje u kulturi i pravo na kulturu ... 60

7.1. Kultura za mlade i starije ... 60

7.2. Kultura za osobe s invaliditetom ... 61

7.3. Digitalizacija kulturnog sektora ... 62

8. Vizija i misija ... 66

9. Strateški okvir i akcijski plan ... 70

10. Ključni pokazatelji i rezultati provedbe ... 99

Privitak 1 - Pregled kulturnih organizacija, djelatnosti i produkcije na području Gradu Kaštela 103

Literatura i izvori ... 114

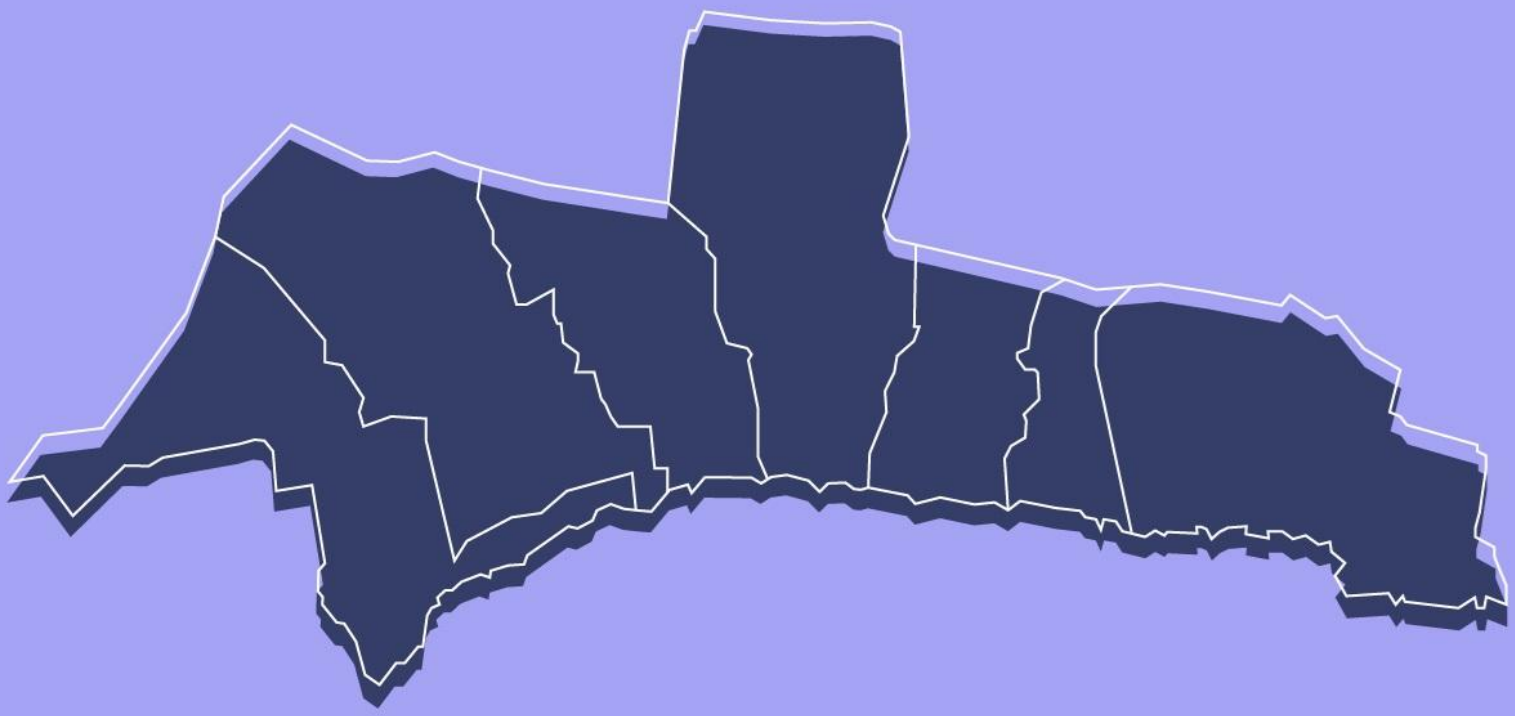

1. UVOD

1. Uvod

Strategija kulturnog razvitka Grada Kaštela izrađuje se po drugi put, nakon što su temelji strateškog planiranja u kulturi na lokalnoj razini, u ovom formatu, definirani 2017. godine za razdoblje do 2023. godine. U promatranom su razdoblju realizirani brojni prijedlozi definirani Strategijom, uključujući kapitalne projekte poput otvaranja Kulturnog centra. Dio se aktivnosti provodi kontinuirano, dok pojedini prijedlozi tek čekaju punu afirmaciju. Potrebno je spomenuti kako su specifične okolnosti utjecale na lokalno financiranje kulturnog sektora te na posjećenost kulturnih sadržaja. Primjerice, dionici u kulturi bili primorani prilagoditi formate i sadržaje programa te način njihove prezentacije javnosti, kao posljedicu pandemije.

Nova kulturna strategija stoga je osobito usmjerena na prilagodbu kulturnih politika kako bi se sektor na području Grada Kaštela učinio održivijim i otvorenijim za razvoj u vremenu ubrzanih promjena. Ipak, nastojalo se uvažiti i apostrofirati osobitosti kulturnog razvoja Kaštela i cjelokupnog sektora, poput činjenice da su kulturni sadržaji, manifestacije i programi i danas gotovo podjednako zastupljeni u svih sedam kaštelanskih naselja. Također, kaštelanska kultura, kulturna baština (materijalna i nematerijalna) i razvoj grada ostaju snažno isprepletene teme. I ovoga su puta važan doprinos u definiranju razvojnih potreba i potencijala pružili dionici kulturnog sektora u gradu. Učinkovitost komunikacije i pružanja podrške nositeljima kulturnih aktivnosti pokazala se kao jedna od ključnih snaga kulturnog sektora Grada te se očekuje da će imati važnu ulogu i u nadolazećem razdoblju.

Analiza stanja predstavlja polazište za definiranje prioriteta i aktivnosti kulturnog razvitka. U opsežnom formatu izrađena je za potrebe prve kulturne strategije grada, stoga je ovoga puta naglasak stavljen na utvrđivanje trendova, sažeti pregled aktualnog stanja i sagledavanje novih prilika koje će biti moguće realizirati u nadolazećem razdoblju. Obuhvaćen je niz tematskih područja, počevši od pregleda aktualnih europskih, nacionalnih i lokalnih politika koje izravno usmjeravaju i oblikuju razvoj kulturnog sektora Grada. Poseban je naglasak stavljen na mehanizme i mogućnosti financiranja različitih potreba u kulturi. Uslijedio je pregled organizacijske strukture, institucionalnih i vaninstitucionalnih kapaciteta te inicijativa. Infrastruktura i oprema za kulturne sadržaje i programe analizirane su u njihovoj međuovisnosti. Kulturna događanja neodvojivo su povezana s turizmom, a analizirano je i na koji se način vrednuje i interpretira bogata kaštelanska baština. Razvoj kulturnog sektora usko je povezan s razvojem publike, stoga je posebna pažnja posvećena sadržajima prilagođenima različitim skupinama stanovništva, poput mladih i starijih. Umreženost dionika unutar sektora promatrana je kao prilika za njegovo jačanje i razvoj samih organizacija, čemu su također posvećena poglavlja analitičkog dijela dokumenta. Sintezom zaključaka dobivenih analizom u nadolazećem razdoblju definirana je **vizija i misija**, koja će se nastojati ostvariti kroz **tri tematske osi**, u okviru kojih su oblikovani **strateški ciljevi**:

Tematska os 1 - Koordinirano, suradničko i umreženo djelovanje

Tematska os 2 – Razvijena kulturna infrastruktura, resursi i potencijali

Tematska os 3 - Inovativan, uključiv i prepoznatljiv cjelogodišnji kulturni program

1.1. Metodološki okvir

Proces izrade Strategije kulturnog razvitka odvija se u nekoliko faza. Uz prethodno opisanu fazu izrade Analize stanja, dosad su organizirane i provedene dvije tematske radionice s predstavnicima javnog, civilnog i privatnog sektora u kulturi s područja Grada Kaštela.

Prva radionica, pod nazivom *Naslijeđe i tradicija, institucije u kulturi te umjetničko obrazovanje*, pružila je uvid u inicijative i aktivnosti vezane uz očuvanje i revitalizaciju kaštelanskog naslijeđa, koje provode i podupiru Muzej, Knjižnica, udruge i Grad, uz podršku Turističke zajednice Grada. Također su predstavljeni planovi i želje ustanova u kulturi u pogledu programskog i prostornog razvoja. Ukazano je i na mogućnost bolje povezanosti umjetničkog obrazovanja i umjetničkih udruga na području grada.

Druga radionica, *Kulturno stvaralaštvo, produkcija, suradnja i građanska participacija*, otvorila je teme vezane uz izazove s kojima se neformalni sektor suočava u pogledu financiranja određenih kulturnih formi, unatoč kontinuiranoj i, prema mišljenju dionika, pravednoj podršci Grada. Istaknuta je potreba za razvojem kulturne publike zainteresirane za raznovrsne sadržaje, pri čemu razvoj nove infrastrukture, koja omogućuje kontinuitet kulturnih događanja tijekom godine, igra značajnu ulogu. Također je prepoznata potreba za uspostavom koordinacijskog tijela koje bi upravljalo prostorima i programima.

Smjernice i perspektive lokalnih aktera u kulturi, uz praćenje stanja i trendova u kulturnom sektoru na svim razinama, a ponajprije na lokalnoj, doprinijeli su izradi detaljnog akcijskog plana, željenoj viziji kulturnog razvitka Grada te definiranju pokazatelja putem kojih će se pratiti razvoj kulturnog sektora do 2030. godine. Svi procesi koji slijede završetkom izrade akcijskog plana povezani su s usvajanjem Strategije, čiji je važan dio i provedba javnog savjetovanja, kroz koje će šira javnost moći dati svoj osvrt i komentare na idejnu viziju te prijedloge kulturnog razvitka kaštelanskih *mista*.

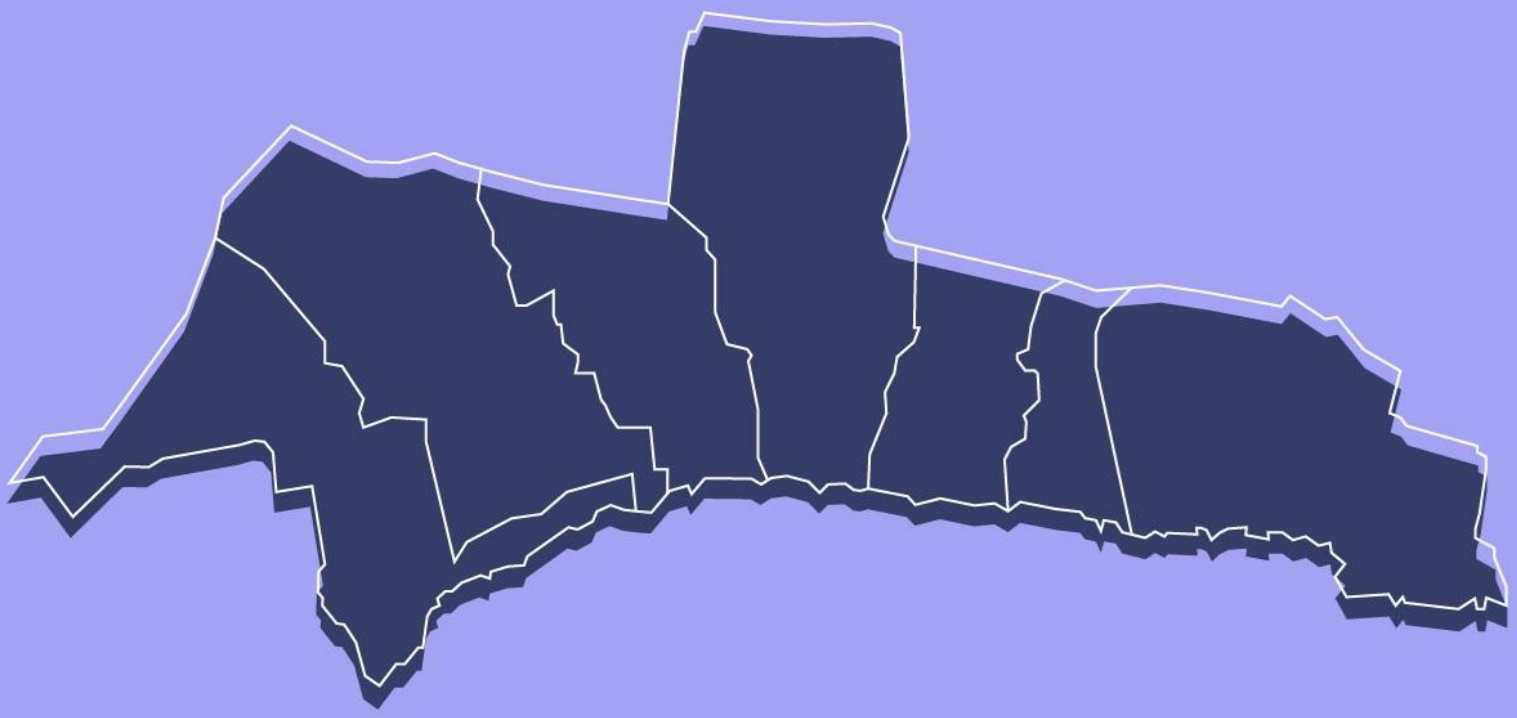

2. KULTURNE POLITIKE

2. Kulturne politike

Kulturna politika je jedna od javnih politika koja upravlja i administrira kulturu. Suvremeno poimanje kulture pozicionira je kao složen sustav, s različitim ulogama i dimenzijama, koje nadilaze onu primarnu, estetsku. Kulturne politike stoga utječu na formiranje sustava identiteta i vrijednosti, održivosti, kulturne raznolikosti, ekonomskog rasta i sl. (Matanovac Vučković i dr., 2023). Razumijevanje različitih dimenzija kulturnih politika, važno je zbog njihovog posrednog ili neposrednog utjecaja na razvoj sektora kulture na lokalnoj razini i vrednovanja kulture bilo kao resursa, dobra, sredstva ili kapitala. Stoga u nastavku slijedi pregled ključnih kulturnih politika – europske, nacionalne, regionalne i lokalne razine.

2.1. Kulturne politike na europskoj razini

Europska unija (EU) u svojim temeljnim ugovorima (Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije) definira ovlasti u području kulture kao one koje podržavaju, koordiniraju ili nadopunjuju nacionalne politike, što prema čl. 167. Ugovora o funkcioniranju Europske unije uključuje promicanje i popularizaciju kulture i kulturne povijesti europskih naroda, očuvanja kulturne baštine, nekomercijalnu kulturnu razmjenu te umjetničko i književno stvaralaštvo (Europska unija, 2016).

Dakle, države članice imaju isključivo nadležnost u provedbi kulturnih politika, a EU podupire sektor izravno i neizravno. Izravno djelovanje na području kulture provodi se kroz centralizirano upravljanje programom Kreativna Europa i drugim programima, poput europskih nagrada u kulturi i Europske prijestolnice kulture te izradom niza strateških dokumenata i drugih provedbenih akata, a neizravno obuhvaća uključivanje ključnih tema i ciljeva za kulturu u dokumente čiji je fokus usmjeren na šire ili druge politike.

Utjecaj na ciljeve djelovanja u kulturi imaju i međunarodne aktivnosti. EU je potpisnica UNESCO-ove Konvencije o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja (2005), koja uspostavlja okvir za suradnju EU-a u području kulture u vanjskim odnosima s naglaskom na promicanje kulturnog pluralizma, međukulturnog dijaloga i održivog razvoja.

Nova europska agenda za kulturu

Strateški okvir za kulturnu suradnju država članica definiran je u Novoj europskoj agendi za kulturu (2018). Identificirana su tri strateška cilja s tri dimenzije: socijalnom, gospodarskom i vanjskom. S ciljem postizanja socijalne kohezije i dobrobiti poticat će se kulturni kapacitet građana stavljanjem na raspolaganje niza kulturnih aktivnosti, mobilnost stručnjaka u kulturnom i kreativnom sektoru te zaštita i promicanje kulturne baštine Europe u svrhu osnaživanja zajedničkog europskog identiteta. Gospodarska dimenzija podrazumijeva promicanje kulturne kreativnost u svim oblicima obrazovanja i osposobljavanja, poticanje ekosustava za kulturne i kreativne industrije, poboljšanje pristupa financiranju inovacijskog kapaciteta, pravednih naknada za autore i stvaraoce i međusektorske suradnje, kao i promicanje vještina potrebnih u kulturnim i kreativnim sektorima. Međunarodni kulturni odnosi jačat će se podupiranjem kulture kao pokretača održivog društvenog

i gospodarskog razvoja, promicanjem kulture i međukulturnog dijaloga među zajednicama te jačanjem suradnje u području kulturne baštine. Gradovi i regije u Agendi su prepoznati kao nositelji razvoja utemeljenog na kulturi, a pristupa im se kao partnerima za eksperimentiranje, predviđanje trendova i istraživanja modela socijalnih i gospodarskih inovacija (Europska komisija, 2024).

Države članice u okviru planova rada za kulturu i zaključaka Vijeća Europske unije kao provedbenih dokumenata, na temelju uspostavljenog strateškog okvira, definiraju prioritete i metode rada u području kulture. Plan rada za kulturu za razdoblje 2023. – 2026. ima četiri prioriteta: 1. umjetnici i kulturni djelatnici – osnaživanje kulturnog i kreativnog sektora; 2. kultura za ljude – jačanje sudjelovanja u kulturi i uloge kulture u društvu; 3. kultura za planet – oslobađanje snage kulture; 4. kultura za partnerstva koja zajednički stvaraju – jačanje kulturne dimenzije vanjskih odnosa EU-a (Vijeće Europske unije, 2022).

Kreativna Europa

Program Kreativna Europa (2021.–2027.) je glavni financijski instrument EU-a za kulturni sektor, s proračunom od 2,44 milijarde eura, uvećanim za gotovo 50% u odnosu na prethodno financijsko razdoblje. Dva su glavna cilja Programa: čuvati, razvijati i promicati europsku kulturnu i jezičnu raznolikost i baštinu, te povećati konkurentnost i gospodarski potencijal kulturnih i kreativnih sektora, osobito audiovizualnog sektora. Tri su potprograma Kreativne Europe: potprogram Kultura, koji obuhvaća kulturne i kreativne sektore, potprogram MEDIA, koji obuhvaća audiovizualni sektor te Međusektorski potprogram, koji olakšava suradnju među sektorima, a obuhvaća i sektor informativnih medija. Programom se daje podrška očuvanju kulturne baštine, pomaže kulturnim i kreativnim sektorima u digitalizaciji, zelenoj tranziciji, izgradnji otpornosti, većoj uključivosti i jačanju međunarodne kulturne suradnje. Kroz ovaj program gradovi i lokalne zajednice imaju priliku sudjelovati u međunarodnim kulturnim inicijativama, dobiti financijsku potporu za razvoj kulturnih kapaciteta i promicati svoju kulturnu baštinu.

Kreativna Europa je centralizirani instrument kojim se upravlja na razini EU pa svaka država članica organizira nacionalni savjetodavni i informativni Desk Kreativne Europe koji je u Hrvatskoj ustrojen u okviru Službe za Kreativnu Europu Ministarstva kulture i medija, za potprograme Kultura i Međusektorski potprogram te pri Hrvatskom audiovizualnom centru, za potprogram MEDIA.

Niz je programa i instrumenata koji nisu izravno vezani uz kulturu, ali utječu na provedbu kulturnih politika država članica. Najvažniji od njih navode se u idućim tablicama.

NACRT

NAZIV	OPIS
Teritorijalna agenda 2030.	Prepoznaje kulturu kao važan čimbenik za jačanje regionalnog identiteta i društvene kohezije kroz ciljeve koji promiču kulturnu raznolikost i baštinu, održivi razvoj kulturne baštine u svrhu regeneracije gradova i ruralnih područja, te povezivanje kulturnih i kreativnih industrija s gospodarskim i tehnološkim sektorima radi poticanja održivog rasta i razvoja u regijama.
Fond solidarnosti EU	U okviru instrumenta EU sljedeće generacije, iz Fonda solidarnosti EU Hrvatskoj su omogućena sredstva u iznosu od oko 680 mil. eura za sanaciju štete od potresa, uključujući na kulturnim institucijama i ustanovama u kulturi.
Mehanizam za oporavak i otpornost	Na temelju Mehanizma za oporavak i otpornost izrađen je Nacionalni plan oporavka i otpornosti za razdoblje od 2021. do 2026. g. (2021b)) s ciljem postizanja strukturalnih reformi, unutar kojega se kulturne i kreativne industrije financiraju s 125,56 mil. eura, a doprinose nekoliko ciljeva: C1.1. Otporno, zeleno i digitalno gospodarstvo, C2.2. Daljnje unaprjeđenje učinkovitosti javne uprave i C6.1. Obnova zgrada (kulturna dobra). Tako će se provoditi niz investicija s ciljem transformacije kulturnih i kreativnih industrija, provjere medijskih činjenica, digitalizacije arhivskog i konzervatorskog sustava te energetske obnove zgrada sa statusom kulturnog dobra (MKM 2023, str. 34.)

NAZIV	OPIS
Strategija industrijske tranzicije EU	Osmišljena je kako bi potaknula zelenu i digitalnu tranziciju te ojačala otpornost europske industrije na globalne izazove poput klimatskih promjena, digitalne transformacije i geopolitičkih promjena. Kulturne i kreativne industrije prepoznate su kao jedan od ključnih ekosustava u ovom procesu zbog njihova utjecaja na brojne sektore poput inovacija i kreativnosti u drugim industrijama ili promicanja održive promjene na lokalnim razinama. EU kroz ovaj proces prati napredak u postizanju zelene i digitalne tranzicije, potiče dijalog i daje smjernice za postupanje
EU fondovi u okviru Višegodišnjeg financijskog okvira EU 2021. – 2027. **U Hrvatskoj se kroz EU fondova podržava provedba aktivnosti u kulturnim i kreativnim sektorima kroz tri programa:**	
Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027. financira se iz Europskog socijalnog fonda+, a obuhvaća ulaganja u: zapošljavanje i povećane razine vještina, socijalno uključivanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje te ulaganje u zdravstvenu i dugotrajnu skrb s ciljem osiguravanja jednakosti pristupa i sudjelovanja u kulturi građanima. Iz ovog programa financirat će se razvoj inkluzivnih usluga ustanova u kulturi i potpora socijalnom uključivanju ranjivih skupina.	
Program Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027. financira se iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i Kohezijskog fonda s ciljem jačanja gospodarstva, poticanja inovacija, ubrzavanja i olakšavanja digitalne i zelene tranzicije, pospješivanja povezanosti i mobilnosti te poboljšanja kvalitete života građana. U okviru Prioriteta 6., Specifičnog cilja 4.vi Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama, podržavaju se aktivnosti usmjerene unapređenju javne kulturne infrastrukture.	

Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027. također se financira iz EFRR, ali i iz novog Fonda za pravednu tranziciju. RH je programirala ulaganja namijenjena određenim geografskim područjima i njihovim specifičnostima kroz zasebni Program, osiguravajući da se projekti provode na temelju teritorijalnih strategija, odnosno primjenom principa „odozdo prema gore". Kroz ovaj program financira se i mehanizam Integriranih teritorijalnih ulaganja odnosno projekti Urbane aglomeracije Split, dio koje je i Grad Kaštela. Iz programa će se u području kulture financirati programi valorizacije kulturne baštine i razvoja kulturnih usluga.

NAZIV	OPIS
Europski semestar	U okviru Europskog semestra EU jednom godišnje svim državama članicama daje preporuke za postupanje na temelju analize ekonomskog učinka i političkog okvira. Države su obvezne izraditi Nacionalne programe reformi u kojima prikazuju na koji će se način rješavati gospodarski i društveni izazovi koje je Europska unija utvrdila u tim preporukama, koji najčešće obuhvaćaju promicanje održivog gospodarskog rasta, socijalne uključenosti, zapošljavanja, fiskalne stabilnosti i strukturne reforme u gospodarstvu. Između ostalih, i provedba Nacionalnog plana razvoja kulture i medija doprinosi Nacionalnom programu reformi Republike Hrvatske.

Postoje i drugi fondovi i instrumenti kroz koje se pruža financijska podrška provedbi aktivnosti u kulturi. Primjerice, kroz Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike (u ruralnim krajevima), Strategiju pametne specijalizacije (za digitalizaciju) ili Interreg (instrument za potporu regionalnoj prekograničnoj suradnji u kojem je kultura jedna od najpopularnijih tema s više od 4000 financiranih projekata između 2014. i 2020. godine).

EU djeluje na lokalnoj i regionalnoj razini i kroz druge programe, poput programa Europske prijestolnice kulture ili forume poput Europskog kulturnog foruma ili Glasova kulture, strukturiranog dijaloga Europske komisije (EK) s kulturnim sektorom. Potiče se suradnja na razini EU-a za oblikovanje lokalnih kulturnih politika te učenje jednih od drugih, a pomoć se pruža i u osiguravanju podataka i analiza u području kulture.

Uspostavljeni su razni modeli suradnje i osiguravanja odgovornosti među tijelima EU i državama članicama, a ta suradnja proširena je dijalogom s organizacijama civilnoga društva, dionicima u

području kulturnih i kreativnih sektora, gradovima i regijama te međunarodnim organizacijama poput Vijeća Europe, UNESCO-a i OECD-a. Na taj način omogućuje se strukturirani dijalog sa svim relevantnim dionicima u kulturnim i kreativnim sektorima.

Tako je dijalogom ustanovljena važnost i posljedično posvećena značajna pažnja EU području zaštite autorskih i srodnih prava stvaratelja, gdje je doneseno 15 direktiva koje sada Hrvatska indirektno implementira u svoj zakonodavni okvir, čime se postiže značajan iskorak u ovoj domeni. Osobito je važna Direktiva o autorskom pravu na jedinstvenom digitalnom tržištu koja regulira pitanja korištenja kulturnih sadržaja na internetu, što je ključno za razvoj lokalnih digitalnih kulturnih platformi i muzeja. Direktiva omogućuje zaštitu kulturnih prava i kreativnosti, dok istovremeno potiče širenje digitalnih kulturnih sadržaja.

Holistički, međusektorski pristup rješavanju problema danas je sve više prisutan u političkom djelovanju. Kulturu se smatra temeljnom sastavnicom održivog razvoja (uz ekonomiju, društvo i okoliš) (Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, 2022, str.26.) pa se ona sve više povezuje drugim policy područjima, poput okolišnih politika. Hrvatska se obvezala doprinijeti UN-ovoj Agendi za održivi razvoj do 2030. godine koja, provedbom 17 Ciljeva održivog razvoja, među kojima se kultura pojavljuje kao prioritet u više podciljeva, teži provesti strukturne promjene radi smanjenja utjecaja na klimu i uklanjanja posljedica klimatskih promjena. Mjere planirane u Nacionalnom planu razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine doprinose 8 ciljeva, dokazujući kako je kultura horizontalno prisutna u raznovrsnim društvenim i gospodarskim područjima, poput obrazovanja, gospodarskog rasta i zapošljavanja, izgradnje otporne infrastrukture, održive industrijalizacije i inovacija, smanjenja nejednakosti, povećanja uključivosti, sigurnosti, otpornosti i održivosti gradova i naselja, uspostavljanja održivih obrazaca potrošnje i proizvodnje, poduzimanja mjera u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih negativnih utjecaja te razvoja i poticanja medija radi osiguravanja javnog pristupa informacijama. Kultura je integrirana i u europski zeleni plan kroz inicijative kao što su energetski učinkovita obnova kulturnih zgrada te podrška u postizanju cilja održivog razvoja kulturnog sektora, s naglaskom na smanjenje ekološkog otiska kulturnih ustanova i promoviranja „zelenih" praksi u kulturi.

NACRT

2.2. Strateško planiranje kulture na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini

Strateško planiranje u Republici Hrvatskoj područje je koje se značajno razvija posljednjih godina. Usvajanjem **Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine** (NRS 2030), Hrvatska je prvi puta izradila krovni, sveobuhvatni nacionalni strateški dokument „koji služi za oblikovanje i provedbu razvojnih politika Republike Hrvatske" (Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, 2017, čl.17.).

Premda nema zaseban strateški cilj, kultura ima istaknuto mjesto u NRS 2030, što je vidljivo već u definiciji vizije Hrvatske 2030. godine: „Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve" (Vlada Republika Hrvatske, 2021a, str. 4.). NRS 2030 definira 4 razvojna smjera koji se realiziraju postizanjem 13 strateških ciljeva: održivo gospodarstvo i društvo, jačanje otpornosti na krize, zelena i digitalna tranzicija i ravnomjeran regionalni razvoj. Kultura i mediji planiraju se razvijati kroz strateški cilj 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo, prioritetno područje „Poticanje razvoja kulture i medija", strateški cilj 4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske, strateški cilj 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život i cilj 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost.

Jedan od akata strateškog planiranja kojim se podupire provedba strateškog okvira NRS-a je i **Nacionalni plan razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine** (Plan) prvi nacionalni strateški plan za kulturu i medije u Republici Hrvatskoj nakon 2003. godine koji objedinjuje sve druge prethodno izrađene srednjoročne i dugoročne dokumente koji su se izrađivali za pojedinačna područja u kulturi i medijima. Vizija Hrvatske u kontekstu kulture usklađena je s vizijom NRS 2030: „Do 2007. godine Republika Hrvatska imat će razvijenije kulturno stvaralaštvo, produkciju i distribuciju, osigurano očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine, razvijeniji sustav arhiva, knjižnica i muzeja, unaprijeđeni status novinarske profesije, medijski sektor i poticanje pluralizma te učinkovitu podršku kulturnom i medijskom sektoru" (Ministarstvo kulture i medija, 2023, str. 6.). To su ujedno i posebni ciljevi definirani u Planu. Osim NRS 2030, Plan doprinosi svim relevantnim strategijama i planovima na EU i nacionalnoj razini, posebno ističe zelenu i digitalnu tranziciju u sektoru, a o opsegu planiranih djelovanja govori i informacija o ukupnom procijenjenom trošku provedbe (samo iz) državnog proračuna u iznosu od 2,234 mlrd eur (kojima se dodaju i izvori financiranja iz raznih EU fondova i instrumenata, prihodi od igara na sreću, od spomeničke rente i ostali prihodi za posebne namjene). Za njegovu provedbu izrađuju se dva Akcijska plana, jedan za razdoblje 2023. – 2024., a drugi za razdoblje 2025. – 2027. godine. Akcijski planovi sadrže mjere za provedbu posebnih ciljeva, pokazatelje rezultata, izvore financiranja, rokove i druge provedbene informacije.

Izradi Plana prethodila je priprema vrlo detaljnih analiza **Kulturne i kreativne industrije u RH prije i nakon COVID-a, Analiza medijskog sektora u Republici Hrvatskoj i Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj**. Te analize vrijedni su pregledi stanja sektora od strane renomiranih stručnjaka koji daju sustavan i temeljit uvid u razvoj, realno stanje i trendove u kulturnim, kreativnim i medijskim djelatnostima. Koliko je regionalni razvoj važan i u području kulture napominje ministrica Obuljen Koržinek koja ističe da brojne mjere pridonose „razvoju infrastrukture, gdje se naglasak stavlja na digitalizaciju, energetsku učinkovitost, ulaganje u distribuciju i osiguravanje pristupa kulturnim sadržajima (kako onim financiranim javnim

sredstvima, tako i onim koji se primarno distribuiraju komercijalnim kanalima) svim građanima i društvenim skupinama" (Ministarstvo kulture i medija, 2022, str. 12.).

Ministarstvo za period trajanja mandata Vlade donosi **Provedbeni program Ministarstva kulture i medija**. Trenutno važeći Provedbeni program izrađen je za razdoblje od 2021. do 2024., ažuriran je nakon usvajanja Plana radi usklađivanja s njim, a obuhvaća sve aktivnosti u resoru, uključujući i one preuzete kroz druge programe (EU fondovi) te nacionalne planove, poput Nacionalnog plana oporavka i otpornosti za razdoblje od 2021. do 2026. godine i Nacionalnog plana borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027. godine (razvoj inkluzivnih usluga ustanova u kulturi i potpora socijalnom uključivanju ranjivih skupina sudjelovanjem u kulturnim i umjetničkim aktivnostima).

Premda su se Planom pokušali obuhvatiti svi segmenti kulturne politike, na snazi su i neki planovi usvojeni prije njega. **Plan digitalizacije kulturne baštine 2020. – 2025.** važan je za poticanje stvaranja digitalnih sadržaja i usluga u kulturi u svrhu omogućavanja pristupa hrvatskoj kulturnoj baštini. **Nacionalni plan razvoja arhivske djelatnosti za razdoblje od 2020. do 2025.** izrađen je na osnovu sličnih potreba nastalih značajnim tehnološkim napretkom. Njime se definiraju infrastrukturne pretpostavke i dovoljni kapaciteti te ciljevi za dostupnost gradiva i uspostavu digitalnog arhiva, razvijenost i kvalitetu usluga koje se pružaju korisnicima.

U skladu s NRS 2030 izrađena je **Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine** te vezani **Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine** i **Akcijski plan do 2025. godine**. U Strategiji i planovima ističu se razvojne potrebe i smjerovi, strateški i posebni ciljevi, mjere, aktivnosti i drugo za postizanje održivog cjelogodišnjeg turizma. Kulturni turizam i kulturni resursi jedni su od najvažnijih potencijala za postizanje toga cilja. Planira se poticati obnova, uređenje i opremanje objekata materijalne kulturne baštine i njihovo stavljanje u funkciju turizma ili prenamjena, turistička valorizacija sakralne baštine, ulaganje u etno zbirke i zaštitu materijalne i nematerijalne baštine hrvatskog sela, ulaganje u tematske kulturne rute, izgradnja i opremanje infrastrukture za prezentaciju i interpretaciju materijalne i nematerijalne kulturne baštine te programi specijalizacije dionika (Ministarstvo turizma i sporta, 2023, str. 24.).

U trenutku izrade ove Strategije, u izradi je bio i **Plan razvoja kulture Splitsko – dalmatinske županije za razdoblje 2025. – 2030. godine** stoga na regionalnoj razini na snazi nije niti jedan planski ili strateški dokument izravno vezan uz područje kulture, no ona je ključan i neizostavan dio niza drugih, kako je prikazano u nastavku.

NACRT

NAZIV	OPIS
Plan razvoja Splitsko – dalmatinske županije 2022. – 2027.	U Planu se preuzima pristup kulturi kao važnom dioniku održivog društvenog, političkog i ekonomskog razvoja te se navodi da je potrebno ulagati u izjednačavanje uvjeta za rad ustanova i udruga u kulturi te uvjeta za pristup kulturnim sadržajima, poticati programe u kulturi na lokalnoj razini te kreativno poduzetništvo, umjetničko i kulturno stvaralaštvo i nezavisnu kulturnu scenu, revitalizirati baštinu te stvarati uvjete za razvoj kulturnog turizma, suradnje i partnerstva na nacionalnoj i međunarodnoj razini (Splitsko-dalmatinska županija, 2022, str. 45.)
Provedbeni program Splitsko – dalmatinske županije 2022. – 2025.	Ističe se da, zbog vrlo vrijednih lokaliteta, Županija ima snažne predispozicije da se u kratkom roku pozicionira kao jedna od vodećih kulturno-turističkih destinacija Mediterana (Splitsko-dalmatinska županija, 2023) premda kulturni potencijal za sada nije u potpunosti iskorišten, osobito u kontekstu slabe suradnje sektora turizma, gospodarstva i kulturnih i kreativnih industrija te nedovoljne uporabe i nedostatnog ulaganja u održavanje kulturno-povijesne baštine, kao i ograničene dostupnosti i marketinške prezentacije kulturnih sadržaja. Nadalje, ističe se i problem neadekvatnih prostora za rad kulturnih udruga i organizacija, zastarjele tehničke opreme te neujednačenog ulaganja u institucije u kulturi na lokalnoj razini. Temeljem Plana razvoja, u Provedbenom programu detaljnije se razrađuju mjere i aktivnosti za provedbu prioriteta i posebnih ciljeva.

NAZIV	OPIS
Glavni plan razvoja turizma Splitsko – dalmatinske županije (2017. -2027.) sa strateškim i operativnim planom marketinga	Vrlo opsežan dokument koji je, iako izrađen prije NRS 2030 i nove nacionalne Strategije razvoja održivog turizma, u velikoj mjeri usklađen s njima i drugim trenutno važećim strateškim i planskim dokumentima novijeg datuma, a navodi da turizam u Županiji treba biti poduzetan, odgovoran i lokalan. U njemu se također prepoznaje uloga kulture u turizmu, a kulturni turizam na razini županije sagleda se kroz gradski turizam, turizam baštine, turizam događanja, kreativni, vjerski i filmski turizam, za svaki od kojih je izrađena analiza stanja i trendova te osmišljen operativni strateški plan za postizanje postavljenih ciljeva.
Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split do 2027. godine >>	Temeljem Zakona o regionalnom razvoju ustrojena su urbana područja radi učinkovitije provedbe politike regionalnog razvoja, a time je Grad Kaštela postao jedan od 13 jedinica lokalne samouprave koje čine Urbanu aglomeraciju Split (UAS). Prema Strategiji razvoja Urbane aglomeracije Split do 2027. godine, UAS cilja postati „metropolitansko i razvojno središte Jadrana, mjesto susreta i sinergije tradicionalnog kulturno-povijesnog identiteta i tehnološki naprednog inovativnog gospodarstva, usmjereno prema budućnosti koja osigurava održivost i blagostanje te visoku kvalitetu života svojih građana" (Urbanex, 2023, str. 6.). Ističe se da u sektoru kulture u okviru UAS-a djeluje 725 subjekata, od kojih 39 institucija i 686 udruga, od toga 7,7% ustanova na području Grada Kaštela.

NAZIV	OPIS
>> **Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split do 2027. godine**	Kroz Integrirani teritorijalni program planira se ulagati u višenamjensku infrastrukturu, uključujući kulturnu te uravnoteženje dostupnosti kulturne ponude. Izdvojena su tri strateška projekta koja će se provoditi na području Grada Kaštela. Strateškim projektom Kulturno – društveni tokovi UAS će se izgraditi, rekonstruirati i opremiti kulturno-društveni objekti, kroz Strateški projekt Kula Cambi – Interpretativni centar kaštelanskih vina obnovit će se i restaurirati dvorac Cambi unutar kojega će se urediti prostor namijenjen promociji kulturnih sadržaja, a kroz Strateški projekt Rušinac – višenamjenska kulturna institucija ulagat će se u kulturnu baštinu Kaštela i njezinu revitalizaciju, kao i razvoj društveno-kulturne infrastrukture. Ovom Strategijom također se doprinosi razvoju zelenog, odgovornog i održivog turizma, s posebnim naglaskom na kulturni turizam.

U skladu s nacionalnim sustavom strateškog planiranja, Grad Kaštela izradio je **Provedbeni program Grada Kaštela 2022. – 2025. godine** koji služi kao temelj planiranja lokalnih razvojnih politika i projekata. Dokument se referira na **Strategiju kulturnog razvitka Grada Kaštela 2017. – 2023.** koja je u trenutku izrade Programa bila na snazi te nabraja kulturne sadržaje i dobra na području Grada. U Pregledu kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj ističe se da su jedinice regionalne i lokalne samouprave glavni nositelji kulturne politike (Ministarstvo kulture i medija, 2022, str. 34.), uz napomenu da su gradovi osnivači 68% ustanova u kulturi u RH. Stoga ne čudi da je to prepoznato i u Provedbenom programu Grada uz napomenu da uloga iznimno bogate kulturno-povijesne baštine treba biti istaknutija. Planira se ulagati u zaštitu kulturne baštine te očuvanje i promociju kulturnih i povijesnih vrijednosti, te promicanje kulture i kulturnih sadržaja, a kao razvojni projekt navodi se Perpetuum baštine i kulturnog centra, sveobuhvatni projekt obnove i revitalizacije kulturne baštine s elementima zaštite prirode i rekreativnog turizma.

Strategija kulturnog razvitka Grada Kaštela 2017. – 2023. (Urbanex, 2017) sveobuhvatnom je analizom i definiranjem razvojnih smjerova i strateškog okvira postavila je temelje strateškog razvoja kulture u Gradu te će poslužiti kao osnova za izradu ove Strategije. Definirana su tri strateška cilja. U okviru cilja „Poticanje dostupnog i uključivog kulturnog stvaralaštva" kao prioritet

se navodi razvoj umjetničkog i kulturnog stvaralaštva, unaprjeđenje mobilnosti i suradnje između aktera u kulturi te razvoj kulturnog poduzetništva i kreativnih industrija. Drugi cilj, „Participativno upravljanje kulturnom baštinom te razvoj kulturne infrastrukture" ima za prioritet održivo korištenje materijalne i nematerijalne kulturne baštine, razvoj infrastrukturnih, organizacijskih i upravljačkih kapaciteta kulturne infrastrukture te uspostavu platforme za razvoj kulture, turizma i urbanog života Grada. Kao treći cilj definiran je „Integrirani razvoj institucionalnog i izvaninstitucionalnog kulturnog sektora" koji obuhvaća jačanje ljudskih potencijala u kulturi Grada, razvoj publike te povećanje vidljivosti i dostupnosti kulture Grada i održivo financiranje kulturnog sektora Grada. Specifičan pristup kroz dva razvojna smjera „učini sve" i „učini minimalno" omogućio je fleksibilnost u provedbi Strategije, osiguravajući da mjere budu provedive i u slučaju da optimalni scenarij nije moguće realizirati.

Za lokalnu kulturu značajan je i **Plan upravljanja obalnim područjem Grada Kaštela iz 2019. godine** gdje je jedan od općih ciljeva održivim razvojem obalnih područja osigurati sklad okoliša i krajolika s gospodarskim, društvenim i kulturnim razvojem. Kroz dokument se stručno i detaljno popisuju i analiziraju kulturna dobra na području Grada te se za svako od njih daju smjernice i mjere zaštite, napominjući da svi oni moraju biti na stručno prihvatljiv način integrirani u buduće razvojne strategije Grada i Županije.

Grad Kaštela se, dakle, u kontekstu kulture na lokalnoj razini prepoznaje i kao samostalna cjelina i kao dio veće sredine (osim UAS-a, Strategija kulturnog razvitka grada Splita od 2015. do 2025. govori o sinergijskom djelovanju s ostalim gradovima okolnog pentapolisa – Trogir, Kaštela, Solin, Omiš) pa je pri izradi ove Strategije potrebno uzeti u obzir i aktivnosti u okolnim jedinicama lokalne samouprave.

Pregledom strateških dokumenata na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini može se ustanoviti da danas kultura u političkom diskursu ima važan značaj u kontekstu horizontalnog utjecaja na cjelokupno društveno djelovanje. Ona je prisutna kao zasebno *policy* područje i kao dio brojnih drugih politika, a osobito u smislu održivog razvoja, zelene i digitalne tranzicije te socijalne uključivosti. Promjena u pristupu strateškom planiranju dovela je do toga da su razvojne potrebe, smjerovi, ciljevi, mjere i aktivnosti jasno artikulirani i usklađeni na svim razinama, a broj dokumenata koji su relevantni za sektor smanjen je, što olakšava preglednost i implementaciju na lokalnoj razini.

2.3. Pravni aspekti razvoja kulturnog sektora

Prije razmatranja zakonodavnog okvira i drugih pravnih aspekata razvoja kulturnog sektora, važno je razumjeti strukturu sustava kulture u Republici Hrvatskoj.

Sabor RH zajedno sa svojim odborima (radnim tijelima) donosi zakone koje mu predlaže Vlada RH na temelju prijedloga Ministarstva kulture i medija. Vlada donosi i druge podzakonske akte. **Ministarstvo kulture i medija** nositelj je kulturne politike koju, u suradnji s relevantnim dionicima, kreira i usmjerava. Ono izrađuje zakone, definira proračun za kulturu, izrađuje strateške i planske razvojne dokumente na temelju kojih predlaže programe, raspoređuje sredstva za te programe i rad dionika u kulturi, imenuje ravnatelje i intendante ustanova u kulturi, a ima i ulogu posredničkog tijela prve razine za provedbu EU fondova u RH te Deska Kreativna Europa, kontakt točke za istoimeni EU program.

Najvažnija savjetodavna tijela za definiranje kulturnih politika, njihovih ciljeva i mjera za provedbu su kulturna vijeća koja se osnivaju za različita područja kulturnog i umjetničkog stvaralaštva. Jedna od njihovih najvažnijih uloga je predlaganje programa javnih potreba u kulturi koje se financiraju iz državnog proračuna. **Kulturna vijeća** se osnivaju na razini Ministarstva, županija, gradova s više od 10.000 stanovnika ili JLS koje imaju potrebu za njima. Članovi vijeća su umjetnici, djelatnici u kulturi i nezavisni stručnjaci. Za potrebe izrade i praćenja srednjoročnih i dugoročnih akata strateškog planiranja osnovano je Nacionalno vijeće za kulturu koje čine predsjednici kulturnih i drugih vijeća.

Na regionalnoj i lokalnoj razini predstavnička tijela (skupštine i vijeća) osnivaju **javne ustanove u kulturi**, imenuju članove vijeća i ravnatelja te prihvaćaju godišnja izvješća ustanova i javne programe u kulturi. Stvarni nositelji kulturne politike su JLS na način da donose odluke, te kreiraju i upravljaju kulturnim sektorom. Naime, izvršna vlast (gradonačelnik i zamjenik) predlažu i provode odluke predstavničkog tijela, a administrativna tijela na regionalnim i lokalnim razinama upravljaju i administriraju aktivnostima. **U Gradu Kaštela** u području kulture djeluju **Upravni odjel za društvene djelatnosti i zajedničke poslove** i **Kulturno vijeće**.

Tradicionalni subjekti kulturne politike su kulturne ustanove, koje ujedno i dobivaju najveću financijsku potporu iz javnih izvora, zatim kulturne organizacije (strukovna udruženja, udruge u kulturi, umjetničke organizacije, privatne ustanove, raznovrsno organizirane organizacije civilnog društva i poduzetnici) te pojedinci (umjetnici, kulturni djelatnici, poduzetnici). Niz je novih modela upravljanja u kulturi, a najveći dio njih karakterizira sudioničko upravljanje u kulturi od strane organizacija civilnoga društva i pojedinaca kroz društveno – kulturne centre koji su nastali na tradiciji javnih centara za kulturu, ali za razliku od njih imaju mrežnu strukturu upravljanja i nerijetko suvremeniji pristup djelovanju (Ministarstvo kulture i medija, 2022).

Djelatnosti svih ovih dionika uređuju se zakonskim i podzakonskim (pravilnici, uredbe, odluke) aktima koji su usklađeni s međunarodnim propisima, ugovorima i strategijama.

Zakoni se mogu podijeliti na horizontalne - koji se primjenjuju na cjelokupno kulturno djelovanje, posebne - koji uređuju određene sektore u području kulture i one koji uređuju pojedina pitanja koja se, između ostalih, primjenjuju na kulturu.

NACRT

Financiranje kulturnih aktivnosti uređuje se **Zakonom o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi (NN 83/22)**, a odvija se kroz dva izvora. Iz javnih proračuna moguće je direktno financiranje iz državnog proračuna na državnoj, te proračuna na regionalnoj i lokalnoj razini, uključujući sredstva iz EU fondova, od javnih poduzeća te prihode od igara na sreću i spomeničke rente te indirektno financiranje, putem raznih poreznih poticaja poput olakšica i izuzeća. Financiranje iz ostalih izvora uglavnom je putem donacija i sponzorstva. Nadalje, institucionalno financiranje usmjereno je na funkcioniranje pravnih osoba kojima je osnivač država ili JLPRS, dok se programsko financiranje provodi kroz financijske potpore za programe i projekte temeljem javnih poziva. Zakon također predviđa osnivanje zaklada, fondova i dr. za osiguravanje sredstava za financiranje javnih potreba u kulturi.

Na nacionalnoj razini se za provedbu ovog Zakona donose pravilnici o izboru i utvrđivanju programa javnih potreba u kulturi koji sadrže rokove, kriterije i procedure izbora programa. Programi javnih potreba u kulturi donose i na subnacionalnim razinama pa tako Grada Kaštela za upravljanje financijskim sredstvima za kulturu, na temelju **Pravilnika o financiranju javnih potreba Grada Kaštela**, izrađuje **Program javnih potreba u kulturi Grada Kaštela** kojim definira aktivnosti i djelatnosti od značaja za realiziranje potreba u kulturi na lokalnoj razini.

Rad javnih ustanova u kulturi uređuje **Zakon o ustanovama** (1993, NN 127/19, 151/22) prema kojemu se one osnivaju za djelatnosti i poslove koje su im posebnim zakonom, statutom ili drugim osnivačkim aktom dane u nadležnost, a financiraju se iz javnog proračuna, vlastitih prihoda koji se stječu obavljanjem djelatnosti ustanove, donacija, sponzorstva i dr. Temeljem **Zakona o zakladama** (NN 106/18, 98/19, 151/22) uređuje se i rad zaklada u kulturi.

Novi **Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi** (NN 83/22) nadopunjuje Zakon o ustanovama pravilima za osnivanje i rad kulturnih vijeća te o financiranju javnih potreba u kulturi, kao i o osnivanju i upravljanju ustanovama u kulturi čije upravljanje nije uređeno posebnim zakonima. Ovaj sveobuhvatni zakon zamijenio je niz prethodnih: Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi, Zakon o kulturnim vijećima i Zakon o upravljanju javnim ustanovama u kulturi.

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (2001, NN 98/19, 144/20) propisuje upravljačke ovlasti nad nekretninama i pokretninama u njihovom vlasništvu te samostalnost u imenovanju i razrješivanju članova upravnih vijeća u javnim institucijama u kulturi, ako nije drugačije određeno posebnim zakonom.

Zakonom o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva (1996, NN 127/00, 177/04) definiraju se prava samostalnih umjetnika, osnivanje i djelovanje umjetničkih organizacija i mjere za poticanje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva. Ovaj zakon pretpostavlja osnivanje strukovnih udruga prema područjima umjetničkog djelovanja. Strukovna udruženja, kao i druge udruge u kulturi u svom radu moraju poštovati **Zakon o udrugama** (NN 74/14, 70/17, 98/19, 151/22). Za udruge je relevantan i **Zakon o Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva** (NN 173/03) koja pruža stručnu i financijsku potporu programima neprofitnog sektora.

NACRT

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (1999, NN 117/21, 114/22) uređuje vrste kulturnih dobara, obveze i prava, pravila i pretpostavke za njihovu zaštitu i očuvanje, način financiranja, postupanje u slučaju hitnosti ili izvanrednih okolnosti i drugo.

Iznimno važno pitanje autorskog i srodnih prava uređuje se u skladu s 15 direktiva EU, a **Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima** (NN 111/21) osobita se pažnja posvetila ostvarivanju i zaštiti tih prava na internetu, poglavito u kontekstu ostvarivanja naknada s naglaskom na internetske platforme za dijeljenje sadržaja. Zakon obuhvaća i pitanje digitalizacije i korištenja digitaliziranih djela i predmeta baštinskih ustanova i korištenje autorskih djela u on-line nastavi.

Posebni zakoni koji pobliže uređuju određena područja u kulturi i umjetnosti su:

- **Zakon o muzejima** (NN 61/18, 98/19, 114/22, 61/18)
- **Zakon o kazalištima** (NN 23/23)
- **Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti** (NN 17/19, 98/19, 114/22, 36/24)
- **Zakon o arhivskom gradivu i arhivima** (NN 61/18, 98/19, 114/22, 36/24)
- **Zakon o audiovizualnim djelatnostima** (NN 61/18, 114/22)
- **Zakon o umjetničkom obrazovanju** (NN 130/11)

Niz je važnih zakona i drugih propisa koji nisu izravno vezani uz kulturu i umjetnost, ali se na njih izravno primjenjuju. Konačno, kroz pregled kulturnih politika i strategija ukazano je na povezanost sektora kulture s nizom drugih područja, poput turizma ili okoliša. Ovdje se ne navode relevantni propisi iz tih područja, ali važno je napomenuti da se i ti propisi primjenjuju i uzimaju u obzir pri kreiranju i provedbi kulturnih politika i aktivnosti.

NACRT

IZAZOVI:

- hrvatsko iskustvo kulturne politike i upravljanja u kulturi obilježeno je tranzicijskim procesima i kasnom modernizacijom te njezinim periferijskim položajem u odnosu na europski kulturni kontekst
- strukturna centralizacija i birokratizacija upravljanja kulturnim sektorom

- izvaninstitucionalni kulturni sektor, koji čine organizacije civilnog društva, prije svega udruge te s druge strane privatne organizacije, tek je djelomično obuhvaćen kulturnim politikama, što se primarno odnosi na mogućnosti financiranja njihovih kulturnih i umjetničkih programa te projekata
- nedovoljna demokratizacija u zakonskim promjenama kojima se reguliraju pojedine kulturne djelatnosti, što proizlazi iz činjenice da je i samo područje kulture razgranato i raznovrsno

- rad kulturnih vijeća nerijetko je sveden na savjetodavnu ulogu, uz nedovoljnu izvršnu odgovornost i fiskalnu autonomnost
- uređenje novog pravnog okvira za samostalne umjetnike te dorada propisa kojima se uređuje zaštita kulturnih dobara

PRILIKE:

- zastupljenost teme razvoja kulture, kulturnog sektora, kreativnih industrija, očuvanja i revitalizacije baštine u planovima i razvojnim politikama na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini
- kulturna baština te umjetničko i kulturno stvaralaštvo kao ključne točke hrvatskoga kulturnog sustava
- postojanje strateških dokumenata izravno posvećenih razvoju kulturnog sektora na nacionalnoj razini (Nacionalni plan razvoja kulture i medija (2023. do 2027.)), lokalnoj razini (Strategija kulturnog razvitka grada Kaštela 2017.-2023.)

- dostupnost sredstava za financiranje tema i područja iz područja kulture i razvoja kulturnog sektora putem EU fondova i specijaliziranih programa (Creative Europe - usmjerena k potpori europskih kulturnih i kreativnih sektora uz financijski iznos koji je na raspolaganju za realizaciju toga programa), nacionalnoj razini (ITU mehanizam)
- uspostava pokazatelja kojima se prati iskorištenost sredstava iz dostupnih izvora financiranja
- izmjene u regulatornom okviru na nacionalnoj razini s ciljem povećanja operativnosti kulturnog sektora i kulturnih politika – decentralizacija procesa odlučivanja

- uspostava većih, aktivnijih i važnijih razina sudjelovanja u procesima donošenja odluka u kulturi
- transformacije u načinima financiranja, ali i potrebne promjene zakonskog okvira te definiranje popratnih podzakonskih akata koji će biti u skladu sa specifičnostima današnjih potreba kulturnog sektora

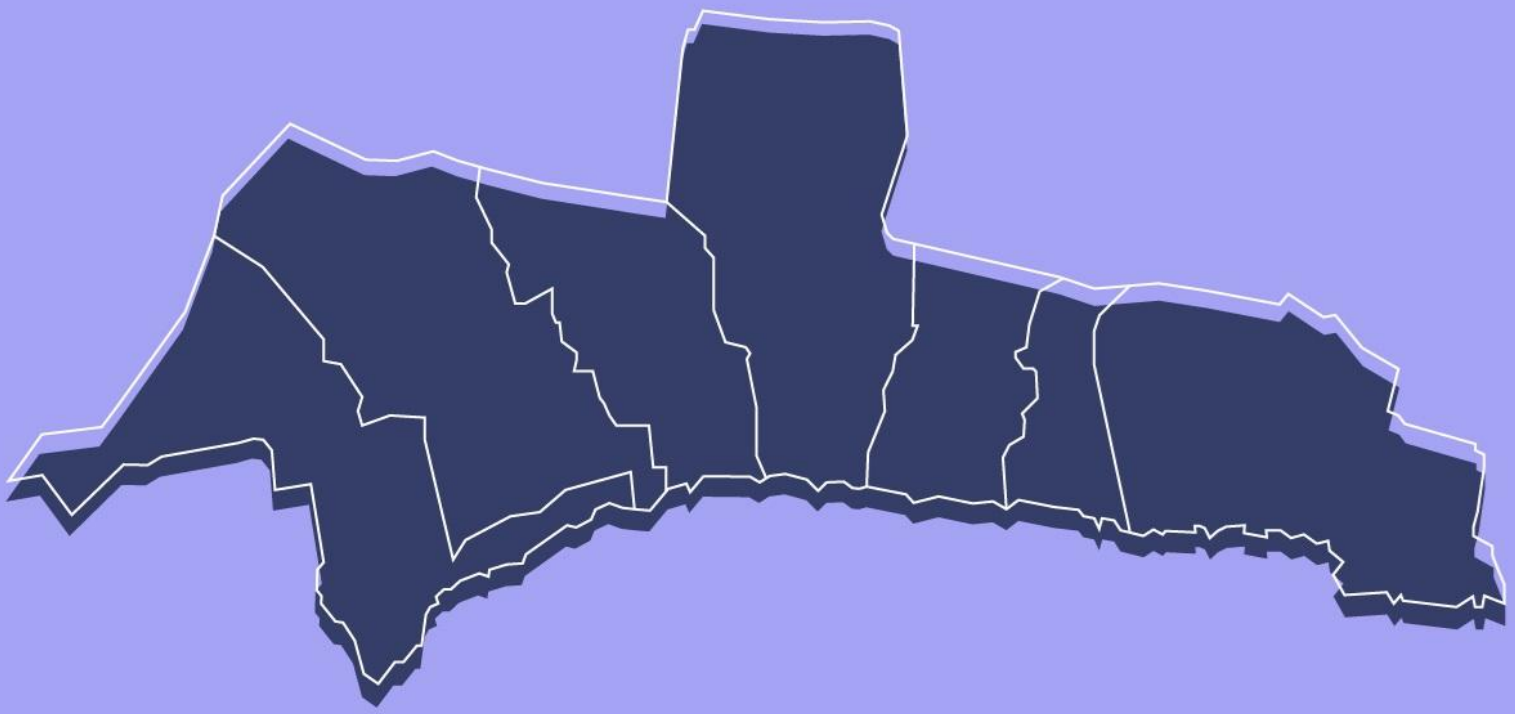

3. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE

3. Organizacija i upravljanje

Kulturna infrastruktura Grada Kaštela dijeli se na institucionalni i vaninstitucionalni sektor, pri čemu oba igraju specifične i značajne uloge u razvoju i promicanju kulture.

Na lokalnoj razini središnju poziciju u organizaciji u kulturi zauzimaju predstavnička tijela, točnije županijske i gradske skupštine, gradska vijeća i općinska vijeća, koja zadržavaju ovlasti na razini osnivanja javnih ustanova u kulturi, imenovanja članova kulturnih i upravnih vijeća, imenovanja ravnatelja, prihvaćanja godišnjih izvješća javnih ustanova u kulturi, prihvaćanja javnih programa u kulturi, što uključuje i iznose alocirane za izvaninstitucionalni sektor, donošenje odluka o kapitalnim ulaganjima u kulturni sektor itd.

Izvršna razina vlasti - gradonačelnik i zamjenik - zadržava zakonske ovlasti u upravljanju kulturom, kao što su predlaganja i provođenja odluka predstavničkog tijela, dok operativno najbliži utjecaj na procese upravljanja i administriranja lokalnim kulturnim sektorom imaju administrativne jedinice - lokalni odjeli i/ili uredi za kulturu, odnosno za društvene djelatnosti, ovisno o specifičnoj administraciji (MKM, 2022).

Lokalna upravna tijela

Prema Odluci o ustrojstvu i djelokrugu Upravnih tijela Grada Kaštela (2021.), kojom je definirano ustrojstvo i djelokrug ukupno sedam upravnih tijela, između ostalog za pitanja kulture i kulturnog razvoja zadužen je **Upravni odjel za društvene djelatnosti i zajedničke poslove**, odnosno poseban **Odsjek za odgoj, obrazovanje, sport, kulturu i tehničku kulturu**. Unutar Odsjeka trenutno je zaposleno 4 zaposlenika, većinski stručnjaka iz područja kulture i kulturne baštine.

Kulturno vijeće Grada Kaštela

Temeljna funkcija kulturnih vijeća je ostvarenje iskoraka prema decentralizaciji, demokratizaciji i profesionalizaciji procesa donošenja odluka unutar kulturnog sustava; ona djeluju kao podrška javnoj upravi sa svrhom promicanja potreba u kulturi i umjetnosti, predlaganja programa javnih potreba u kulturi te ostvarivanje snažnijeg utjecaja kulturnih djelatnika i umjetnika na donošenje odluka važnih za kulturu i umjetnost. Članove čine nezavisni stručnjaci koji su imenovani od strane kulturnih subjekata, odabrani temeljem javnog poziva, a imenovani od strane predstavničkog tijela grada. Postojeća kulturna vijeća nemaju izvršnu odgovornost niti fiskalnu autonomnost, a njihovo djelovanje, od imenovanja do prihvaćanja odluka koje donose kulturna vijeća, vezano je uz izvršne i odlučujuće razine političke vlasti (MKM, 2022.)

U siječnju 2023. godine konstituirano je novo Kulturno vijeće Grada Kaštela za period od 2023.-2027., na temelju javnog Poziva za predlaganje članova Kulturnog vijeća Grada Kaštela kojeg je objavio gradonačelnik Grada Kaštela, te članka 6. Odluke o osnivanju Kulturnog vijeća Grada Kaštela, a u svezi s odredbama Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi. Donesena je odluka o pridruživanju još jednog člana, te tako Vijeće trenutno broji 5 članova. Riječ je o umjetnicima, stručnjacima i kulturnim djelatnicima koji su se istakli svojim radom u područjima umjetnosti i kulture, a samo je Vijeće osnovano radi predlaganja ciljeva kulturne politike Grada Kaštela i mjera za njezino provođenje, davanja stručnih podloga i mišljenja, kontinuiranog praćenja i razmatranja stanja u pojedinim područjima umjetničkog i kulturnog stvaralaštva, te davanja prijedloga za poticanje njihova razvitka i unaprjeđivanja.

NACRT

3.1. Institucije i kulturne ustanove

Jedinice regionalne i lokalne samouprave mogu se smatrati glavnim nositeljima kulturne politike u RH; promatrajući broj javnih kulturnih ustanova u Hrvatskoj na osnovi njihovih osnivača, njih čak 68 % osnovano je od strane gradova, koji su i nositelji svih upravljačkih prava (MKM, 2022).

Od kulturnih institucija u Gradu Kaštela djeluju Gradska knjižnica Kaštela i Muzej Grada Kaštela, koje se gotovo u cijelosti financiraju iz gradskog proračuna te imaju važnu ulogu u organizaciji kulturnih manifestacija, očuvanju i promociji kaštelanske kulture.

Muzej Grada Kaštela

Muzej Grada Kaštela osnovan je 1999. godine i djeluje kroz pet odjela – Arheološki odjel, Kulturno-povijesni odjel, Odjel moderne i suvremene umjetnosti, Pedagoški odjel i Restauratorsko-konzervatorski odjel. Kao najvažnija lokalna javna ustanova muzejske djelatnosti, MGK bavi se nabavkom, sakupljanjem, zaštitom, istraživanjem i izlaganjem materijalnih pokretnih kulturnih dobara koje svjedoče kulturno-povijesnom razvoju Kaštela.

Sjedište muzeja je u dvorcu Vitturi u Kaštel Lukšiću, a djeluje na još tri lokacije: kući Karaman u Kaštel Lukšiću, dijelu Nadbiskupskog kaštela u Kaštel Sućurcu i učionici u staroj osnovnoj školi Bijaći u Kaštel Novom. Osim obavljanja djelatnosti na navedenim lokacijama, Muzej brine o održavanju arheoloških nalazišta Mujina pećina (Općina Prgomet), antičkih Sikula (u sklopu Hotelskog naselja Resnik u Kaštel Štafiliću) i arheološkog nalazišta Biranj na Kozjaku. Preteča osnivanju Muzeja Grada Kaštela bila je organizacija arheološke zbirke **Galerije Studin** čime je omogućeno da Galerija preraste u Zavičajni muzej Kaštela 1991. g., a zatim u Muzej Grada Kaštela.

Prema podacima dostupnim na stranicama Muzeja, zaposlenički kadar trenutno čini ukupno 12 stručnih djelatnika na pozicijama muzejskih savjetnika i voditelja zbirki, kustosa, restauratora i konzervatora, dokumentarista-crtača i muzejskog pedagoga te 7 djelatnika na funkcijama administrativno-financijskih i općih poslova (Muzej Grada Kaštela, 2024).

Muzej grada Kaštela u recentnom je razdoblju organizirao niz značajnih projekata i aktivnosti, ističući se kao jedan od najznačajnijih kulturnih centara u ovom dijelu Dalmacije. Jedna od istaknutih inicijativa koji doprinose razvoju kulturne publike grada svakako je niz kreativnih radionica za djecu i mlade koje se kontinuirano održavaju kroz cijelu godinu, a nerijetko su vezane uz specifične izložbe koje su u muzeju aktualne. Primjer dobre prakse su i radionice nastale kao rezultat suradnje Muzeja grada Kaštela i Umjetničke akademije u Splitu koje su za cilj imale poticanje kreativnosti kod djece i mladih.

U travnju 2024. godine organizirana je i zapažena radionica pod nazivom **Kazalište u koferu**, namijenjena djeci od vrtićke dobi do 5. razreda osnovne škole. Kroz ovu aktivnost, polaznici su se upoznali s prošlošću kaštelanskih utvrđenih naselja, a potom su sami osmislili igrokaz inspiriran vremenom osmanskih provala u Kaštela, koristeći samostojeće likove i crteže scena.

Muzej je također bio domaćin značajnih povijesnih izložbi, ali i izložbi suvremenih djela. Tijekom kolovoza 2024. godine, u okviru Kaštelanskog kulturnog ljeta, postavljena je izložba **"Ilirska**

kaciga iz Zakotorca", koju su priredili Dubrovački muzeji, a koja je predstavila izniman nalaz ilirske kacige iz 4. stoljeća prije Krista, otkrivene na poluotoku Pelješcu.

Uz vlastite kustoske koncepte, Muzej grada Kaštela kontinuirano pruža priliku umjetnicima i kustosima za predstavljanje svojih radova. Tako su u travnju 2024. godine objavljena dva poziva za predlaganje izložbenih programa za 2025. godinu, čime se otvara prostor za nove i zanimljive projekte u nadolazećem periodu.

Još jedna zapažena izložba održana u protekloj godini bila je **"Djelovanje graditelja, arhitekata i građevinskih inženjera iz Češke na prostoru Hrvatske"**, koja je prikazala doprinos čeških stručnjaka hrvatskoj arhitektonskoj baštini.

Muzej grada Kaštela aktivno sudjeluje u nekoliko značajnih projekata Europske unije usmjerenih na istraživanje, očuvanje i prezentaciju kulturne baštine, a posebno se ističe njihova uloga u projektima **UnderwaterMuse**. Projekt "UnderwaterMuse" provodio se u okviru programa prekogranične suradnje Interreg Italija – Hrvatska 2014. – 2020., s ciljem pretvaranja podvodnih arheoloških nalazišta u podvodne arheološke parkove ili ekomuzeje. Muzej je tako, u suradnji s Javnom ustanovom RERA SD i Gradom Kaštela, sudjelovao u istraživanju podvodnog arheološkog lokaliteta Sikuli u Resniku. Tijekom 2020. godine provedena su podvodna istraživanja koja su rezultirala novim spoznajama o helenističkom naselju, rimskoj luci te neolitskom naselju iz 6. tisućljeća prije Krista, a rezultati istraživanja prezentirani su na izložbi "Potopljeni Sikuli" u Muzeju grada Kaštela, koja uključuje arheološke nalaze i virtualne rekonstrukcije lokaliteta.

Ove aktivnosti svjedoče o kontinuiranom trudu Muzeja grada Kaštela u promicanju kulturne baštine, umjetnosti i edukacije unutar zajednice, čime se ova institucija ističe kao dinamično središte kulturnih događanja.

Gradska knjižnica Kaštela

Gradska knjižnica Kaštela kao samostalna javna ustanova djeluje od 1998. godine, te kao središnja institucija za knjižničnu djelatnost u gradu predstavlja lokalno kulturno i obrazovno središte koje omogućuje pristup kulturnim i intelektualnim resursima. Kao takva, knjižnica se pozicionira kao prostor koji odgovara na potrebe i zahtjeve korisnika kroz stručno usmjerene aktivnosti, čime doprinosi informiranju građana, njihovom obrazovanju i obogaćivanju kulturnog života zajednice.

Uz glavni odjel, smješten u Kaštel Sućurcu, knjižnica djeluje i u dislociranim odjelima u Kaštel Gomilici, Kaštel Kambelovcu, Kaštel Lukšiću, Kaštel Starom i Kaštel Novom. Sadržaji dislociranih odjela razlikuju se i prema organizaciji djelatnosti, odnosno kategoriji korisnika. Sukladno tome, u Kaštel Sućurcu, Kaštel Gomilici i Kaštel Kambelovcu nalazi se mješoviti odjeli, Kaštel Lukšiću dva odvojena odjela – za odrasle i za djecu, u Kaštel Starome odjel za djecu, dok u Kaštel Novom djeluje samo odjel za odrasle.

Knjižnica danas raspolaže fondom od oko 40.000 svezaka, a uz osnovnu knjižničnu djelatnost organizira razna predstavljanja, književne susrete i ostala kulturna i edukativna događanja kojima se promovira kaštelanska materijalna i nematerijalna baština.

Gradska knjižnica Kaštela provodi i niz značajnih projekata s ciljem promicanja kulture, poticanja čitanja i očuvanja lokalne baštine. Jedan od najistaknutijih projekata u recentnom razdoblju je literarno-likovno-filmski natječaj **Kaštelanske štorije 2025.**, organiziran u povodu Dana Grada

NACRT

Kaštela. Natječaj je bio otvoren za sve uzraste, a sudionici su imali priliku izraziti svoju kreativnost kroz literarne, likovne i filmske radove inspirirane Kaštelima.

Tijekom ljeta knjižnica je provela i **Ljetni književni izazov**, program poticanja čitanja za djecu i mlade. Ovaj projekt, koji se održava već više od deset godina zaredom, potiče mlade čitatelje na istraživanje književnosti kroz nagradne aktivnosti. Još jedan značajan projekt je **digitalizacija Zavičajne zbirke**, koji omogućuje mrežnu dostupnost značajnih zavičajnih djela, a u sklopu kojega je objavljen prvi digitalizirani naslov zbirke – reprint "Pravilnika društva hrvatske čitaonice u Novome kod Trogira" iz 1898. godine. Ovim projektom knjižnica nastoji očuvati i približiti kulturnu baštinu svim zainteresiranim korisnicima, bez obzira na mogućnosti dolaska u samu zgradu knjižnice.

Uz knjižničnu građu, Gradska knjižnica Kaštela aktivno sudjeluje u očuvanju nematerijalne baštine kroz različite projekte usmjerene na njegovanje tradicije i kulture Kaštela. Jedan od takvih projekata nosi naziv **Zaboravljene kaštelanske dječje igre,** kojim se nastoje sačuvati i ponovno popularizirati stare igre koje su nekada bile neizostavni dio djetinjstva kaštelanske djece. Oživljavanjem ovih igara potiče se međugeneracijsko druženje te prenošenje znanja na mlađe naraštaje.

Još jedan značajan projekt pokrenut na inicijativu Knjižnice je **oživljavanje običaja kolendavanja**, starog božićnog napjeva koji se tradicionalno pjevao od kuće do kuće uoči Božića. Ova inicijativa okuplja sudionike svih generacija, čime se osigurava očuvanje i prijenos ove vrijedne glazbene baštine.

Za sve ljubitelje čitanja i razmjene doživljaja o pročitanim djelima, u Gradskoj knjižnici djeluje nekoliko književnih klubova za djecu i odrasle koji su dosupni za učlanjenje svim zainteresiranim građanima. **Kaštelanko** je književni klub namijenjen djeci i mladima, s ciljem poticanja čitanja i razvijanja ljubavi prema knjizi od najranije dobi. Članovi kluba sudjeluju u raznim aktivnostima poput zajedničkog čitanja, rasprava o pročitanim djelima te kreativnih radionica. Tijekom ljeta, klub organizira "Ljetni književni izazov", program koji potiče djecu i mlade na čitanje tijekom ljetnih praznika, uz mogućnost osvajanja diploma i nagrada za najčitatelje. **Knjigoholičarke ispod ure** je čitateljski klub namijenjen odraslima, prvenstveno ženama, koje dijele strast prema čitanju i diskusiji o književnim djelima. Sastanci kluba održavaju se prema dogovoru, u odjelu GKK u Kaštel Novom. Tijekom tih susreta, članice raspravljaju o odabranim knjigama, dijele dojmove i preporuke za daljnje čitanje, stvarajući pritom ugodno i poticajno okruženje za razmjenu mišljenja. **Ritam knjige** književni je klub koji okuplja ljubitelje čitanja na redovitim sastancima, gdje raspravljaju o pročitanim djelima, dijele dojmove i preporuke. Osim dinamičnih diskusija, klub organizira književne večeri, autorske susrete i događaje koji omogućuju dublje razumijevanje književnosti. Cilj je stvoriti zajednički prostor za inspiraciju, razmjenu ideja i povezivanje unutar knjižnične zajednice Gradske knjižnice Kaštela.

Bogat program Knjižnice obuhvaća i druge raznovrsne radionice za djecu i mlade, od pričaonica i likovnih radionica do tečajeva programiranja i STEM aktivnosti, potičući kod djece radoznalost i razvoj novih vještina. Za odrasle se organiziraju književne večeri, predavanja, jezične radionice i tečajevi digitalne pismenosti, čime ova institucija aktivno doprinosi cjeloživotnom učenju i intelektualnom razvoju zajednice. Osim toga, knjižnica je domaćin brojnih kulturnih događanja, uključujući izložbe, koncerte i filmske projekcije, čime postaje središnje mjesto kulturne razmjene i kreativnog izraza u Kaštelima.

S obzirom na to koliko je razvijen i raznolik cjelogodišnji program knjižnice, može se zaključiti da je riječ o instituciji koja ne samo da promiče ljubav prema knjizi i znanju, već i jača povezanost unutar zajednice, čineći je ključnim mjestom kulturnog identiteta grada.

Gradska knjižnica Kaštela svojim aktivnostima nastoji očuvati i promovirati bogatu kulturnu baštinu ovoga kraja, istovremeno potičući zajednicu na aktivno sudjelovanje u njezinu očuvanju. Navedeni projekti, ali i mnogi drugi potvrđuju važnu ulogu ove ustanove u kulturnom i obrazovnom životu grada, pružajući građanima priliku za kreativno izražavanje, učenje i istraživanje bogate lokalne povijesti.

3.2. Nevladine organizacije u kulturi

Prema *Registru udruga Republike Hrvatske* (2024) u Gradu Kaštela aktivne su 74 udruge u području kulture i umjetnosti. Najveći broj udruga registriran je u Kaštel Sućurcu (18). Slijedi Kaštel Kambelovac sa 16, Kaštel Lukšić s 11 i Kaštel Gomilica s 10 udruga. Detaljan prikaz udruga koje djeluju na području Grada Kaštela i aktivnosti obuhvaćenih njihovim djelovanjem, moguće je vidjeti u privitku 1. Najmanji broj udruga, njih tri, zabilježeno je na području Kaštel Štafilića. U odnosu na 2016. godinu došlo je do povećanja broja udruga na području Grada sa 60 na sadašnje 74. Promatrajući promjene na razini naselja njih šest zabilježilo je porast broja udruga. Najveći porast zabilježen je u Kaštel Sućurcu, s 12 udruga 2016. , na njih 18 2024. godine, i Kaštel Kambelovcu, s 11 na 16. Kaštel Lukšić, koji je 2016. godine imao najveći broj udruga, jedini je zabilježio pad.

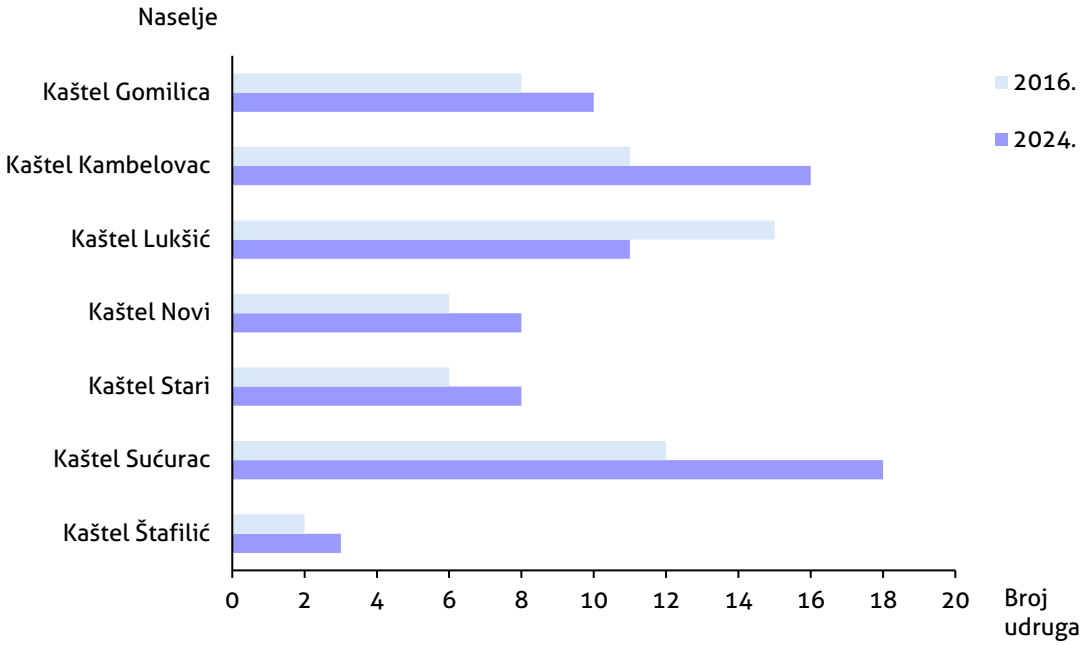

Slika 1: Broj udruga u području kulture i umjetnosti po naseljima Grada Kaštela 2016. i 2024.

Izvor: Registar udruga RH, 2024; Strategija kulturnog razvitka Grada Kaštela 2017. – 2023., 2017 prema Registar udruga RH, 2016

S obzirom na aktivnosti udruge su podijeljene u osam (devet) kategorija; kulturno-umjetnička društva, glazbene udruge, kazališno-scenske udruge, krnjevalske udruge, likovne udruge, plesne udruge, udruge mladih, udruge za promicanje audiovizualne kulture (i ostale udruge koje se bave očuvanjem kulturne baštine i promicanjem kulture te čije djelovanje obuhvaća kulturnu djelatnost). Najveći broj udruga na području Grada Kaštela pripada ostalim kulturnim udrugama (43,24 %). Glazbene udruge s 22,97 % druge su prema zastupljenosti. Visok udio glazbenih udruga povezan je s dugom tradicijom klapskog pjevanja, limene glazbe i orkestara na ovom području. Sljedeća kategorija udruga su kulturno-umjetnička društva (10,81 %). Na teritoriju Grada Kaštela djeluje osam kulturno-umjetničkih društava koja potiču razvoj kulture i kulturnog života. Ostale kategorije udruga, iako manje zastupljenje, obogaćuju i doprinose diverzifikaciji kulturne ponude Grada.

Tablica 1: Kategorizacija udruga u području kulture i umjetnosti po naseljima Grada Kaštela

Naselje	Glazbene udruge	Kulturno-umjetnička društva	Krnjevalske udruge	Plesne udruge	Udruge mladih	Kazališno-scenske udruge	Udruge za promicanje audiovizualne kulture	Likovne udruge	Ostalo	Ukupno
Kaštel Gomilica	3	1	-	-	-	-	-	1	5	10
Kaštel Kambelovac	2	4	1	-	1	1	-	-	7	16
Kaštel Lukšić	3	-	-	-	1	2	1	-	4	11
Kaštel Novi	1	-	1	-	1	-	-	-	5	8
Kaštel Stari	3	-	-	1	-	1	1	-	2	8
Kaštel Sućurac	3	3	1	-	1	-	1	1	8	18
Kaštel Štafilić	2	-	-	-	-	-	-	-	1	3
Grad Kaštela	17	8	3	1	4	4	3	2	32	74

Izvor: Registar udruga RH, 2024

U odnosu na 2016. godinu, u šest od devet kategorija zabilježeno je povećanje broja udruga. Najveći porast imale su ostale i glazbene udruge. Porast broja ostalih udruga, čije glavne djelatnosti uključuju očuvanje kulturne baštine i promicanje kulture, jasan su pokazatelj značaja kulturnih djelatnosti za Grad Kaštela. Porast broja glazbenih udruga može se objasniti kroz važnost istih za identitet ovog prostora. Manji porast zabilježile su kazališno-scenske udruge, udruge mladih, udruge za promicanje audiovizualne kulture i likovne udruge. Broj krnjevalskih udruga na području Grada ostao je nepromijenjen. Smanjenje broja udruga vidljivo je u kategorijama kulturno-umjetnička društva i plesne udruge, no ono je minimalno (sl. 6).

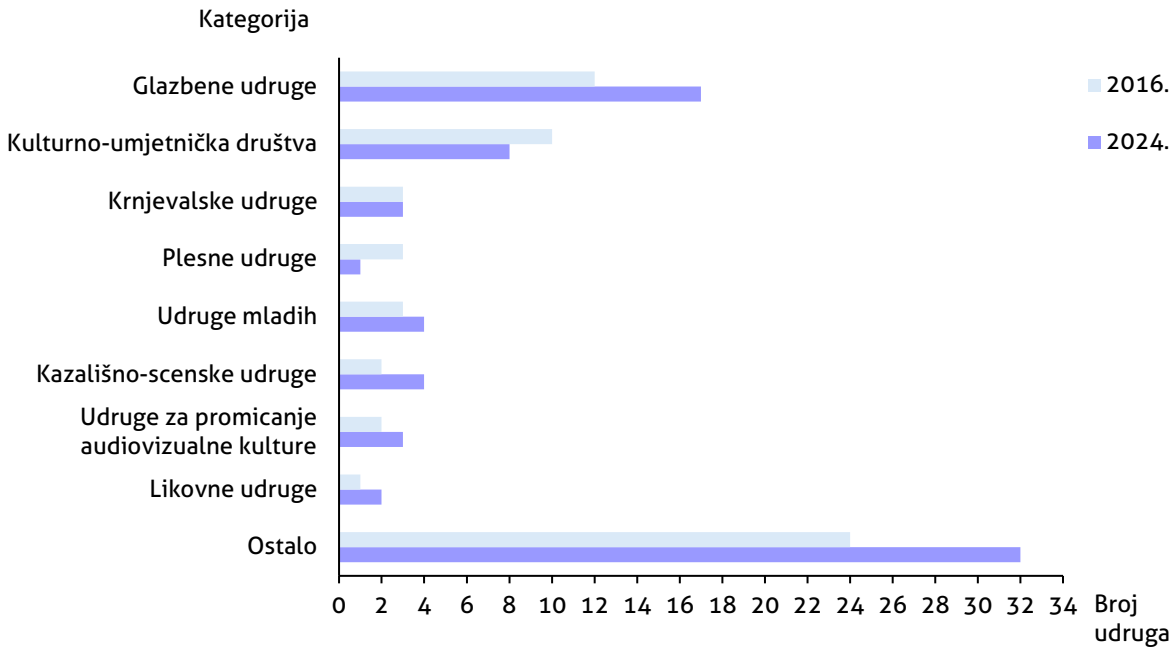

Slika 2: Broj udruga na području Grada Kaštela prema kategorijama 2016. i 2024.

Izvor: Registar udruga RH, 2024; Strategija kulturnog razvitka Grada Kaštela 2017. – 2023., 2017 prema Registar udruga RH, 2016

3.3. Poduzetništvo u kulturi

Sve je raširenije shvaćanje kulture, posebice kulturnih i kreativnih industrija, kao pokretača gospodarskog i društvenog razvoja temeljenog na znanju, stvaralaštvu i inovacijama. Dodatni poticaj jačanju poduzetničkih inicijativa u kulturi pruža i program EU Kreativna Europa.

Na području Grada Kaštela postoji bogata kulturna scena koja obuhvaća različite oblike stvaralaštva, od glazbe, književnosti i vizualnih umjetnosti do suvremenih medijskih inicijativa. Također, u neposrednom okruženju - na području aglomeracije Splita prisutan je značajan potencijal u kreativnim sektorima poput dizajna, arhitekture i kulturnog turizma, što upućuje na postojanje kreativnog kapitala koji se može strateški razvijati.

Kako bi se taj potencijal iskoristio, ključno je poticati međusektorsku suradnju i povezivanje kreativnih aktera iz područja kulture, turizma, gospodarstva, znanosti i obrazovanja. Posebnu priliku za razvoj Kaštela predstavlja i rastući interes filmske industrije, s obzirom na atraktivan ambijent, kulturno-povijesnu baštinu i mediteransku klimu, što doprinosi ne samo umjetničkom stvaralaštvu, već i promociji grada kroz kreativne i turističke sadržaje.

IZAZOVI:

- nedostatni prostorni kapaciteti Knjižnice (potreba premještanja svih odjela GKK u nove, veće prostore)
- nepostojanje prostora za skladištenje muzejskih predmeta i umjetnina, odnosno nepostojanje adekvatnih depoa

- nedostatak izložbenih prostora u Muzeju
- otežan pristup osobama s invaliditetom prostorima Muzeja

- slabo povezivanje kulture s drugim društvenim i gospodarskim djelatnostima (izuzev turizma)

- nepostojanje profesionalnih produkcijskih tvrtki kao potencijalnog zamašnjaka razvoja kulturnih i kreativnih industrija

- neadekvatni prostori za rad udruga, zastarjela tehnička oprema
- nedovoljna koordiniranost u djelovanju različitih udruga

- nedovoljan rad na razvijanju programa koji se tiče vansezonske kulturne ponude, primjerice, u glazbenom sektoru

- nedovoljna informiranost voditelja kulturnih udruga o raznolikim mogućnostima financiranja, natječajima i fondovima, izvan okvira gradskih poziva
- potreba za provedbom programa podrške, savjetovanja, edukacija i mentorstva o implementiranju inovativnih rješenja u postojeće kulturne sadržaje

- slab odaziv kulturnih dionika na edukativne programe o procesima financiranja
- opasnost od kreiranja istovrsnog tipa sadržaja uslijed velikog broja udruga sa sličnim spektrom aktivnosti što rezultira raspršenošću publike, ali i sredstavai gradskog proračuna za financiranje kulturnog sektora

PRILIKE:

- povećanje broja kulturnih udruga kao odraz rasta interesa građana za kulturnim aktivnostima
- kreiranje mreže/platforme za bolju i sustavniju komunikaciju i umreženost dionika kulturnog sektora

- rad na prezentaciji rada kulturnih institucija i udruga na aktualnim kanalima promidžbe poput društvenih mreža i sl.

- rast broja članova i korisnika gradske knjižnice, kao i broja posjetitelja kulturnih događanja
- realizacija novog stalnog postava Muzeja grada Kaštela u kaštelu Vitturi

- izgradnja/uspostava središnje zgrade Gradske knjižnice Kaštela, kao multifunkcionalnog kulturnog centra, kako bi se zadovoljili uvjeti za djelovanje svih knjižničnih odjela

- rad na razvoju arheološkog parka Sikuli
- veći angažman u obnovi kaštelanskih utvrda (Nehaj, Cippico, kula Cambi, kaštel Rušinac, Nadbiskupski kaštel)

- uređenje prostora za mlade u prostoru u Kaštel Sućurcu koji bi se preuredio u odjel za mlade, tj. u odjel multimedije

- valoriziran i nagrađivan rad pojedinih udruga kao potvrda kvalitetnog rada (primjerice: Biblijski vrt Stomorija – međunarodna turistička nagrada „Golden Interstas Award for Excellence 2022.", te Suncokret ruralnog turizma Hrvatske – „Sun Flower Award 2023." - posebno priznanje za očuvanje prirodnog i kulturnog krajolika

- potencijal sustavnijeg praćenja projekata i financiranih programa od strane Kulturnog vijeća u svrhu valorizacije i povratne informacije prema samim dionicima

NACRT

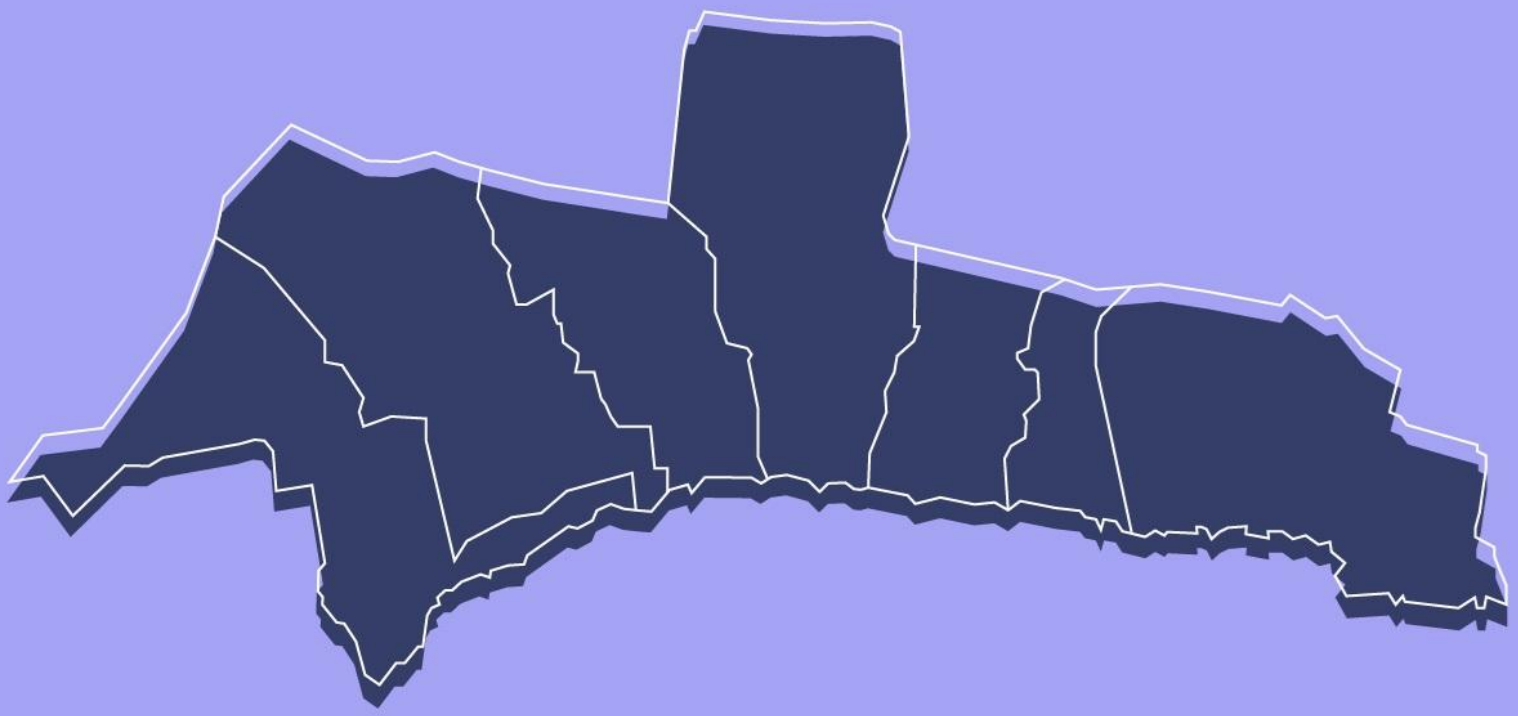

4. FINANCIRANJE KULTURNOG SEKTORA

4. Financiranje kulturnog sektora na lokalnoj razini

Postotno izdvajanje iz proračuna za kulturu na lokalnoj i regionalnoj razini u pravilu je veće nego na državnoj. U razdoblju od 2016. do 2019. godine Splitsko-dalmatinska županija bila je treća po redu županija s najvećim izdvajanjem za kulturu (Ministarstvo kulture i medija, 2022, str. 56.).

Kultura se na lokalnoj razini najvećim dijelom financira direktno iz lokalnog proračuna, a manjim dijelom iz sponzorstva i donacija. Dva su oblika financiranja: institucionalno, namijenjeno svakodnevnom radu i programima institucija kojima je osnivač jedinica lokalne samouprave, i programsko, koje podrazumijeva dodjeljivanje financijskih potpora u okviru Programa javnih potreba u kulturi Grada za programe, projekte ili aktivnosti na temelju provedenih natječaja, odnosno Javnih poziva (Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, 2022, str.55).

Tako je i financiranje kulture Grada Kaštela uspostavljeno kroz višekanalni model koji integrira operativno financiranje, investicijska sredstva i programska ulaganja usmjerena na javne potrebe. Operativna sredstva, evidentirana kao redovni proračunski izdatak, namijenjena su pokrivanju tekućih troškova kulturnih institucija – Muzeja Grada Kaštela i Gradske knjižnice Kaštela, a ona uključuju plaće, režijske troškove, programsku podršku i dr. S druge strane, investicijska sredstva koriste se za kapitalne projekte, čiji je cilj obnova, modernizacija i razvoj kulturne infrastrukture. Programska ulaganja namijenjena su provedbi projekata i programa dionika u kulturi od javnog interesa za Grad.

Program javnih potreba u kulturi Grada Kaštela, kao ključni instrument raspodjele sredstava, omogućava transparentnu i ciljanu podršku raznim dionicima u kulturi. Njime se kao aktivnosti od interesa za Grad definiraju djelatnosti i poslovi ustanova kulture, udruženja i drugih organizacija u kulturi, kao i pomaganje i poticanje umjetničkog i kulturnog stvaralaštva, akcije i manifestacije u kulturi što pridonose razvitku i promicanju kulturnog života, investicijsko održavanje, adaptacije i prijeko potrebni zahvati na objektima kulture te sufinanciranje programskih djelatnosti udruga kulture koje su, svojom djelatnošću, od interesa za Grad Kaštela.

Program za svaku godinu izrađuje Upravni odjel za društvene djelatnosti i zajedničke poslove koji je, između ostaloga, nadležan i za kulturu, a usvaja se na Gradskom vijeću i **temelj je za planiranje sredstava u gradskom proračunu**. U proračunu Upravnog odjela za društvene djelatnosti i zajedničke poslove osiguravaju se sredstva za aktivnosti iz područja kulture, dok se u proračunu Upravnog odjela za komunalno gospodarstvo i imovinu osiguravaju sredstva u dijelu kapitalnih projekata. Grad je dužan provoditi dodjelu sredstava prema jasno definiranim prioritetima unutar Programa javnih potreba u kulturi. Za programsko financiranje svake se godine **objavljuju javni pozivi za financiranje programa i projekata u kulturi od javnog interesa za grad Kaštela** temeljem kojih se prijavljenim programima i projektima raznovrsnih dionika dodjeljuju financijska sredstva. Transparentnost u postupcima osigurana je detaljnim izvještavanjem i kontrolnim mehanizmima, čime se potvrđuje učinkovitost i odgovornost u upravljanju proračunskim sredstvima.

Grad Kaštela je u razdoblju od 2019. do 2024. godine uložio ukupno 9,23 milijuna EUR u kulturu, odnosno između 4,14% i 10,79% proračunskih rashoda godišnje (Tablica 2)[1].

[1] *Za analizu su korišteni iznosi iz posljednjih godišnjih rebalansa proračuna.*

Tablica 3: Udio rashoda za kulturu u proračunskim rashodima 2019. - 2024.

Kategorija	2019. (EUR)	2020. (EUR)	2021. (EUR)	2022. (EUR)	2023. (EUR)	2024. (EUR)
Ukupni rashodi	23.616.496	26.818.989	27.937.463	25.568.389	30.044.251	36.755.854
Rashodi za kulturu	1.953.870	1.247.800	1.156.261	1.289.394	3.242.910	2.344.301
Udio	8,27%	4,65%	4,14%	5,04%	10,79%	6,38%

Izvor: Proračun grada Kaštela (izmjene i dopune), 2019.-2024.

Između 2019. i 2024. godine ukupna ulaganja u kulturu porasla su za 20%. Nakon pada ulaganja od 36,1% 2020. godine u odnosu na 2019. i dodatnog smanjenja 2021. godine kao posljedice pandemije koronavirusa, svake sljedeće godine vidljiv je rast ulaganja u kulturu. Tako su 2023. godine, zahvaljujući kapitalnim ulaganjima u Kulturni centar u Kaštel Lukšiću, ulaganja u kulturu iznosila visokih 10,79% godišnjih rashoda Grada. Usporedbom 2020. i 2024. godine uočava se rast od čak 87,9%, što ukazuje na predanost gradske vlasti ne samo oporavku, nego i razvoju kulturnih djelatnosti i aktivnosti.

Program javnih potreba u kulturi Grada Kaštela od 2019. do 2024. godine imao je nekoliko manjih izmjena. Do 2023. godine programi su bili klasificirani u 4 kategorije: kaštelanska kulturna događanja, financiranje po programima, ustanove u kulturi i zaštita spomenika kulture.

Kategorija **Kaštelanska kulturna događanja** obuhvaća manifestacije i događanja koja uglavnom obuhvaćaju veći broj aktivnosti i programa: Kaštelansko kulturno i zabavno ljeto, Advent u Kaštelima, Večeri dalmatinske pisme, Dani Miljenka i Dobrile te ostale aktivnosti iz područja kulture kojima je od 2023. pridruženo i Kreativno proljeće, do tada prikazivano kao odvojen program kulturnih događanja. Od te godine više se ne navodi kategorija Kaštelanska kulturna događanja, nego je svako događanje navedeno zasebno.

Pod financiranje po programima ubrajaju se projekti glazbene umjetnosti, kazališni i glazbeno-scenski programi te ostali projekti udruga građana. Od 2023. godine ta se kategorija naziva programska djelatnost udruga i ostalih korisnika iz područja kulture te 2023. godine osim spomenutih podkategorija uključuje i donacije i subvencije, a od 2024. godine u Programu se ne iskazuju iznosi po svakoj od podkategorija nego samo ukupno. Ovi projekti financiraju se putem Javnog poziva za financiranje programa i projekata u kulturi od javnog interesa za grad Kaštela koji se do 2023. godine objavljivao jednom godišnje u prosincu za sljedeću godinu, a nakon toga razdoblja se u ožujku/travnju objavljuje i zasebni Javni poziv za financiranje programa i projekata u sklopu Kaštelanskog kulturnog ljeta radi pravovremenog donošenja Odluka i početka pripreme aktivnosti. Upravni odjel za društvene djelatnosti i zajedničke poslove objavljuje javni natječaj. Gradonačelnik Grada Kaštela donosi odluku o raspodjeli financijskih sredstava.

Ustanove u kulturi, a od 2023. u Programu pod nazivom Redovna djelatnost i programi ustanova kojima je osnivač Grad Kaštela, su Muzej grada Kaštela i Gradska knjižnica Kaštela.

Konačno, u okviru kategorije **Zaštita spomenika kulture** su samo 2019. godine u Programu iskazani projekti, kako slijedi: Druga faza rekonstrukcije Opatičke kuće u Kaštilcu u Kaštel Gomilici, Rekonstrukcija vile Nika u Kaštel Starom, Izrada glavnog i izvedbenog projekta dvorca Rušinac u Kaštel Lukšiću, Kulturni centar u Kaštel Lukšiću (projekt i radovi), Klimatizacija Glazbene škole u Kaštel Kambelovcu, Izrada snimke postojećeg stanja, idejnog i glavnog projekta sanacije kule Nehaj te Interventne sanacije (snimke postojećeg stanja, elaborati sanacije, sanacije). Od 2023. godine ta kategorija nosi naziv Kapitalni projekti te uključuje poimence nabrojane projekte.

Za **kaštelanska kulturna događanja** je u razdoblju između 2019. i 2024. godine ukupno izdvojeno 1,45 milijuna EUR (Slika 3) gradskih proračunskih sredstava, a godišnja ulaganja su ukupno porasla za 93,52% (između 2019. i 2024. g.) ili 142,62%, usporedimo li 2020. i 2024. godinu.

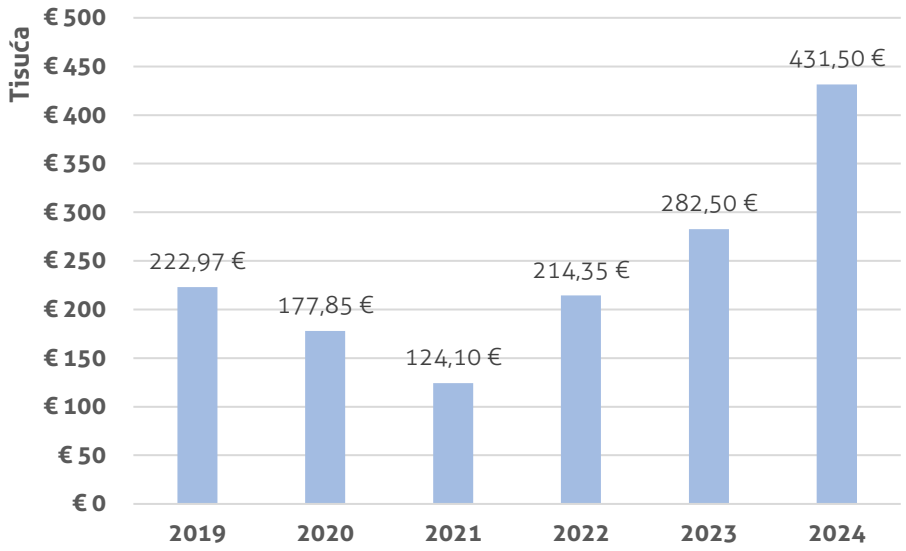

Slika 3: Proračun za kaštelanska kulturna događanja 2019.-2024. g.

Izvor: Proračun grada Kaštela (izmjene i dopune), 2019.-2024.

Sredstva planirana proračunom su usklađena s Programom javnih potreba u kulturi grada Kaštela[2], osim 2021. godine, kada je Program bio u skladu s predzadnjom verzijom rebalansa Proračuna.

Za Advent u Kaštelima je 2019. godine Programom bilo planirano nešto manje od 40 tisuća EUR, a 2024. 165 tisuća EUR, što je rast od 314,4%. Radi izvanrednih okolnosti, Advent se nije održao 2020. godine. Financiranje kaštelanskog kulturnog i zabavnog ljeta poraslo je sa 79,6 tisuća EUR na 183 tisuće, odnosno 129,8%. Kreativno proljeće isticano je kao zasebna stavka do 2022. godine uz planirani isti iznos ulaganja svih godina, osim 2020. Prethodnog naziva Legenda o Miljenku i Dobrili, Dani Miljenka i Dobrile jedini imaju silazni trend financiranja, od 33,1 tisuće EUR 2019. godine, do 16 tisuća EUR 2024. godine. Iznosi financiranja manifestacije Večeri dalmatinske pisme variraju kroz godine, no 2024. godine je iznos po prvi puta nakon pandemije prešao iznos planiran 2019. godine, uz ukupni rast od 7,4%. Konačno, sredstva rezervirana za ostala kulturna događanja i aktivnosti u kulturi kroz godine su se kretala od 6,6 tisuća EUR 2022. godine do 13 tisuća EUR 2024. godine. U Tablica 4 prikazani su iznosi planirani Programom za svako od događanja po godinama.

[2] *Za potrebe ove analize korištene su zadnje usvojene verzije gradskog proračuna i Programa javnih potreba u kulturi grada Kaštela*

Tablica 4: Finaniranje kaštelanskih kulturnih događanja prema Programu javnih potreba 2019. - 2024. godine

Naziv događanja	Program 2019.	Program 2020.	Program 2021.	Program 2022.	Program 2023.	Program 2024.
Advent u Kaštelima	39.817 €	0 €	32.517 €	76.316 €	103.000	165.000
Kaštelansko kulturno i zabavno ljeto	79.634 €	82.288 €	46.453 €	66.361 €	91.000 €	183.000
Kreativno proljeće	5.309 €	2.654 €	5.309 €	5.309 €		
Dani Miljenka i Dobrile	33.181 €	15.927 €	13.272 €	13.272 €	29.000 €	16.000 €
Ostala kulturna događanja	11.945 €	37.162 €	9.291 €	6.636 €	13.000 €	10.500 €
Večeri dalmatinske pisme	53.089 €	39.817 €	44.462 €	46.453 €	46.500 €	57.000 €
UKUPNO (€)	**222.974**	**177.849**	**151.304**	**214.347**	**282.500**	**431.500**

Izvor: Program javnih potreba u kulturi 2019.-2024. g.

Za **programsku djelatnost udruga i ostalih korisnika iz područja kulture** ukupno je u razdoblju od 2019. do 2024. godine izdvojeno 1,38 milijuna EUR gradskih proračunskih sredstava, a ukupna su godišnja ulaganja porasla za 6,24% između 2019. i 2024. godine, odnosno 44,54% između 2020. i 2024. godine.

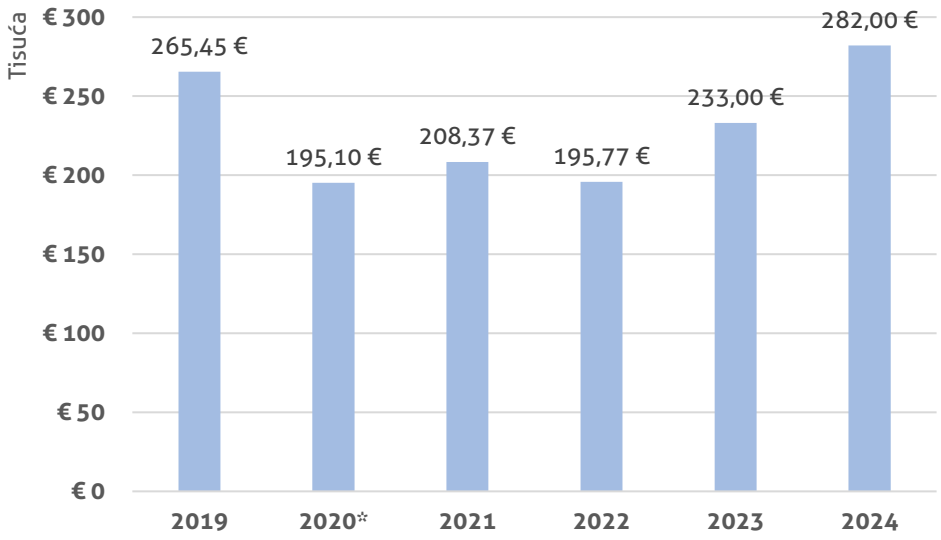

Slika 4: Proračun za programsku djelatnost udruga i ostalih korisnika iz područja kulture 2019.–2024.g.

Izvor: Program javnih potreba u kulturi 2019.-2024. g.

Sredstva planirana proračunom su usklađena s Programom javnih potreba u kulturi grada Kaštela, osim 2020. i 2021. godine, gdje je došlo do odstupanja u iznosu manjim od 2%; što se može smatrati zanemarivim.

Kako se od 2024. ova kategorija više ne prikazuje po podkategorijama, detaljna analiza je moguća za razdoblje 2019. do 2023. godine. Prema tim podacima, ulaganja su se smanjila u svakoj od tri podkategorije: kazališni i glazbeno-scenski programi za 35,1%, projekti glazbene umjetnosti za nešto manje od 15% i ostali projekti udruga građana za 9,6%, odnosno ukupno za 12,22%. Međutim, uzevši u obzir da je 2024. godine za ove aktivnosti planirano više sredstava nego ijedne

druge promatrane godine (17 tisuća EUR više nego 2019.), kao i da se u zadnje tri promatrane godine svake godine povećavao iznos za projekte i programe građana, za zaključiti je da će se ovaj trend nastaviti, premda je i u ovom iznosu značajan za grad veličine Kaštela.

Ukupno je u promatranom razdoblju financiran rad 59 udruga i ostalih korisnika iz područja kulture, od toga 2019. godine 45, 2020. godine 44, 2021. godine 38, 2022. godine 41, te 2023. i 2024. godine 39.

Korisnici koji su primili najviše potpore provode glazbene, glazbeno-scenske i kazališne djelatnosti, ali i druge vrste aktivnosti. Među njima se ističu GSU Kaštelansko kazalište koje je u razdoblju 2019.-2024. primilo potporu u iznosu od 99,3 tisuće EUR te tri pokladne udruge (KKU Poklade, KPU Kampanel i KU Polantana) koje su kroz godine ukupno primile 176,2 tisuće EUR za organiziranje i sudjelovanje na pokladnim svečanostima u Kaštelima i drugdje. Pregled korisnika koji su primili najveći iznos potpore u razdoblju 2019.-2024. nalazi se u Tablica 5.

Tablica 5: Korisnici koji su ukupno primili najviše potpore za projekte i programe u razdoblju 2019. - 2024.

Djelatnost	Naziv	UKUPNO
Glazbeno-scenska i kazališna djelatnost	GSU Kaštelansko kazalište	99.288 €
Svi ostali projekti	KKU Poklade	81.771 €
Glazbena djelatnost	HGD Biranj	77.877 €
Glazbena djelatnost	HPD Bijaćka vila	75.798 €
Glazbena djelatnost	HGD Zrinski	65.668 €
Glazbeno-scenska i kazališna djelatnost	KUD Ante Zaninović	58.115 €
Glazbeno-scenska i kazališna djelatnost	KUD 7 Kaštela	54.230 €
Svi ostali projekti	KPU Kampanel	50.853 €
Glazbeno-scenska i kazališna djelatnost	PU Kaštelanske mažoretkinje	49.438 €
Svi ostali projekti	Društvo za očuvanje kulturne baštine Kaštela Bijaći	46.544 €
Glazbena djelatnost	Klapa Neverin	44.375 €
Svi ostali projekti	KU Polantana	43.554 €

Izvor: Program javnih potreba u kulturi 2019.-2024. g.

Dvije su **gradske ustanove u kulturi**: Muzej grada Kaštela i Gradska knjižnica Kaštela. Za njihove je operativne troškove i programske djelatnosti ukupno u razdoblju od 2019. do 2024. godine izdvojeno 5,73 milijuna EUR proračunskih sredstava, od čega za Muzej 2,98 milijuna EUR, a za Knjižnicu 2,75 milijuna EUR.

I ova vrsta potpore bilježi značajan rast kroz godine pa je tako 2024. godine proračunom planirano 54,25% (243,8 tisuća EUR) više ulaganja u Muzej nego 2019. godine, dok je razlika između 2020. i 2024. godine 60,67%.

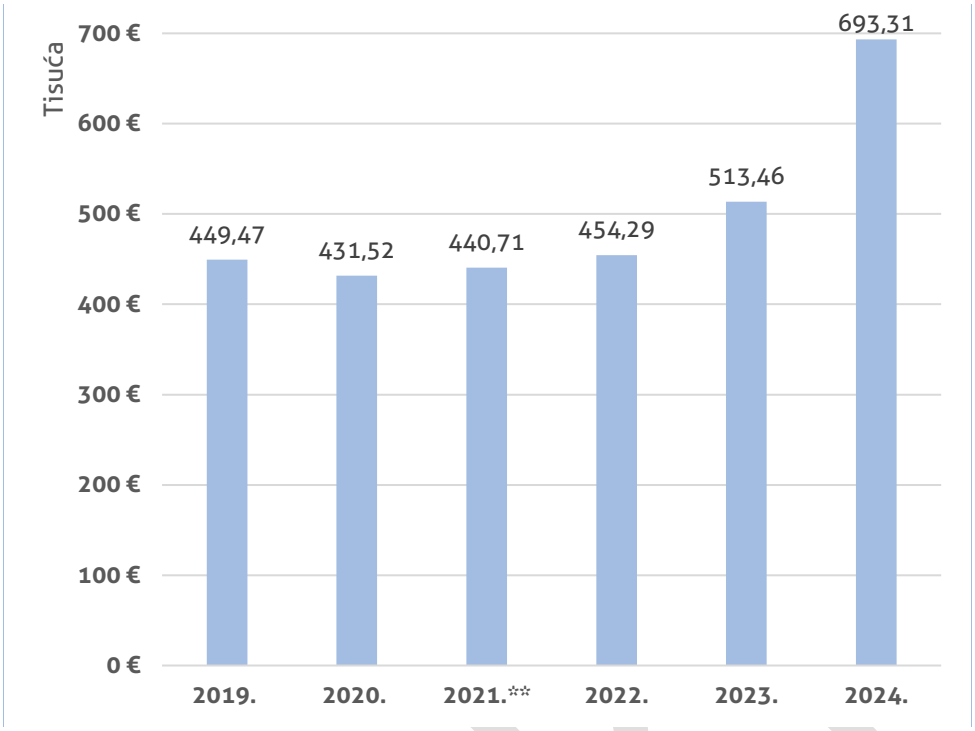

Slika 5: Proračun za Muzej grada Kaštela 2019.-2024. g.

Sredstva planirana proračunom za Muzej su uglavnom usklađena s Programom javnih potreba u kulturi grada Kaštela. U tri godine (2020. – 2022.) je došlo do manjih odstupanja, no razlike su manje od 1% pa se to može smatrati zanemarivim. U slučaju knjižnice do razlike je došlo samo 2021. godine, no ona je također manja od 1%.

Sličan trend financiranja uočljiv je i u financiranju rada i programa Gradske knjižnice Kaštela – za 2024. godinu proračunom je planirano 55,78% (225,9 tisuća EUR) više nego 2019. godine, odnosno 57% više sredstava nego 2020. godine.

Zahvaljujući kontinuiranoj podršci i rastu ulaganja, obje gradske ustanove u kulturi nastavljaju se kontinuirano razvijati, nuditi sve više raznovrsnog programa i postaju vidljiv i prisutan prostor u zajednici, do te mjere da se Knjižnica predstavlja kao dnevni boravak kulture Kaštela.

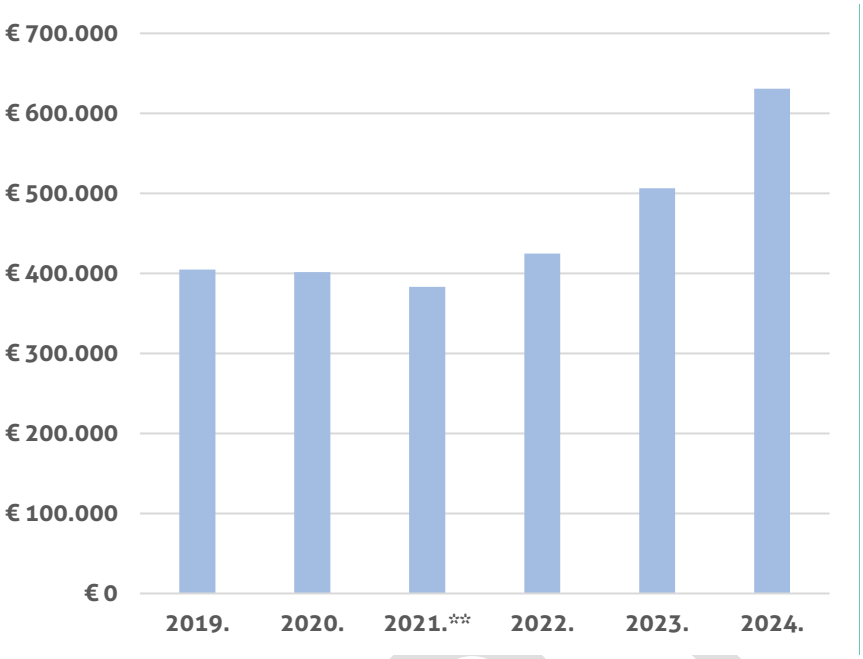

Slika 6 Proračun za Gradsku knjižnicu Kaštela 2019.-2024.

Konačno, Grad prepoznaje i važnost investicijskog **ulaganja u obnovu, očuvanje, razvoj i promociju kako spomenika kulture**, tako i drugih **kapitalnih projekata**. Samo je 2019. godine uloženo 611 tisuća EUR u 7 projekata zaštite spomenika kulture (Tablica 6).

Tablica 6: Proračun za zaštitu spomenika kulture 2019. g.

Naziv kategorije	Iznos 2019. (EUR)
Druga faza rekonstrukcije Opatičke kuće u Kaštilcu u Kaštel Gomilici	231.435
Rekonstrukcija vile Nika u Kaštel Starom	182.494
Izrada glavnog i izvedbenog projekta dvorca Rušinac u Kaštel Lukšiću / sanacija dvorca	33.181
Kulturni centar u Kaštel Lukšiću (projekt i radovi)	53.089
Izrada snimke postojećeg stanja, idejnog i glavnog projekta sanacije kule Nehaj	17.918
Klimatizacija Glazbene škole u Kaštel Kambelovcu	26.545
Interventne sanacije (snimke postojećeg stanja, elaborati sanacije, sanacije)	66.361

Rekonstrukcija Opatičke kuće nastavljena je i u 2020. godini, a te je godine dodatno uloženo 39,8 tisuća EUR u zaštitu spomenika kulture.

U pandemijskim godinama sredstva su usmjeravana u poticanje oporavka i razvoja kulturnog sektora nakon pandemije koronavirusa financiranjem rada dionika i ustanova u kulturi, uz paralelnu pripremu projektne dokumentacije za projekte koji će se financirati iz drugih izvora sredstava poput EU fondova.

Od 2019. do sredine 2022. godine kroz Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. financiran iz Europskog fonda za regionalni razvoj u iznosu od 85% bespovratnih sredstava sufinanciran je projekt obnove Ville Nika, ukupne vrijednosti 588,3 tisuće EUR. Cilj projekta bio je

sprječavanje daljnje devastacije te revitalizacija zaštićene baštine i stavljanje u poslovno-društvenu namjenu.

Grad Kaštela je u listopadu 2022. godine dovršio provedbu projekta Griža koji uključuje uređenje 14 postaja križnog puta i osnivanje Botaničkog vrta autohtonog bilja. Projekt je sufinanciran od strane Splitsko-dalmatinske županije iz Programa sufinanciranja razvojnih projekata u turizmu na području Splitsko-dalmatinske županije za 2022. godinu u iznosu od 140 tisuća HRK (18.5 tisuća EUR). Ukupna vrijednost projekta iznosila je 406 tisuća HRK (53,9 tisuća EUR).

Krajem 2022. započela je kompletna obnova i potpuno opremanje Kulturnog centra u Kaštel Lukšiću (bivši Pastoralni centar), a do prosinca 2023. godine završeni su građevinski radovi na rekonstrukciji i opremanje glavne dvorane centra i pratećih prostora u svrhu održavanja manifestacija, radionica, prikazivanja filmova i drugih kulturnih i društvenih događanja, ali i za potrebe upotrebe lokalnih dionika u kulturi.

Od 2018. do srpnja 2023. godine provodio se projekt „Skriveni habitati" financiran iz Europskog fonda za regionalni razvoj i proračuna partnera na projektu: Javna ustanova More i krš, Općina Dugopolje, Grad Kaštela, Grad Split, TZ Općine Dugopolje, TZ Grada Kaštela, TZ Grada Splita. Ukupna vrijednost projekta bila je 4,6 milijuna EUR, od čega 2,6 milijuna bespovratnih sredstava. Na području Kaštela uređen je prostor, odnosno interpretacijska zona zaštićenog spomenika prirode, stare masline u Kaštel Štafiliću.

U istom razdoblju provodio se i projekt izgradnje i opremanja ljetne pozornice u Dudanovom parku u Kaštel Kambelovcu u sklopu EU projekta „Otvorene ljetne pozornice Urbane aglomeracije Split". Projekt je ukupne vrijednosti 370,5 tisuća EUR, od čega je 85% bespovratnih sredstava.

Početkom 2025. godine, po izradi glavnog projekta za rekonstrukciju, započela je provedba projekta adaptacije i uređenja kina sv. Juraj u Kaštel Sućurcu. Procijenjena vrijednost projekta je 1,7 milijuna EUR, a trajanje 12 mjeseci.

NACRT

IZAZOVI:

- nedovoljni kapaciteti udruga u kulturi za pronalaženje dodatnih izvora financiranja, koji nadilaze tradicionalne mehanizme (u pravilu prevladava oslanjanje na sredstva iz Programa javnih potreba u kulturi)

- indirektni oblici financiranja ne uključuju izravno ulaganje sredstava u aktere i njihove kulturno-umjetničke programe

- trend rasta ulaganja naglo su prekinule izvanredne okolnosti izazvane pandemijom koronavirusa, koje su snažno pogodile kulturni sektor

- sve veći zahtjevi za postizanjem samoodrživosti aktera u kulturi putem različitih vrsta samofinanciranja, uz istovremeno nedovoljne kapacitete institucija za generiranje dodatnih prihoda (putem provedbe projekata financiranih iz EU projekata ili drugim oblicima financiranja)

- propisi kojima se uređuje financiranje kulture su korektni, ali dio kojim se regulira poticanje ulaganja privatnog sektora u kulturu, pokazuju rezultati, nije polučio veće uspjehe

- izazovi bi se mogli javljati prilikom financiranja i provedbe novih događaja u kulturi

PRILIKE:

- nakon inicijalnog oporavka od izvanrednih okolnosti, primjetan je brzi trend rasta ulaganja te ukupan rast ulaganja u kulturni sektor na lokalnoj razini u 2024. godine u odnosu na 2019., u iznosu od 20%

- rast ulaganja između 2019. i 2024. godine bilježi se kroz sve kategorije Programa javnih potreba u kulturi grada Kaštela (više od 90 % za kaštelanska kulturna događanja, 6 % za programsku djelatnost udruga i ostalih korisnika iz područja kulture - uz napomenu da su već ulaganja 2019. godine bila značajna, više od 50 % za obje gradske ustanove (Muzej grada Kaštela i Gradsku knjižnicu Kaštela)

- dobro strukturirani modeli suradnje, adekvatno planiranje, jasna pravila, transparentno odlučivanje, odgovorno upravljanje i vrednovanje što rezultira stabilnom i poticajnom financijskom konstrukcijom usmjerenom svim relevantnim dionicima

- postojanje kontinuirane posvećenosti poticanju razvoja i djelovanja kako dionika u kulturi, tako i ustanova, te posvećenosti procesima obnove, revitalizacije, izgradnje, opremanja i promocije spomenika kulture i drugih važnih društvenih prostora te njihovo pozicioniranje kao vidljivih elemenata zajednice

- kultura je u Gradu Kaštela prepoznata kao važan i vrijedan segment društvenog života te priliku predstavlja nastavak praćenja financijskih potreba sektora i prilagodba modela financiranja u skladu s dugoročnim ciljevima razvoja kulture u Gradu Kaštela

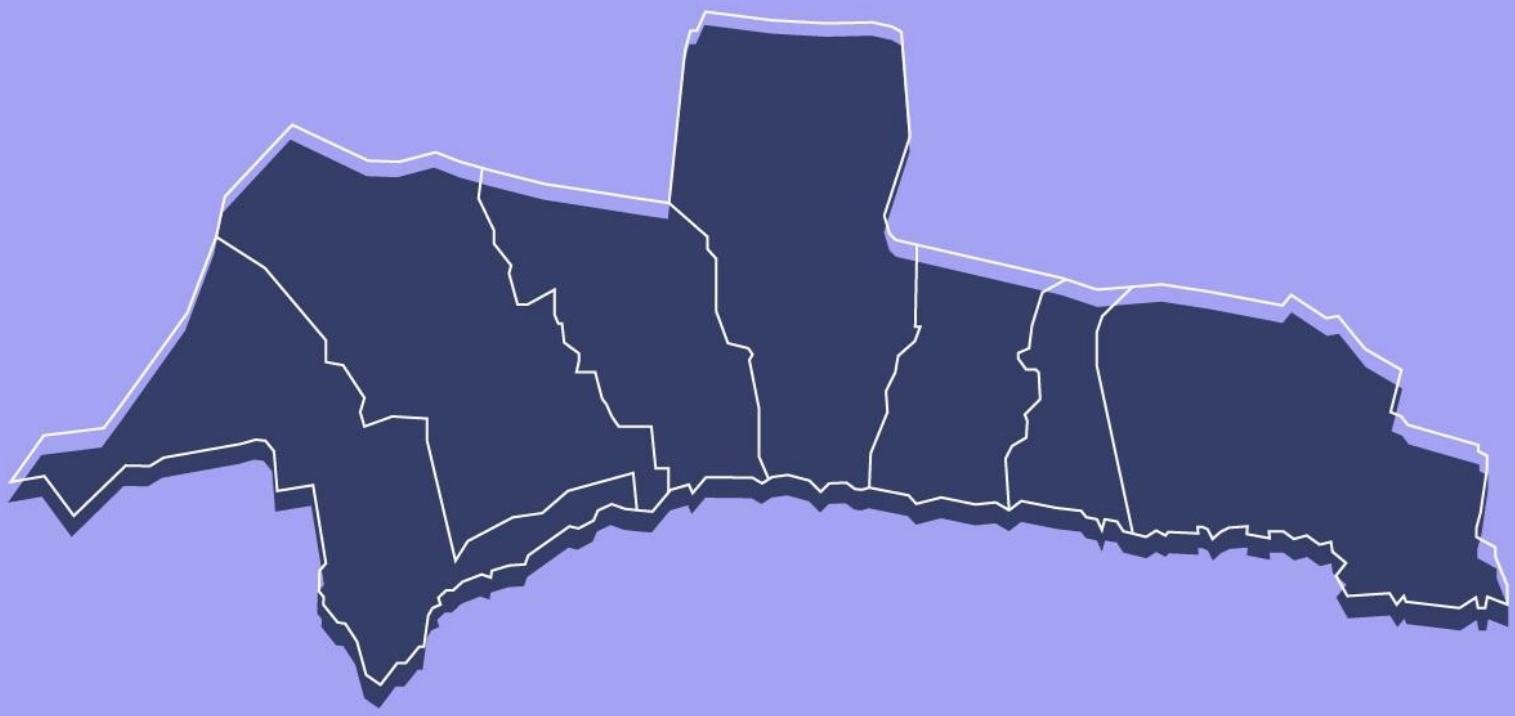

5. RESURSNA OSNOVA

5. Resursna osnova

5.1. Baština – Materijalna i nematerijalna baština

Nepokretna kulturna baština pokriva širok raspon kulturnih dobara fiksno povezanih s tlom - od gradova i sela, dvoraca, ljetnikovaca i fortifikacija, crkava i samostana, arheoloških lokaliteta, tehničkih i industrijskih spomenika do krajolika, vrtova i parkova itd. MKM, 2022

Nepokretna kulturna baština je od iznimnog značaja za kulturni razvoj Grada Kaštela. Prema *Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* (2022) nepokretno kulturno dobro može biti grad, selo, naselje ili njegov dio; građevina ili njezini dijelovi, te građevina s okolišem; elementi povijesne opreme naselja; memorijalno područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama; arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone; područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima; krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru; vrtovi, perivoji i parkovi; tehnički objekti s uređajima i drugi slični objekti.

Prema *Odluci o donošenju i objavi Pročišćenog teksta odredbi za provođenje PPU Grada Kaštela* (2019) na teritoriju Grada Kaštela nalazi se 213 kulturnih dobara. Najveći broj njih arheološka su kulturna dobra (43,19 %), od čega arheološka područja čine 23,00 %, arheološki lokaliteti 18,31 %, a hidroarheološki lokaliteti 1,88 %. Značajno su zastupljene i civilne (20,66 %) te sakralne građevine (18,31 %). Povijesne jezgre naselja, osobito su značajan element kulturno-povijesne baštine Grada Kaštela.

Prostorna raspodjela pokazuje veću koncentraciju kulturnih dobara na području Kaštel Sućurca (23,00 %). Iznadprosječnim brojem kulturnih dobara ističu se još Kaštel Lukšić (15,96 %), Kaštel Štafilić (15,49 %) i 'Novi (15,02 %). Najmanji broj kulturnih dobara na području je Kaštel Gomilice (7,51 %). Analizom kategorija kulturnih dobara po naseljima vidljiva je koncentracija arheoloških područja i lokaliteta u Kaštel Sućurcu, Kaštel Novom i Kaštel Starom. U ostalim naseljima Grada dominiraju civilne i sakralne građevine (sl. 1).

NACRT

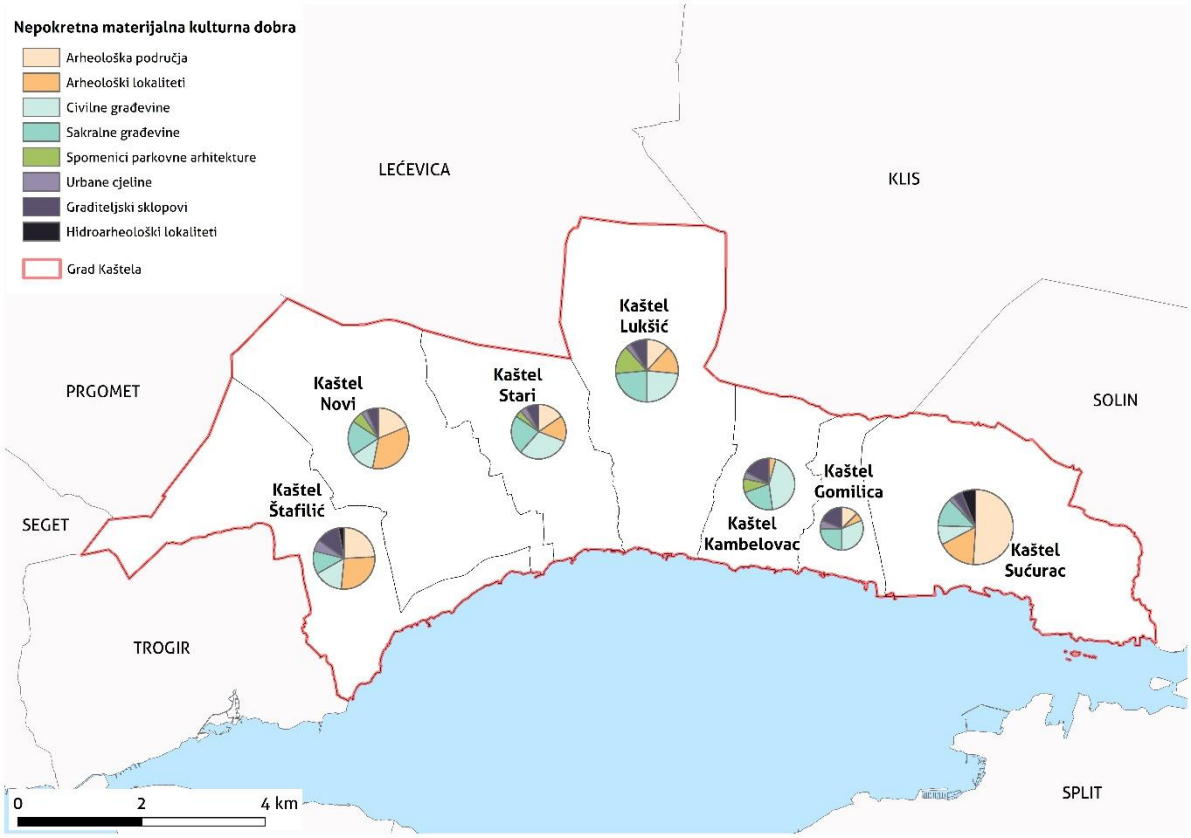

Slika 7: Udio nepokretnih materijalnih kulturnih dobara prema kategorijama po naseljima Grada Kaštela[3]

Izvor: Odluka o donošenju i objavi Pročišćenog teksta odredbi za provođenje PPU Grada Kaštela, 2019; RPJ, 2023

Prema podacima *Registra kulturnih dobara RH* (2024) na području Grada Kaštela zabilježeno je 47 zaštićenih nepokretnih materijalnih kulturnih dobara što je 22,07 % ukupnog broja. Najveći broj zaštićenih dobara na području je Kaštel Starog (12) i Kaštel Lukšića (8). Kaštel Gomilica, Kaštel Kambelovac, Kaštel Novi i Kaštel Štafilić imaju šest dok se u Kaštel Sućurcu nalaze tri zaštićena dobra.

Arheološka baština

Arhreološka baština definira se kao dio materijalne kulturne baštine do čijih se primarnih podataka dolazi arheološkim metodama, uključuje sve ostatke ljudskoga postojanja, a sastoji se od mjesta koja se odnose na sve manifestacije ljudskih aktivnosti, od napuštenih građevina do materijalnih ostataka svih vrsta, uključujući podzemna i podvodna nalazišta, zajedno sa svim pokretnim kulturnim materijalima koji su s njima povezani. Arheološka baština Grada Kaštela obuhvaća lokalitete i zone koje su također od iznimnog značaja za razvoj kulture na predmetnom području, a obuhvaćaju nalazišta iz svih povijesnih razdoblja te upućuju na dugu povijest naseljenosti ovog prostora. Uz kopnene arheološke lokalitete, na prostoru Grada Kaštela je evidentirano i pet podmorskih arheoloških lokaliteta, a to su ostaci kaštela Andreis u Kaštel Starom, lokaliteti Tišić, Blato - Trstenik i Đardin - Blato na području Kaštel Sućurca te lokalitet Resnik u Kaštel Štafiliću.

[3] veličina kruga ponderirana je brojem nepokretnih materijalnih kulturnih dobara.

Slika 8: Zaštićena nepokretna materijalna kulturna dobra na području Kaštel Štafilića, Kaštel Novog i Kaštel Starog

Izvor: Digitalni ortofoto 2021/22, 2022; Geoportal kulturnih dobara RH, 2024; RPJ, 2023

Slika 9: Zaštićena nepokretna materijalna kulturna dobra na području Kaštel Lukšića, Kaštel Kambelovca, Kaštel Gomilice i Kaštel Sućurca

Izvor: Digitalni ortofoto 2021/22, 2022; Geoportal kulturnih dobara RH, 2024; RPJ, 2023

Prema *Registru kulturnih dobara RH* (2024) zaštićena kulturna dobra na teritoriju Grada Kaštela klasificirana su u deset kategorija; kopnene arheološke zone, podvodne arheološke zone, kopneno-podvodne arheološke zone, civilne građevine[4], sakralne građevine, urbane cjeline, memorijalne zone, urbana oprema, uređene zelene površine i vojno-obrambene građevine. Trećina zaštićenih dobara sakralne su građevine (16). Značajno su zastupljene i urbane cjeline naselja (8), civilne (8) i vojno-obrambene građevine (7) te arheološke zone (5). U preostale tri kategorije zabilježen je po jedan element.

Tablica 7: Zaštićena nepokretna materijalna kulturna dobra na području Grada Kaštela

Kategorija zaštite kulturnih dobara	Broj zaštićenih dobara
Sakralne građevine	16
Urbane cjeline	8
Civilne građevine	8
Vojno-obrambene građevine	7
Kopnene arheološke zone	3
Podvodne arheološke zone	1
Kopneno-podvodne arheološke zone	1
Memorijalne zone	1
Urbana oprema	1
Uređene zelene površine	1
UKUPNO	47

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, 2024

Prirodna baština integralni je dio krajolika Grada Kaštela te kao takva ima važnu ulogu za daljnji kulturni razvoj ovog prostora. Na teritoriju Grada može se izdvojiti pet zaštićenih prirodnih predjela; park Vitturi kao prvorazredni objekt parkovne arhitekture Dalmacije, park uz „Hotel Palace", botanički vrt osnovne škole u Kaštel Lukšiću – Ostrog, kao jedan od najbogatijih i najraznolikijih botaničkih vrtova hrvatske obale, stara maslina u dječjem vrtiću u Kaštel Štafiliću i hrast dub u Kaštel Gomilici. Spomenici parkovne arhitekture (10) oplemenjuju povijesne gradske jezgre te predstavljaju kontaktnu zonu prema novoizgrađenim dijelovima naselja.

Kultivirani krajolici poseban su dio prirodne baštine nastali kao rezultat povijesne bonifikacije krša i uređivanja Kaštelanskog polja tehnikom suhozida. Suhozidi prepoznatljiv su element povijesnog agrarnog krajolika u kršu te vrijedan kulturno-turistički resurs Grada Kaštela (*Odluka o donošenju i objavi pročišćenog teksta odredbi za provođenje Prostornog plana uređenja Grada Kaštela*, 2019).

Tri područja na teritoriju Grada Kaštela zaštićena su u sklopu ekološke mreže Natura 2000 (sl. 4). Mosor, Kozjak i Trogirska zagora područje je očuvanja značajno za ptice dok su dva područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove Zaleđe Trogira i Pantan – Divulje (*Bioportal*, 2023).

[4] Unutar kategorije civilne građevine objedinjene su javne, gospodarske i stambene građevine.

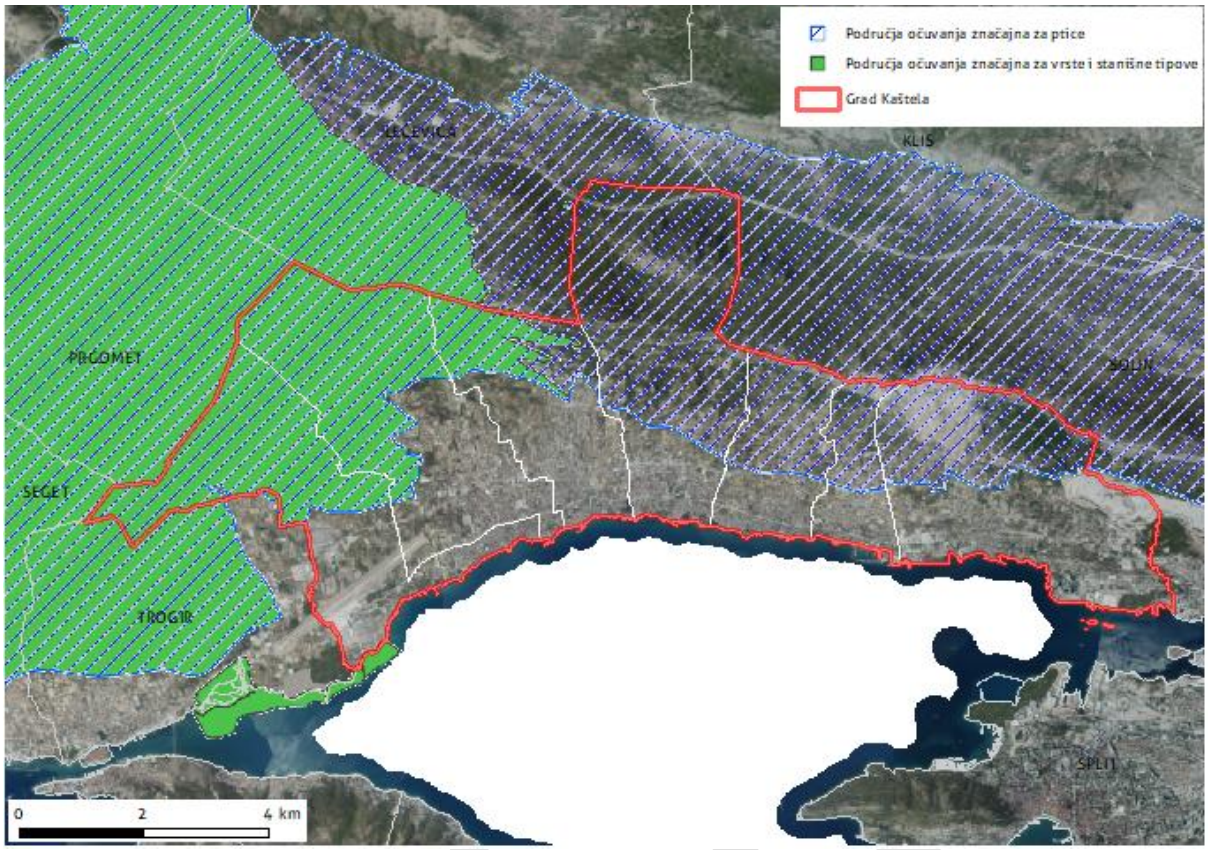

Slika 10: Područja Grada Kaštela zaštićena u sklopu ekološke mreže Natura 2000

Izvor: Digitalni ortofoto 2021/22, 2022; Ekološka mreža Natura 2000 RH, 2023; RPJ, 2023

Pokretna kulturna dobra

Pokretna kulturna dobra zbirni je naziv za široku lepezu likovnih djela, djela primijenjene umjetnosti, umjetničkog obrta, etno i industrijske baštine nastalih tijekom minulih desetljeća i stoljeća. Za razliku od nepokretne kulturne baštine, koja je vidljiva u krajobrazu, gradu ili na javnome mjestu, pokretna kulturna dobra nalaze se u više ili manje dostupnim interijerima, privatnim zbirkama, arhivima i ponekad na skrovitim mjestima.

Bogatstvo **tradicionalnog kaštelanskog rukotvorstva** kao vrijedne nematerijalne kulturne baštine vidljivo je u cjelokupnom procesu tkanja od izrade tkanina, pripreme pređe, predenja, tkanja, bojenja, šivanja, vezenja, pranja i konačno, odijevanja što ukazuje da se nošnja s područja Kaštela po nizu detalja razlikuje od onih u susjednim gradovima te kao takva čini izniman kulturni resurs (Ivančić i Acalija, 2015; Tadin 2007).

Vrlo važan segment baštine je karakterističan **nakit** koji se najčešće pohranjivao u škrinjama te nosio u svečanim prilikama i sa svečanom odjećom. Izrađivali su ga domaći majstori ili zlatarski obrtnici u Trogiru, Šibeniku, Zadru, Dubrovniku i Rijeci po uzoru na antičke, ranosrednjovjekovne i starohrvatske primjerke nakita s ovog područja, ali s naglašenim venecijanskim i bečkim utjecajima (Ivančić i Acalija, 2015). Od mnogobrojnog nakita ističu se naušnice s koraljima, broševi s kamenjem (tzv. puntapet u nizu oblika poput „forma", frecije i „stele"), zlatni lanci (tzv. „kordun" ili „kanijela",), igla za češljanje (tzv. „trepećala" i „tramanta"). Posebice se ističe izrada kaštelanskog zlatoveza koji je bio prepoznatljivi motiv na odjeći kaštelanskih žena (Dobrić, 2008). Većina ovih predmeta sačuvana je unutar zbirke kulturno-povijesnog odjela Muzeja Grada Kaštela.

Nematerijalna kulturna baština

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 62/20) kao nematerijalno kulturno dobro definira razne oblike i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a to su osobito: jezik, dijalekti, govori i toponimika, te usmena književnost svih vrsta, folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote, tradicijska umijeća i obrti.

Grad Kaštela odlikuje se velikim brojem nematerijalnih kulturnih dobara koja predstavljaju važan razvojni resurs i temeljem čije se promocije moguće snažnije profilirati na regionalnoj i nacionalnoj kulturnoj i turističkoj sceni.

Četvorka – jedan od najznamenitijih dalmatinskih plesova (Tadin, 2007; Dobrila, 2007) potiče iz razdoblja kada se društveno-zabavni život u Kaštelima svodio na skromna obiteljska veselja, fešte prigodom crkvenih blagdana, poklade i organiziranih „šerata" na kojima su se izvodili različiti tradicionalni plesovi poput četvorke, mazurke, monfrine, polke, galopa, šotića, valcera te hrvatskog kola. Ovaj jedinstveni ples do danas ostaje nezamjenjiv, ali pomalo zaboravljen dio kulturne baštine Grada Kaštela (Tadin, 2007).

Osim ovog plesa, početkom 20. st. počinju se širiti novi plesovi poput „socija", „socijetada", „kumpanja", „kavalkina" i „ferma" koji se počinju održavati na plesnim zabavama i slavljima diljem Kaštela. Iako ih je većina zaboravljena, potrebno ih je očuvati i oživiti te postupno uključivati u kulturnu ponudu. Ističe se i tzv. „**kolendavanje**" stari običaj čestitanja u kojem kolendari obilazeći kuće nazdravljaju božićne blagdane. U cijeli su događaj najčešće uključeni glazbeni instrumenti i klapski pučki pjevači uz prigodnu gastronomsku ponudu koja se sastoji od darova suhog voća (oraha, badema, suhih smokava) i lokalnih kolača kao što su ušećerene bajami, „mandulat" i „fritule" (Dobrić, 2008).

Na temelju navedenog, uočen je problem samostalne valorizacije i implementacije folklorne baštine u prepoznatljiv kulturno-turistički proizvod što traži njezinu kvalitetniju prezentaciju na različitim kulturnim manifestacijama i ostalim događajima.

Poseban element nematerijalne baštine na prostoru Grada Kaštela je narodni običaj „krnjevala", organiziranih karnevala u kojem se kroz povorku ulicama Grada Kaštela prolaze maskirane osobe (poput fašnika, tj. maškara). Radi očuvanja, promicanja i razvitka krnjevalskih običaja osnovane su i udruge koje su detaljnije analizirane u poglavlju - Pregled kulturnih organizacija, djelatnosti i produkcije na području Gradu kaštela.

Važan segment nematerijalne baštine Grada Kaštela je tradicionalno pjevanje koje se najviše prezentira u obliku klapskog pjevanja. Klapsko pjevanje je tradicionalno višeglasno homofono pjevanje u obliku a capella (bez pratnje instrumenata), a uvršteno je kao nematerijalno dobro na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Tekstovi klapskih pjesama uglavnom su ljubavni, poetski, vedri, optimistični, ali mogu biti i sentimentalni. U novije doba, stil pjevanja je od tipično tradicijskog oblika pjevanja evoluirao do sustavnog, organiziranog oblika pjevanja s praktički „profesionalnim" klapama (Ministarstvo kulture, 2016). Doprinos očuvanju klapskog pjevanja daju kulturno-umjetnička društva te poseban festival namijenjen klapskom pjevanju – Večer dalmatinske pisme. Festival je prvi puta organiziran 1999. g. u Kaštel Kambelovcu, te je posvećen klapama i njihovu čitanju postojećih starih ili popularnih domaćih (ili etnografskih) pjesama te izvođenju novih skladbi. U drugom segmentu festivala, novi oblik klapskih pjesama predstavljaju izvođači iz sfere popularne glazbe (npr. jazz, rock, blues, etno i dr.;

NACRT

Milošević, 2011). Osim klapskog pjevanja, kaštelanskih prostor specifičan je i po posebnim **božićnim napjevima** koji trenutno nisu u dovoljnoj mjeri promovirani i zaštićeni te bi u narednom razdoblju svakako trebali postati jedan od vrijednih elemenata nematerijalne kulturne baštine Grada Kaštela. Navedeni božićni napjevi (glagoljaški crkveni napjevi) u Kaštel Starom razlikuju se od drugih bližih dalmatinskih mjesta te imaju značajan doprinos u božićnoj pučkoj glazbenoj baštini, stoga se mogu integrirati u kulturno-turističke elemente adventskog razdoblja (Martinić, 2012). Osim klapskog pjevanja, potrebno je spomenuti i običaj sviranja lirice, tradicionalnog instrumenta koji se svirao na svečanim prigodama.

Jezična obilježja nekog mjesnog govora preslika su kulturno-povijesnog razvoja i utjecaja kulturno civilizacijskih krugova. Kao takav, jezik se ističe kao važan element nematerijalne kulturne baštine Grada Kaštela, iako je dosad nedovoljno valoriziran. Grad Kaštela posjeduje govor koji je okarakteriziran kao čakavski s elementima utjecaja štokavice, nastao kombinacijom južne čakavštine i zapadne ikavske štokavštine (Kutrović i Šimunović, 2000). Ukoliko bi se ovaj oblik jezika (dijalekt) dodatno istražio i integrirao u društvene, kulturne i turističke djelatnosti, postao bi još jedna posebnost kulturnog identiteta. Važan segment nematerijalne baštine Grada Kaštela su i legende, mitovi i priče usmene predaje. Jedna od najpoznatijih je legenda o Miljenku i Dobrili. Riječ je o romantičnoj legendi (na temelju koje su napisani roman, drama i opera) vrlo slične tematike poput svjetski poznate o „Romeu i Juliji" koja se u sklopu manifestacije Legenda o Miljenku i Dobrili svake godine scenski uprizori ispred dvorca Vitturi (TZ Grada Kaštela, 2016). Ovoj legendi treba pridodati i priču o hrabrim kaštelanskim junacima Marušićima i Kumbatima te brojne priče o buntu i obrani kaštelanskih težaka kroz povijest prožetu brojnim sukobima i ratovima.

Nematerijalnu i materijalnu baštinu Grada Kaštela upotpunjuje i element koji može biti i samostalan, zaseban proizvod – lokalna enogastronomija. Prostor Grada Kaštela temelji se na dalmatinskoj (mediteranskoj) kuhinji prepoznatljivoj na svjetskoj enogastronomskoj sceni čijom dodatnom promocijom i prezentacijom može pridonijeti razvoju kulturnog identiteta i kulturnog turizma Grada Kaštela. Uz klapsko pjevanje, mediteranska prehrana upisana je kao preventivno zaštićeno nematerijalno dobro na UNESCO-ovu reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Raznovrsna znanja i umijeća koja su povezana s prehranom potrebno je očuvati i prenijeti novim generacijama. U gastronomiji Grada Kaštela vidljiv je utjecaj talijanske kuhinje kao ostatka višestoljetne kulturno-povijesne orijentiranosti na mediteranski kulturno-civilizacijski krug. Kaštelanska kuhinja uglavnom se sastoji od različitih morskih plodova (poput riba, školjaka i dr.), pri čemu se kao osnovni dodatak jelima koristi maslinovo ulje koje daje specifičnu mediteransku aromu i okus. Kuhinju odlikuju tradicionalna priprema različitih vrsta ribe, dagnja na buzaru, brudeta te različitih rižota od plodova mora. Od tradicionalnih pića ističu se poznata vina i rakije. Unatoč dinamičnim društveno-političkim uvjetima ovog prostora vinarstvo i vinogradarstvo sačuvalo je svoju autentičnosti i tradiciju koju je u više navrata ugrožavala pojava različitih bolesti (filoksera i dr.). Među vinima, posebice se ističe autohtona sorta kaštelanski crljenak, kojoj je po svojoj genetskoj strukturi identična poznata kalifornijska sorta vina Zinfandel. Navedena sorta je iznimno cijenjena među ljubiteljima vina zbog svoje intenzivne boje i punoće okusa, a u usporedbi s drugim vinima ističe se iznimnim okusom i ostalim enološkim karakteristikama (TZ Grada Kaštela, 2016).

Očuvanje nematerijalnih kulturnih dobara provodi se izradbom i čuvanjem zapisa o njima, kao i poticanjem njihova prenošenja i njegovanja u izvornim i drugim sredinama.

U Strategiji kulturnog razvitka (2017.) identificirano je kako u Registru kulturnih dobara, glavnom nacionalnom sustavu evidencije kulturne baštine, nema uvrštenih elemenata nematerijalne

baštine Grada Kaštela, iz čega je naglašena potreba za njenom intenzivnijom valorizacijom te „potreba aktivacije lokalnih nematerijalnih elemenata kulturne baštine kako bi se kulturna baština Grada Kaštela promovirala, sačuvala i integrirala u cjelokupan kulturni razvoj." U trenutku izrade ove Strategije situacija je nepromijenjena, te se u tom pogledu podržavaju prijedlozi dani u prethodnoj strategiji, a koji potiču uključivanje relevantnih aktera u izradu strateških projekata, programa i planova s ciljem osiguravanja njezine održivosti, revitalizaciju i zaštitu njenih vrijednosti, (npr. identificiranje, dokumentiranje, istraživanje, promicanje, i sl.), a posebice prenošenje putem formalnog i neformalnog obrazovanja, kao i gospodarsku valorizaciju kroz integriranje elemenata nematerijalne kulturne baštine u nove načine poslovanja, što je posebno važno za aktivaciju mlađih generacija o kojima ovisi njeno prenošenje i očuvanje.

5.2. Kulturna infrastruktura

5.2.1. Prostorna infrastruktura i opremljenost

Kulturni centar u Kaštel Lukšiću, poznat i kao bivši Pastoralni centar, otvoren je 2024. godine nakon opsežne obnove. Ovaj modernizirani prostor opremljen je suvremenom akustičnom i multimedijalnom opremom, pružajući idealne uvjete za raznovrsna kulturna događanja. Centar nudi program koji uključuje kazališne predstave, koncerte, izložbe, filmske projekcije i edukativne radionice. Tijekom jeseni 2024. godine, u sklopu manifestacije "Dani otvorenih vrata", održan je niz kulturnih događanja namijenjenih svim uzrastima. Centar aktivno surađuje s lokalnim kulturnim udrugama, omogućujući im prostor za realizaciju njihovih programa i projekata. Nakon obnove, centar raspolaže s modernom dvoranom prilagođenom za različite vrste događanja, uključujući kazališne predstave, koncerte i filmske projekcije. Prostor je opremljen suvremenom tehničkom opremom koja zadovoljava visoke standarde izvedbe. Kulturni centar u Kaštel Lukšiću predstavlja središnje mjesto kulturnih zbivanja u gradu, pružajući građanima i posjetiteljima raznovrsne sadržaje te doprinosi obogaćivanju kulturnog života Kaštela.

Dvorac Vitturi smješten u Kaštel Lukšiću, datira iz 15. stoljeća te čini kulturno središte kojem se održavaju izložbe, koncerti i kazališne predstave. U njemu su smješteni TZ, dio Muzeja.

Muzej grada Kaštela ima **izložbeni prostor u nekadašnjem biskupovom ljetnikovcu u Kaštel Sućurcu**. Muzej organizira stalne i povremene izložbe te sudjeluje u izdavačkoj djelatnosti vezanoj uz lokalnu povijest i baštinu.

Kino dvorana "Sv. Juraj" u Kaštel Sućurcu služi kao središte za razne kulturne događaje, uključujući filmske projekcije, kazališne predstave i koncerte.

5.3. Organizacijske forme u kulturi – kulturna događanja

Temelj svakog festivala i/ili manifestacije jest kulturni događaj koji implicira susret publike s umjetničkim događajem na određenom mjestu i u određeno vrijeme. Osim što nose umjetničku vrijednost, kulturna su događanja značajna i jer doprinose umrežavanju različitih kulturnih aktera na razini Grada, ali i interdisciplinarnom umrežavanju (pr. poezija – priroda, arheologija – glazba i sl.), uz polivalentno korištenje postojećih materijalnih, infrastrukturnih, ljudskih te drugih resursa.

Na području Grada Kaštela odvija se čitav niz manifestacija i događanja, različitog trajanja, tematike i opsega. Mogu se izdvojiti događanja koja su osobito značajna za lokalnu zajednicu, sa sadržajima vezanima uz lokalnu baštinu, tradiciju i kulturu – poput **Kaštelanskih krnjevala** kojim se njeguje tradicija specifičnih pokladnih (krnjevalskih) svečanosti, uz sudjelovanje mnogobrojnih gostujućih karnevalskih udruga. Identitetske vrijednosti Kaštela njeguju se i sve više nastoje predstaviti kroz niz inovativnih i kreativnih organiziranih događanja, kojima se teži popularizirati vrijednosti materijalne i nematerijalne baštine na način razumljiv i zanimljiv svakom posjetitelja. Samim time imaju i važnu ulogu u razvoju turističkog potencijala kaštelanskog kraja. U ovome je pogledu potrebno izdvojiti **ZINFEST**, kojim se odnedavno obilježava proslava dalmatinske tradicije u čast kaštelanskog Crljenka, zatim oživljavanje **legende o Miljenku i Dobrili** u sklopu dana posvećenih nesretnoj ljubavi kaštelanskih plemića iz 17. stoljeća, uokvirenih šarolikim programom, ili „**Večeri dalmatinske pisme**" - glazbene manifestacije kojom se njeguje tradicionalna dalmatinska klapska pjesma. Ovaj festival okuplja najbolje klape iz Dalmacije i Hrvatske te privlači brojne ljubitelje tradicionalne glazbe.

Dva potonja događanja dio su i obuhvatom najveće kaštelanske manifestacije, čije održavanje seže 26 godina unazad, **Kaštelanskog kulturnog ljeta**. Kao krovno kulturno događanje koje traje od kraja lipnja do početka rujna, ono nudi raznovrstan program, obuhvaća sve ili gotovo sve tradicionalne grane umjetnosti te cilja na profesionalnu, ali i široku publiku nudeći za sve profile gledatelja/ slušatelja ponešto – uključujući koncerte, kazališne predstave, folklorne smotre, dječje sadržaje te tradicionalne pučke fešte. Kaštelansko kulturno ljeto obuhvaća preko 60 izložbi, kazališnih predstava te koncerata zabavne i pop glazbe. Sami se događaji se organiziraju na najatraktivnijim kulturnim lokacijama, dvorcima te uličicama i trgovima uz more.

Specifične su i posebno vrijedna tematska događanja, poput manifestacije **Kaštel Mali** kao smotre kojom se promiče dječje stvaralaštvo ili **Dana kaštelanskog kazališta**, koje njeguje dramski izričaj, kako profesionalnog tako i amaterskog tipa. Književna se baština njeguje i nastoji očuvati putem manifestacija posvećena pjesniku Luki Botiću (**Dani Luke Botića**), a koja uključuje književne večeri, predavanja i kulturne programe s ciljem očuvanja književne baštine.

U posljednjim se godinama održavanje kulturnih manifestacija nastoji uvrstiti i u proljetno, jesensko te zimsko razdoblje te se time nastoji obogatiti mjeseci koji su tradicionalno manje sadržajni u pogledu odvijanja kulturnih programa. Stoga su sve prepoznatljiviji programi **Kaštelanskog proljeća, Jeseni u Kaštelima,** uz osobito velik broj događanja za vrijeme trajanja **Adventa u Kaštelima.**

MJESEC	NAZIV I OPIS MANIFESTACIJE	LOKACIJE
I.	**Kaštelanski krnjevali** – simbolična predaja ključeva, imenovanje kraljice karnevala, dječji karneval, itd.	CB Arena K. Sućurac, Red Lions Pub - K. Stari, riva Kaštel Stari itd.
II.	**Kaštelanski krnjevali**	**-II-**
III.	**Kaštelanski krnjevali**	**-II-**
IV.	**Kaštel Mali** - smotra dječjeg stvaralaštva, predstava i dječjeg druženja, folklora, dramskih izvedbi i pričaonica	kinu Sv Juraj u Kaštel Sućurcu, Kaštelanski kulturni centar
	Kaštelansko proljeće - cjelovit program događanja kroz sedam tjedana, uz bogat gastronomski, glazbeni, filmski, ekološki program kao i promociju kaštelanskih lokaliteta,	na više lokacija u gradu

MJESEC	NAZIV I OPIS MANIFESTACIJE	LOKACIJE
	simboličko brendiranje kreativne ulice kao važnog dijela grada za kreativne i kulturne industrije	
	Kaštelansko proljeće	-II-
VI.	**Kaštelansko kulturno ljeto** – uključuje mnoštvo kulturnih i eno gastro manifestacija, glazbenih festivala, koncerata, folklornih smotri, dječjih sadržaja, tradicionalne pučke fešte te sportski rekreativni turniri	na brojnim lokacijama na području grada Kaštela
	Nostalgija - održava se s ciljem očuvanja i promocije kaštelanske i hrvatske nematerijalne kulturne baštine - uključuje eko-etno sajam, kulturno-gastronomske programe te nastupe kulturno-umjetničkih društava	Riva – K. Novi
VII.	**Kaštelansko kulturno ljeto**	-II-
	Nostalgija	-II-
	Eko-etno sajam – Kaštela - promotivno gastro-eno događanje (sa udrugom Šušur)	Kaštel Novi – Riva
	Interpretacijske šetnje - kostimirane interpretacijske šetnje (storytelling)	na različitim lokacijama na području grada Kaštela (lokacije Kaštel Lukšić, Kaštel Štafilić i Novi, MGKaštela – dvorac Vitturi)
	Kaštela Grad ljubavi - Kaštelanski Lovestock festival	Kaštel Stari
VIII.	**Kaštelansko kulturno ljeto**	-II-
	Dani Luke Botića - manifestacija posvećena pjesniku Luki Botiću, koja se održava u kolovozu, uključuje književne večeri, predavanja i kulturne programe s ciljem očuvanja književne baštine	dvorac Vitturi u Kaštel Lukšiću
	Legenda o Miljenku i Dobrili – koncerti, predstave, tematske šetnje	Novi park, Kaštel Lukšić, dvorac Rušinac, K.Lukšić, Dvorac Viturri, K. Lukšić
IX.	**Festival šalše i salse** – glazbeno-gastronomsko događanje	Kaštel Štafilić-Igrišće
	Dani otvorenih vrata KC Kaštela - organizira se niz kulturnih događanja poput predstava, kino projekcija, koncerata i izložbi, s ciljem približavanja kulture građanima	Kulturni centar u Kaštel Lukšiću
	Jesen u Kaštelima – kulturni gastro program uz sajam jesenskih proizvoda, predstavljanje bogatstva autohtonih eko proizvoda, nastupe KUD-ova te zabavni dio	Dudanov park, Kaštel Novi
X.	**Jesen u Kaštelima**	-II-
	Dani otvorenih vrata KC Kaštela	-II-
	Dani kaštelanskog kazališta - književno-znanstvena i scenska manifestacija, koja se održava svake godine – predstavlja mjesto susreta kazališnih djelatnika, kritičara i predstavnika javne riječi gdje se razgovara o najaktualnijim pitanjima kazališta i kazališne umjetnosti u nas	Kulturni centar u Kaštel Lukšiću
	Kiparsko slikarska kolonija kod Stare masline -posjetitelji kolonije imaju mogućnost pobliže upoznati se sa umjetnicima i njihovim viđenjem stabla stare masline Mastrinke, kao i sa načinom izrade umjetničkih predmeta od stare masline i o staroj maslini	Kaštel Lukšić, u dvorcu Rušinac

NACRT

MJESEC	NAZIV I OPIS MANIFESTACIJE	LOKACIJE
XI.	**Jesen u Kaštelima**	-II-
	ZINFEST – manifestacija stavlja naglasak na tradicijske sorte i specijalitete, ističući tradiciju i povezanost rivijere Kaštela s globalnom vinskom i gastro scenom	Marina Kaštela
XII.	**Advent u Kaštelima –** manifestacija uključuje zabavni program, program za djecu i mlade – Kaštelanska adventska bajka, svečanost paljenja svijeća na adventskom vijencu	Novi park u Kaštel Lukšiću

5.4. Kultura u turizmu

Suradnja s Turističkom zajednicom Grada Kaštela očituje se u organizaciji manifestacija koje su usklađene s razdobljima pojačanog posjeta turista. Primjer takve manifestacije je "**Kaštelansko kulturno ljeto**", koje obuhvaća niz kulturnih događanja tijekom ljetnih mjeseci, uključujući koncerte, izložbe i kazališne predstave, a upravo veći broj takvih manifestacija u ljetnim mjesecima doprinosi profiliranju i brendiranju kulture kao integralnog dijela turističke ponude Kaštela. Kulturne ustanove u Kaštelima, poput Muzeja grada Kaštela smještenog u dvorcu Vitturi, organiziraju programe i događanja namijenjena lokalnim posjetiteljima i turistima, a Muzej nudi stalni postav koji prikazuje povijest nastanka Kaštela, kulturno-povijesnu zbirku i arheološku zbirku, te organizira izložbe i druge kulturne događaje.

Također, u dvorcu Vitturi nalazi se i ured Turističke zajednice, što omogućuje veću povezanost kulturnih sadržaja i turističkih informacija.

Iako postoje inicijative za razvoj kulturnog turizma, poput projekta "**Perpetuum baštine**" koji uključuje obnovu reprezentativnih objekata i njihovo stavljanje u kulturnu, ugostiteljsku, edukativnu i iskustvenu funkciju, trenutno nema informacija o postojanju jedinstvene kartice za kulturna događanja ili objedinjene platforme koja bi turistima pružala sveobuhvatan pregled kulturnih događanja u Kaštelima.

Unatoč tome, Grad Kaštela aktivno radi na razvoju kulturnog turizma kroz obnovu kulturne baštine, organizaciju manifestacija u suradnji s Turističkom zajednicom te programe kulturnih ustanova usmjerene prema turistima. Ipak, vidljivo je postojanje prostora za daljnji razvoj specifičnih kulturno-turističkih proizvoda i alata koji bi dodatno obogatili turističku ponudu i iskustvo posjetitelja.

Grad Kaštela ima potencijal za razvoj specijaliziranih kulturno-turističkih proizvoda koji bi bili usmjereni na valorizaciju kulturnih resursa poput arheoloških nalazišta, kaštelanskih utvrda i nematerijalne baštine, a ističe se potreba za boljom promocijom i dostupnošću kulturnih sadržaja, poput Biblijskog vrta i povijesnih crkvica na padinama Kozjaka, koje trenutno nisu dovoljno pristupačne turistima.

Kao jedan od potencijala nositelja razvoja turističke ponude ističe se i moguća suradnja s lokalnim vinarima i maslinarima u obliku organizacije događanja koja bi uključivala berbu grožđa i maslina te promociju lokalnih proizvoda.

IZAZOVI:

- kontinuirani rast troškova prilikom organizacije događaja
- ,,lokaliziranost" dometa velikog broja događaja
- složenost organizacije, pripreme i održavanja programa

- očuvanje i obnova kulturne baštine zahtijeva značajna ulaganja
- potreba za sustavnijom zaštitom nematerijalne baštine

- nedovoljno iskorištavanje digitalnih alata za promociju kulturnih resursa
- nedostatak jasnijeg plana za veću valorizaciju spomenika kulture
- nedostatak ulaganja većih napora u procese obnove kaštelanskih utvrda na kojima se temelji identitet grada

- neuspješnost realizacije projekta Perpetuum baštine
- nedostatak objedinjenog prostora za oglašavanje i informiranje publike o kulturnim sadržajima

- nedostatak radnog mjesta voditelja novuređenog Kulturnog centra u Kaštel Lukšiću

PRILIKE:

- tradicija brojnih kulturnih događanja i njihova prepoznatljivost (Kaštelansko kulturno ljeto, Kaštelanski krnjevali i dr.)
- razvoj specifičnih manifestacija povezanih s njegovanjem i valorizacijom baštinom (festival Nostalgija, Dani Miljenka i Dobrile, ZINFEST), uz oblikovanje novih narativa (pr. Kaštela Grad ljubavi - Kaštelanski Lovestock festival) koji daju dodatnu živost postojećim tradicijama i stvaraju nove tradicije

- zastupljenost različitih umjetničkih područja kroz manifestacije kao i događaja manjeg opsega vezanih uz lokalnu zajednicu

- zastupljenost manifestacija tokom čitave godine, uz kontinuirani porast broja događanja u vansezonskim mjesecima

- prisutnosti lokalne potpore i entuzijazma
- doprinos nadogradnji lokalnih obrta i poduzetništva
- razvoj kontinuiranog programa u novoizgrađenom Kulturnom centru u Kaštel Lukšiću

- daljnji razvoj održivog kulturnog turizma temeljenog na baštini
- rad na cjelovitoj zaštiti baštine na Kozjaku (Biranj, Ostrog)

- kreiranje jedinstvene promotivne platforme za sva kulturna događanja u sezoni
- rad na većoj promociji i brendiranju karnevalske tradicije Kaštela (među najstarijima u Hrvatskoj)

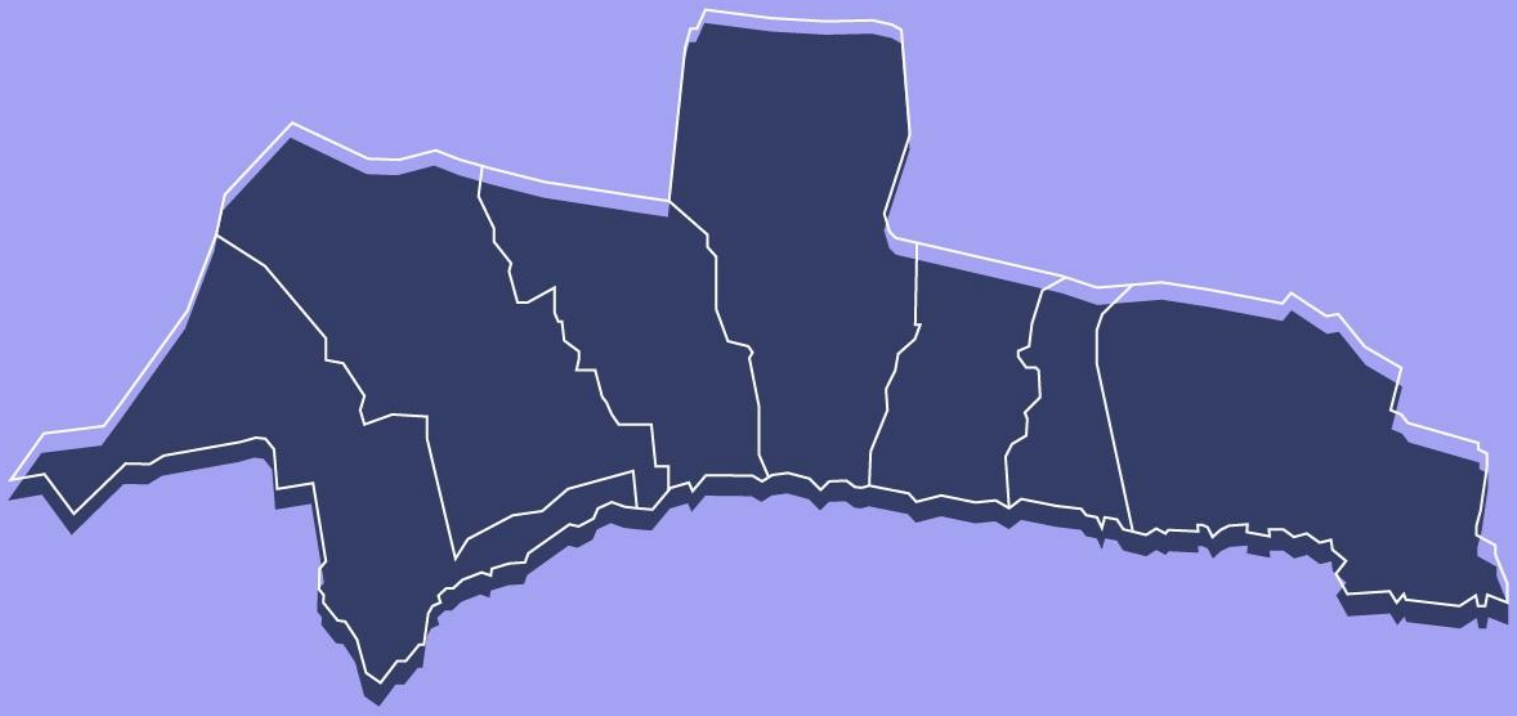

6. RAZMJENA I SURADNJA

6. Razmjena i suradnja

6.1. Kooperacija unutar kulturnog sektora

Kooperacija unutar kulturnog sektora Grada Kaštela od ključne je važnosti za razvoj i unaprjeđenje kulturne ponude te jačanje veza između institucija, nezavisne scene, drugih ustanova u kulturi i lokalne zajednice. Trenutno, suradnja se ostvaruje kroz različite oblike partnerstava, uključujući ustupanje prostora za organizaciju događanja, zajedničku provedbu programa i projekte usmjerene na umrežavanje svih dionika kulturnog sektora. Među recentnim primjerima dobre prakse, između ostalih, ističe se program "**Dani otvorenih vrata Kulturnog centra Kaštela**", koji je održan od 22. rujna do 10. studenog 2024. godine. Tijekom tog razdoblja, Kulturni centar u Kaštel Lukšiću bio je domaćin raznovrsnih kulturnih događanja, uključujući predstave, filmske projekcije, koncerte i izložbe, čime je lokalnim udrugama i izvođačima, kao i gostujućima, omogućeno da predstave svoj rad kaštelanskoj publici. Riječ je o dobrom primjeru poticanja suradnje između različitih kulturnih aktera u kreiranju zajedničkog programa, kao i povećanju dostupnosti kulturnih sadržaja svim građanima.

Muzej grada Kaštela aktivno surađuje s različitim institucijama i udrugama u kulturi, čime značajno doprinosi kulturnom životu grada. U okviru svoje djelatnosti, Muzej ostvaruje partnerstva s gradskim ustanovama, udrugama te odgojno-obrazovnim institucijama, što rezultira realizacijom brojnih izložbi i kulturnih programa. Sam Muzej sudjeluje u nacionalnim manifestacijama poput **Edukativne muzejske akcije (EMA)**, koju organizira Hrvatsko muzejsko društvo, a u sklopu kojega je realizirana radionica za najmlađe posjetitelje pod nazivom "Kazalište u koferu", čime je Muzej pridonio edukativnom aspektu kulturne ponude.

Suradnja Muzeja proteže se i na druge muzejske institucije. Tako je tijekom 2014. godine uspostavljena suradnja s Muzejom grada Splita na izložbi "Antički Sikuli", s ciljem prezentacije i promocije arheološke baštine lokaliteta Resnik. Uz to, Muzej grada Kaštela redovito surađuje s lokalnim dionicima u kulturi, među kojima se najviše ističe suradnja s Gradskom knjižnicom, kao i Društvom za očuvanje kulturne baštine Kaštela "Bijaći", kojima pruža podršku u očuvanju i promociji materijalne i nematerijalne baštine. Važno je istaknuti i suradnju s udrugom **Biblijski vrt Stomorija** kroz koju se uspješno provodi niz projekata očuvanja prirodnog i kulturnog krajolika. Ove suradnje omogućuju Muzeju da obogati svoj program, doprinese očuvanju lokalne baštine te potakne aktivno sudjelovanje zajednice u kulturnim događanjima.

Grad Kaštela redovito objavljuje javne pozive za predlaganje programa i projekata u kulturi, čime potiče suradnju između institucija i nezavisne scene. Ovi pozivi omogućuju financijsku potporu za različite kulturne inicijative, što doprinosi raznolikosti i bogatstvu kulturnog života grada.

Prema Strategiji kulturnog razvitka Grada Kaštela 2017.-2023., jedan od prioriteta razvoja kulture je poticanje partnerstava i suradnje na projektima lokalnog, regionalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja, što podrazumijeva umrežavanje i suradnju ključnih dionika koji zajedničkim djelovanjem mogu kvalitetnije i brže odgovarati suvremenim zahtjevima lokalne zajednice. Iako su navedeni primjeri dobre prakse pokazatelj dobrog smjera razvoja, među dionicima kulturnog sektora i dalje postoji prostor za osnaživanje suradnje na višoj i konkretnijoj razini. Povećanje dostupnosti prostora za održavanje kulturnih događanja, kontinuirano financiranje i podrška nezavisnim umjetnicima te jačanje kapaciteta kulturnih udruga kroz edukacije i mentorstvo, ključni su koraci za daljnji razvoj. Također, uspostava formalnih mreža i

platformi za razmjenu informacija i resursa među dionicima kulturnog sektora može doprinijeti boljoj koordinaciji i sinergiji.

6.2. Međusektorska suradnja

Javne politike u Republici Hrvatskoj karakterizira sektorska podjela i slabi koordinacijski kapaciteti, što ograničava intersektorsku suradnju, uključujući i kulturni sektor. Na lokalnoj razini, suradnja između kulturnog, obrazovnog i turističkog sektora pokazuje veći potencijal za razvoj, što je prepoznato i u prvoj usvojenoj Strategiji kulturnog razvitka. Povezanost kulture i obrazovanja u Kaštelima važan je segment razvoja kulturne svijesti i participacije, a izazovi poput nedostatka programa umjetničkog obrazovanja u srednjim školama i ograničenih kapaciteta glazbene škole i dalje su prisutni u životu grada. Primjere dobre prakse predstavljaju suradnje obrazovnih ustanova s kulturnim institucijama poput Muzeja Grada Kaštela i Gradske knjižnice, a upravo oni ukazuju na napore u jačanju uključenosti mladih u kulturni sadržaj.

Među recentnijim realiziranim projektima valja istaknuti programe Gradske knjižnice koja redovito sudjeluje u povezivanju kulturnih dionika i zainteresirane publike, posebice djece školskoga uzrasta. Primjerice, Gradska knjižnica Kaštela aktivno sudjeluje u organizaciji nacionalnog natjecanja „**Čitajmo naglas, čitajmo zajedno**! ", koje je pokrenula Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva i Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak. Cilj ove akcije je poticanje čitanja, razvoj čitalačkih navika, popularizacija knjige te poticanje pozitivnog natjecateljskog duha kod školske djece. Uz to, primjerice, organizacijom festivala domoljubnih pjesama DOMOFEST, u suradnji s kaštelanskim osnovnim školama, knjižnica potiče mlade na izražavanje kroz glazbu i brigu o baštini, okupljajući učenike, nastavnike i lokalnu zajednicu u programu koji stvaraju učenici osnovnih škola zajedno s nastavnicima glazbene kulture. Uz specifične programe, redovito se organiziraju i vođeni posjeti knjižnici za djecu iz kaštelanskih škola i vrtića kojima se predstavljaju mogućnosti knjižnice i promovira učlanjenje.

Potencijal za značajniju suradnju na razmeđu kulture i obrazovanja vidljiv je u nedostatku poveznica između kaštelanske glazbene škole – **Glazbena škola Josipa Hatzea, dislocirani odjel Kaštela** – koja bi, kao jedina obrazovna institucija u umjetničkom sektoru u gradu, mogla biti generator suradnje s mnoštvom aktivnih kulturnih udruga, među kojima su brojne one kojima nedostaju upravo mladi glazbenici.

Uz obrazovni, značajna je međusektorska poveznica vidljiva i u sektoru turizma jer se turistička ponuda grada velikim dijelom oslanja upravo na bogatu kulturnu baštinu. Jedan od najboljih primjera ove sinergije je spomenuta manifestacija Kaštelansko kulturno ljeto, koja se svake godine održava od lipnja do rujna, a većinu programa zajednički organiziraju Grad Kaštela, **Turistička zajednica** i različite kulturne ustanove. Ova manifestacija, uz privlačenje velikog broja turista, i lokalnim ugostiteljima i obrtnicima pruža priliku da predstave svoje proizvode i usluge.

Poseban primjer suradnje među sektorima turizma i kulture u Kaštelima je i festival **Zinfest**, koji se održava u studenom u Marini Kaštela i tako doprinosi vansezonskoj turističkoj ponudi, a okuplja vinare, vinogradare i ljubitelje vina iz cijele regije kako bi se promovirala vrijednost kaštelanskog Crljenka, direktnog pretka u svijetu priznate vinske sorte Zinfandela. Lokalni vinari, u suradnji s Turističkom zajednicom i kulturnim institucijama, organiziraju vođene ture kroz vinograde i

vinarije, pružajući gostima priliku za kušanje vina i upoznavanje s bogatom poviješću kaštelanskog vinogradarstva.

Još jedan značajan projekt je **obnova i valorizacija kaštelanskih dvoraca**, koji, iako još uvijek predstavljaju potencijal za daljnji razvoj, svjedoče o primjerima dobre prakse u revitalizaciji kulturno-povijesnih spomenika. Među njima se ističe dvorac Vitturi u Kaštel Lukšiću, koji danas služi kao kulturni centar, muzej i galerijski prostor, a u kojem se tijekom godine održavaju različiti kulturni događaji, poput izložbi, književnih večeri i koncerata, dok istovremeno predstavlja obveznu točku zaustavljanja za turiste zainteresirane za povijest i arhitekturu.

Suradnja kulturnog i turističkog sektora vidljiva je i u **arheološkom lokalitetu u Resniku**, gdje su pronađeni ostaci antičkog naselja Sikuli. Lokalna zajednica radi na očuvanju i turističkoj valorizaciji ovog nalazišta, uz organizaciju edukativnih tura koje povezuju kulturnu baštinu s turističkim sadržajima.

IZAZOVI:

- nedovoljno formalizirane mreže suradnje unutar kulturnog sektora
- ograničeni kapaciteti kulturnih institucija i udruga (primjerice, zaposleno profesionalno osoblje u sektoru produkcije i vođenja projekata koje bi omogućilo ostvarivanje suradnji)

- ograničena komunikacija između kulturnih aktera
- nedostatak stabilnih izvora financiranja za projekte koji uključuju više sektora otežava dugoročnu suradnju

- nedostatak zajedničke platforme za razmjenu ideja i resursa
- nedovoljna informiranost dionika nezavisnog sektora o prednostima kulturne suradnje (primjerice, mogućnost ostvarivanja većeg broja bodova na gradskim javnim pozivima za financiranje)

- iako se turizam oslanja na kulturnu baštinu, nedostaje više planiranog sadržaja koji bi produžio sezonu i obogatio kulturno-turističku ponudu

PRILIKE:

- rad na sustavnoj umreženosti kulturnih i obrazovnih institucija – organizacija redovitih zajedničkih programa

- daljnji razvoj i održavanje dobre suradnje Muzeja grada Kaštela s drugim okolnim muzejima, sveučilištima i lokalnim kulturnim udrugama, kao i turističkom zajednicom i obrazovnim ustanovama kroz Pedagoški odjel

- poticanje suradnje umjetničke obrazovne institucije i kulturnih udruga (glazbena škola i udruge za očuvanje tradicijske kulture)

- regionalne i međunarodne suradnje – potencijal uključivanja u veće kulturne projekte što bi moglo donijeti veće mogućnosti financiranja i veću vidljivost

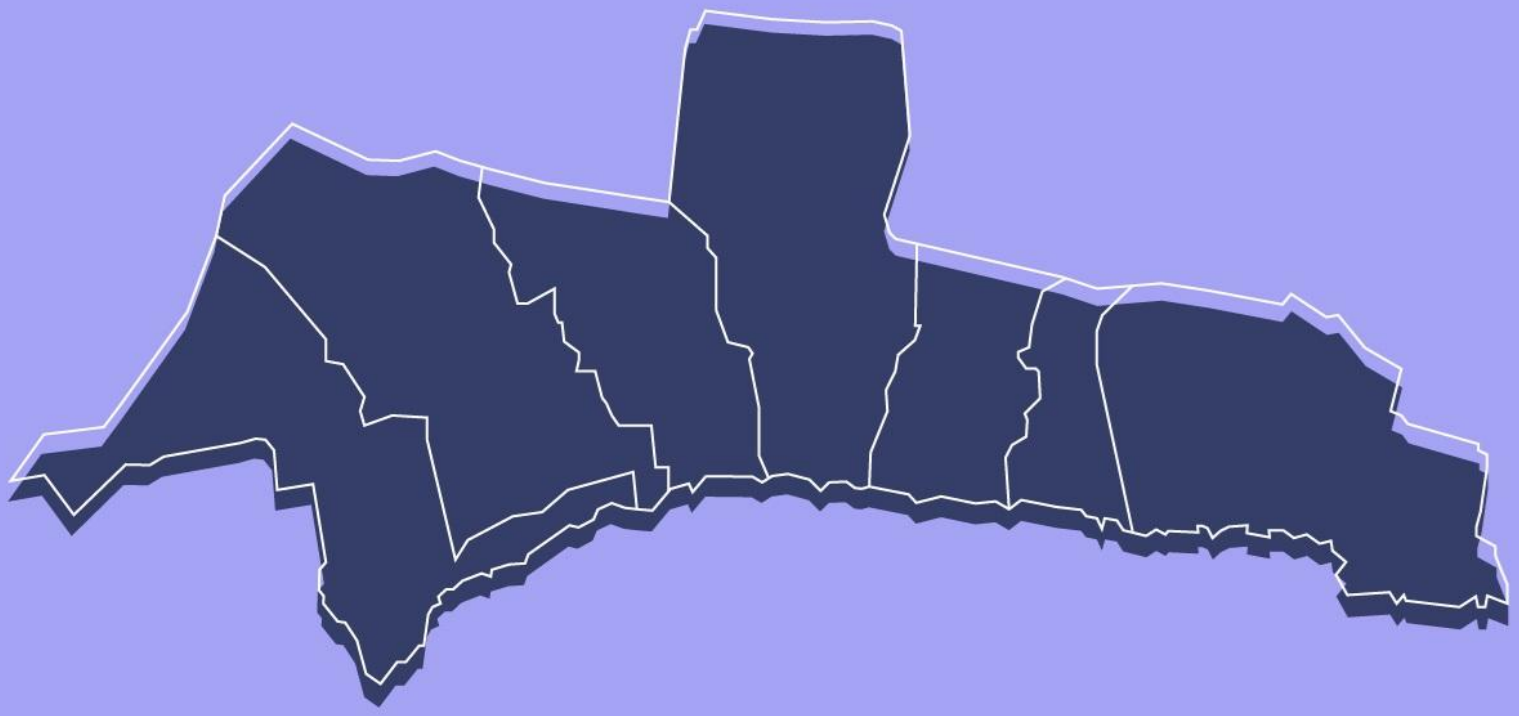

7. SUDJELOVANJE U KULTURI I PRAVO NA KULTURU

7. Sudjelovanje u kulturi i pravo na kulturu

7.1. Kultura za mlade i starije

Kaštela nude raznovrstan kulturni program za mlade, uključujući radionice, glazbene škole i književne događaje te druge sadržaje koje se odvijaju u organizaciji institucija i lokalnih udruga.

Među primjerima programa posebno osmišljenih za mlađe korisnike ističe se **Ljetna škola glazbe Kaštela** koja je 2024. godine obilježila petnaestu godinu rada. Riječ je o školi koja mladim glazbenicima pruža priliku za usavršavanje uz značajne glazbenike i profesore iz cijelog svijeta. Programi su obuhvaćali instrumente poput violine, violončela, flaute, trube i gitare, a održavali su se tijekom srpnja i kolovoza.

Značajno središte kulturne ponude za mlade je Gradska knjižnica Kaštela u kojoj je tijekom ljeta organiziran program **Ljeto u GKK** s brojnim aktivnostima za djecu i mlade. Program je uključivao društvene igre, natječaje s ciljem poticanja čitanja, „bajkaonice" i kreativne likovne radionice. Primjerice, u Odjelu GKK – Kaštel Sućurac, ponedjeljkom su se održavale društvene igre i stare zaboravljene igre za djecu od 4 do 14 godina, dok su utorkom bile organizirane „bajkaonice" za djecu od 4 do 10 godina. U jesenskom razdoblju u sklopu **Mjeseca hrvatske knjige**, Knjižnica je organizirala raznovrsne aktivnosti za djecu i mlade, uključujući natjecanje u glasnom čitanju, kreativne radionice te literarno-likovne radionice. U sklopu manifestacije **Noć knjige** priređene su i diskusije na raznolike teme poput utjecaja umjetne inteligencije na budućnost čovjeka i knjige, namijenjene srednjoškolcima.

Pedagošku aktivnost njeguje i Muzej grada Kaštela koji kroz razne oblike dodatnih programa i projekata, nastojeći približiti muzejske sadržaje i struku široj publici. **Pedagoški odjel Muzeja** posebno se posvećuje prilagodbi muzejskih sadržaja različitim skupinama posjetitelja, s naglaskom na predškolsku i školsku djecu, studente te osobe s posebnim potrebama. Odjel provodi samostalne edukativne projekte i sudjeluje u zajedničkim akcijama hrvatskih muzeja, poput obilježavanja Međunarodnog dana muzeja (18. svibnja), koji organizira Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva. Cilj ovih programa je na zanimljiv i edukativan način približiti djeci i mladima muzejsku građu te ih motivirati za posjet muzeju.

U sklopu ovih aktivnosti, Pedagoški odjel organizira raznovrsna tematska događanja, uključujući predavanja, vodstva, muzejske pričaonice i igraonice, radionice, izložbe, didaktičke prikaze, videoprojekcije, likovne radionice i slične aktivnosti, prilagođene različitim interesima i potrebama posjetitelja. Može se istaknuti niz programa namijenjenih školskoj djeci, a među značajnijim primjerima valja spomenuti sljedeće:

- Radionica "Spojimo Miljenka i Dobrilu" – kroz igru i priču djeca upoznaju poznatu kaštelansku legendu.
- Projekt "Obrazovna mapa – maketa kaštela Vitturi" – edukativni projekt u kojem djeca uče o povijesti i prostornom razvoju kaštelanskih dvoraca.
- Kulturno-edukativni projekt "Koja je ura" – kroz igru djeca istražuju muzejsku građu i razvijaju znanja iz povijesti i kulture.
- Radionica "Kotači – mjerači vremena" – muzejsko-edukativna radionica u suradnji s vrtićima i knjižnicom.

- Radionica "Slikovnicom dodirni povijest" – kroz ilustrirane priče i radne listiće djeca uče o kaštelanskoj kulturnoj baštini.
- Projekt "KLIKajmo na brdu Kozjaku" – učenici srednjih škola uče o arheološkim lokalitetima i prirodnim obilježjima planine Kozjak.
- Radionica "Prapovijest Kozjaka" – učenici izrađuju replike arheoloških nalaza i uče o prapovijesti kaštelanskog područja.

Nedavno otvoreni Kulturni centar u Kaštel Lukšiću predstavio je program **Dani otvorenih vrata** koji se održavao od 22. rujna do 10. studenog 2024. Program je obuhvaćao raznovrsna kulturna događanja poput predstava, kino projekcija, koncerata i izložbi, namijenjenih svim dobnim skupinama, s posebnim naglaskom na mlađoj publici.

Ovi programi pružaju mladima u Kaštelima priliku za sudjelovanje u kulturnim aktivnostima, razvijanje kreativnosti i stjecanje novih znanja tijekom cijele godine.

U organizaciji projekata posebno osmišljenih za starije građane i umirovljenike aktivna je Udruga "Sveti Jeronim" koja u suradnji s Gradom Kaštela provodi program "**Uz mlade i starenje je lakše**" od 2010. godine. Program se odvija u prostorijama dnevnog boravka za starije osobe i namijenjen je osobama treće životne dobi. Korisnici sudjeluju u raznim kreativnim, kulinarskim, kulturnim, zabavnim i humanitarnim aktivnostima, uključujući izradu ručnih radova, organizaciju izleta te posjete kulturno-umjetničkim događanjima. Dnevni boravak trenutno okuplja oko 70 korisnika starijih od 65 godina.

Matica hrvatska Kaštela organizira razne kulturno-umjetničke programe koji su otvoreni za sve građane, ali i neke specifične sadržaje namijenjene starijim osobama i umirovljenicima. Ovi programi obuhvaćaju predavanja, izložbe, koncerte i druge kulturne događaje, pružajući priliku za aktivno sudjelovanje u kulturnom životu zajednice. Tako je, primjerice, u ljeto 2024. godine organizirana radionica interpretativnog čitanja za umirovljenike pod vodstvom splitskog glumca Ivana Baranovića na kojoj su sudionici u interaktivnom programu naučili kako smanjiti tremu, kako koristit dikciju, udah, izdah i govorni aparat te sve ostalo što je potrebno za dobro čitanje.

U programu namijenjenom starijem dijelu građana ističe se projekt Muzeja grada Kaštela **ARCHAEODIGIT**, koji koristi digitalne alate za očuvanje i promociju arheološke baštine, a u sklopu kojega se osniva **Lokalni hub** za podvodni lokalitet Trstenik i okolno područje. Cilj huba je uključiti lokalnu zajednicu u upravljanje i valorizaciju kulturne baštine kroz razvoj digitalnih rješenja, očuvanje tradicija i poboljšanje pristupačnosti, a među pozvanima na prijavu i sudjelovanje nalaze se upravo osobe iz različitih društvenih skupina, uključujući i umirovljenike, osobe s invaliditetom i skupine iz nepovoljnih položaja.

Sudionici će raditi na Planu upravljanja, kreiranju digitalnih sadržaja poput virtualnih tura te sudjelovati u pilot-akcijama. Poziv je otvoren za građane, institucije i organizacije iz sektora kulture i turizma.

7.2. Kultura za osobe s invaliditetom

Grad Kaštela nudi raznoliku kulturnu ponudu prilagođenu osobama s invaliditetom, s posebnim naglaskom na pristupačnost i inkluzivnost.

Među organizacijama koje se ističu po pitanju sadržaja namijenjenom uključenju osoba s invaliditetom u život zajednice ističe se **Udruga tjelesnih invalida Grada Kaštela** osnovana

1994. godine koja aktivno djeluje na poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom kroz raznolike aktivnosti i programe.

Udruga organizira niz aktivnosti za svoje članove, među kojima su značajne radionice raznovrsnog sadržaja: kreativno-likovna radionica potiče izražavanje kroz umjetnost, omogućujući sudionicima razvoj kreativnih vještina, dramska radionica uključuje članove u kazališne aktivnosti, poput dramske grupe "Bubice", koja od 2007. godine nastupa na Kaštelanskom kulturnom ljetu. Sportska radionica nudi aktivnosti poput plivanja i kuglanja, promovirajući tjelesnu aktivnost i sudjelovanje u sportskim natjecanjima. Primjerice, članovi su sudjelovali na 22. prvenstvu Hrvatske u plivanju za osobe s intelektualnim teškoćama 2023. godine. Informatička radionica pruža edukaciju u području informatičkih vještina, olakšavajući digitalnu uključenost članova, dok radionice druženja i zabave obuhvaćaju društvene aktivnosti koje potiču socijalizaciju i međusobno povezivanje članova.

Uz to, Udruga organizira i izlete s kulturnim sadržajem u sklopu projekta "I mi smo dio zajednice", koje financira Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Ostvarene su i suradnje s lokalnim vlastima, institucijama i drugim organizacijama, osiguravajući institucionalnu podršku za stabilizaciju i razvoj svojih aktivnosti. Primjerice, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva odobrila je financijska sredstva za institucionalnu podršku Udruzi.

Osim spomenute Udruge, osobama s invaliditetom sadržaj nudi i **Hrvatsko planinarsko društvo "Malačka"** u sklopu kojega se organiziraju radionice i aktivnosti prilagođene osobama s invaliditetom, promovirajući inkluziju u sportskim i rekreativnim aktivnostima koje često uključuju i kulturne aspekte, poput posjeta povijesnim lokalitetima.

7.3. Digitalizacija kulturnog sektora

Već u **Nacionalnom planu digitalizacije kulturne baštine**, koji datira iz 2019. godine, predviđa se kako će digitalizirani sadržaj biti važan resurs kreativnih i kulturnih industrija te pridonositi „otvaranju novih radnih mjesta te stvaranju jedinstvenog digitalnog tržišta povećanjem ponude novih i inovativnih online proizvoda i usluga" (MKM, 2019). Primjećuje se trend kontinuiranog rasta digitalnog kulturnog sadržaja, no on se ipak ne odvija potrebnom brzinom. U **Pregledu kulturnog razvoja i kulturnih politika u RH** ističu se nove europske inicijative koje potiču pomak kulturne baštine od njezine puke reprezentacije u digitalnim repozitorijima prema virtualnoj kontekstualizaciji u vremenu i prostoru, stavljajući naglasak na njezinoj uporabi u drugim sektorima. Drugim riječima, pomoću novih tehnologija kojima baština postaje vidljiva i pretraživa, kultura općenito postaje uporabljiva na primjenjivije i praktičnije načine, što joj osigurava mjesto na listi prioriteta Europske unije (MKM, 2022).

Na temelju iskustava tokom pandemijskog perioda zaključuje se da kulturne i kreativne industrije pripadaju sektorima koji su najviše osjetili posljedice krize koju je uzrokovao COVID-19, a nagli pad prihoda doveo je u opasnost financijsku održivost kulturnih i kreativnih industrija te je snažno utjecao na pad proizvodnih aktivnosti i daljnja ulaganja u nove modele poslovanja i stvaranje novih sadržaja i usluga. Digitalno je okruženje, navodi se, u periodu spomenute krize postalo centralno mjesto stvaranja, produkcije, dijeljenja i konzumiranja kulturnih sadržaja, te se u kratkom vremenu od cjelokupne kulturne i kreativne industrije počelo zahtijevati jačanje kapaciteta.

U digitalizaciji kaštelanske baštine najznačajniju ulogu imaju dvije najveće gradske kulturne institucije – Muzej grada Kaštela i Gradska knjižnica Kaštela – koji, sudjelujući u raznovrsnim projektima, sustavno provode digitalizaciju dijelova muzejske i knjižnične građe.

Gradska knjižnica Kaštela započela je projekt digitalizacije odabranih naslova iz svoje **Zavičajne zbirke** s ciljem očuvanja i šire dostupnosti vrijedne kulturne baštine. Digitalizirana baština odnosi se na najznačajnija djela iz fonda knjižnice, omogućujući korisnicima pristup važnoj zavičajnoj građi putem mrežnih platformi. Prvi digitalizirani naslov u sklopu ovog projekta je reprint "**Pravilnika društva hrvatske čitaonice u Novome kod Trogira**" iz 1898. godine, dok se izvorni primjerak ovog dokumenta čuva u prostoru same knjižnice. Njegova digitalizacija svjedoči o bogatoj i dugogodišnjoj tradiciji kaštelanskih čitaonica kao središta kulturnog i društvenog života ovoga kraja. Ostvarenje prvog elektroničkog izdanja realizirano je uz podršku Gradske knjižnice Marka Marulića iz Splita.

Također, Muzej je organizirao izložbu "Potopljeni Sikuli", koja je predstavila podvodne arheološke nalaze s istoimenog lokaliteta, a na kojoj su posjetitelji imali priliku doživjeti virtualne rekonstrukcije ovih nalaza putem VR naočala Oculus 2, što je omogućilo interaktivno iskustvo u doživljaju i približavanje podvodne baštine široj publici. Navedeni projekti samo su neki od primjera koji svjedoče o nastojanjima Muzeja grada Kaštela u korištenju suvremenih tehnologija za očuvanje i promociju bogate kulturne baštine Kaštela.

Važan segment suvremenog pristupa razvoju kulture u gradu očituje se i u dostupnosti podataka o programima u kulturi koje Grad Kaštela financira, kao i objava detaljnih uputa za prijavu na natječaj na mrežnim stranicama. Tako su na službenoj internetskoj stranici Grada Kaštela dostupni svi relevantni podaci o Javnom natječaju za sufinanciranje programa i projekata u kulturi i društvenim djelatnostima za 2025. godinu, a uz detaljan tekst natječaja i sve popratne obrasce koje je potrebno priložiti, objavljene su i upute za prijavitelje s detaljnim smjernicama za ispunjavanje prijave, kao i posebne napomene za obrasce proračuna.

Prednost objavljivanja ovih podataka, a posebice uputa, na mrežnim stranicama očituje se u povećanju transparentnosti i olakšavanju pristupa svim potencijalnim prijaviteljima čime se omogućuje ravnopravno sudjelovanje svih zainteresiranih građana, pojednostavljuje se postupak prijave te osigurava dostupnost ključnih informacija na jednom mjestu.

NACRT

IZAZOVI:

- nedostatak stručnog kapaciteta za provođenje digitalizacije

- nedostatak lokalnih kapaciteta (udruge, poduzetnici) posebno angažiranih na polju digitalizacije kulturne baštine

- veće aktivnosti promoviranja kulturnog sadržaja i kulturnog amaterizma među mladima

- vidljivost kulturnih događanja i manifestacija među starijom populacijom u vremenu sve veće zastupljenosti digitalnog oglašavanja

PRILIKE:

- poticajne državne i europske politike i dostupnost sredstava

- velik broj programa javnog i civilnog sektora usmjeren na različite dobne skupine, posebice mlade, kao prilika i važan segment razvoja publike

- pristupanje europskim mrežama i zbirkama kulturne baštine (npr. Europeana) – time se dodatno može pripomoći vidljivosti elementima lokalne baštine koji nisu uvedeni u Registar

- primjer dobre prakse – recentno objavljen poziv (Muzej grada Kaštela) za sudjelovanje u projektu ARCHAEODIGIT koji obuhvaća suvremena stremljenja u digitalizaciji sektora očuvanja baštine te istovremeno okuplja lokalno stanovništvo inzistirajući na zastupljenosti različitih društvenih skupina

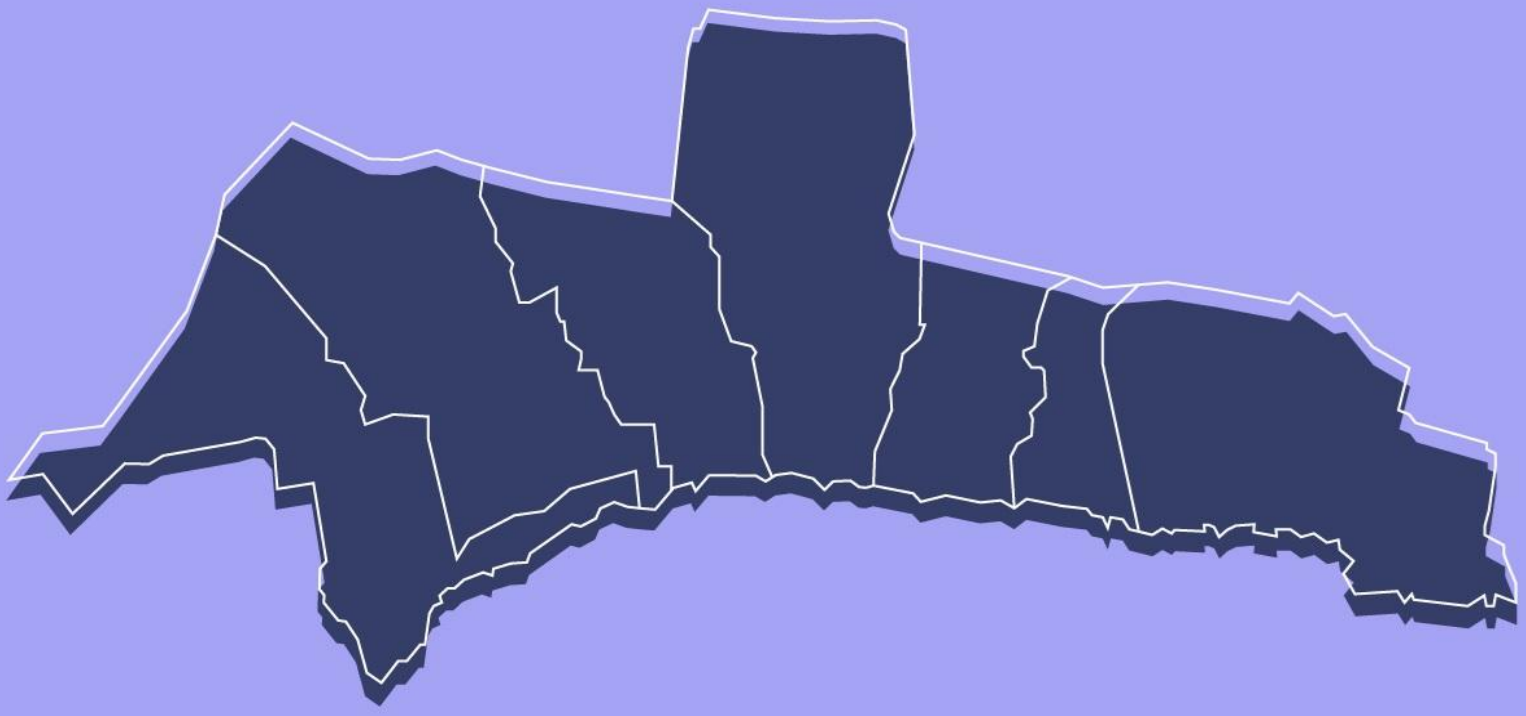

8. VIZIJA I MISIJA

8. Vizija i misija

VIZIJA

Kaštela se afirmiraju kao grad sinergijske suradnje i inovativne kulturne produkcije, ulaganjem u infrastrukturu, umrežavanje i razvoj ljudskih potencijala. Baština, umjetnost i tehnologija međusobno se nadopunjuju, stvarajući raznoliku i uključivu kulturnu ponudu za sve građane i posjetitelje – tijekom cijele godine, u svim naseljima, i za sve generacije.

Kultura u Kaštelima postaje pokretač društvenog, ali i ekonomskog razvoja grada, povezana s regijom, ukorijenjena u lokalnim vrijednostima i okrenuta budućnosti.

MISIJA

Misija kulturne strategije Grada Kaštela je uspostaviti čvrst, koordiniran i održiv sustav kulturnog razvitka temeljen na:

- jačanju suradnje, koordinacije i umreženosti kulturnih dionika na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini;
- razvoju međusektorske suradnje – posebno s obrazovanjem, turizmom i gospodarstvom – kako bi se kultura pozicionirala kao pokretač društvenog i ekonomskog razvoja;
- osnaživanju kulturnih institucija i nezavisne scene,
- očuvanju, aktivaciji i suvremenoj interpretaciji materijalne i nematerijalne baštine;
- poticanju sudjelovanja građana u kulturi i razvoju kulturne publike svih generacija
- cjelogodišnjoj kulturnoj aktivnosti

Vizija i misija nastojat će se ostvariti kroz tri tematske osi, u okviru kojih su oblikovani strateški ciljevi:

Tematska os 1 - Koordinirano, suradničko i umreženo djelovanje

Tematska os 2 – Razvijena kulturna infrastruktura, resursi i potencijali

Tematska os 3 - Inovativan, uključiv i prepoznatljiv cjelogodišnji kulturni program

NACRT

TEMATSKA OS I - KOORDINIRANO, SURADNIČKO I UMREŽENO DJELOVANJE

SC 1. Osnažena koordinacija, suradnja i umreženost kulturnog sektora Grada Kaštela

1.1. Jačanje uloge Kulturnog centra i uspostava središnjeg koordinacijskog tijela

1.2. Jačanje koordinacije, suradnje i dijaloga dionika kulturnog sektora

1.3. Poticanje suradnje i partnerstava među dionicima kulturnog sektora na lokalnoj razini

1.4. Podrška umrežavanju i suradnji sa kulturnim dionicima na regionalnoj i međunarodnoj razini

SC 2. Jačanje međusektorske suradnje za održiv kulturni razvoj

2.1. Poticaj razvoju kulturnog senzibiliteta mladih i jačanje suradnje sa obrazovnim sektorom

2.2. Povezivanje kulture i turizma kroz razvoj zajedničkih sadržaja

2.3. Podrška kulturno-poduzetničkoj suradnji i partnerstvima

TEMATSKA OS II – RAZVIJENA KULTURNA INFRASTRUKTURA, RESURSI I POTENCIJALI

SC 3. Razvoj kulturne infrastrukture uređenjem, obnovom i optimizacijom iskorištenosti postojećih kapaciteta te uspostavom novih prostora namijenjenih kulturnoj svrsi

3.1. Obnova, zaštita i aktivacija kulturne baštine i infrastrukture

3.2. Optimalna iskorištenost prostornih kapaciteta kulturne infrastrukture

3.3. Razvoj nove kulturne infrastrukture i valorizacija industrijske baštine

SC 4. Učinkovito raspolaganje resursima i proaktivan pristup financiranju programa i projekata

4.1. Programska reorganizacija i logistička optimizacija kulturnih programa

4.2. Sustavno praćenje i korištenje mogućnosti financiranja za veće infrastrukturne projekte i kulturne programe

4.3. Jačanje kapaciteta dionika za uspješno povlačenje sredstava iz fondova za kulturu i diverzifikaciju izvora financiranja

TEMATSKA OS III: INOVATIVAN, UKLJUČIV I PREPOZNATLJIV CJELOGODIŠNJI KULTURNI PROGRAM

SC 5. Primjena suvremenih tehnologija i digitalizacije u prezentaciji i promociji kulturnih znamenitosti i sadržaja

5.1. Digitalizacija i kreativna interpretacija kulturne baštine

5.2. Povećanje preglednosti i vidljivosti kulturnih programa i sadržaja

SC 6. Razvoj prepoznatljivog kulturnog identiteta Grada Kaštela kroz kvalitetu sadržaja, valorizaciju baštine i stratešku promociju

6.1. Kontinuirani razvoj, unaprjeđenje kvalitete i dostupnosti kulturnih programa i sadržaja

6.2. Razvoj suvremenih kulturnih programa i poticanje raznovrsnosti kulturne produkcije

6.3. Razvoj prepoznatljivosti kulturnog identiteta i brenda Grada Kaštela

SC 7. Cjelogodišnja kulturna živost, poticanje kreativnog stvaralaštva i razvoj publike

7.1. Razvoj vansezonskih društvenih i kulturnih događanja za lokalno stanovništvo

7.2. Korištenje vansezonskih kapaciteta za razvoj umjetničkih programa i rezidencija te promicanje suvremene umjetnosti

7.3. Jačanje poduzetništva u kulturi i kreativnim industrijama

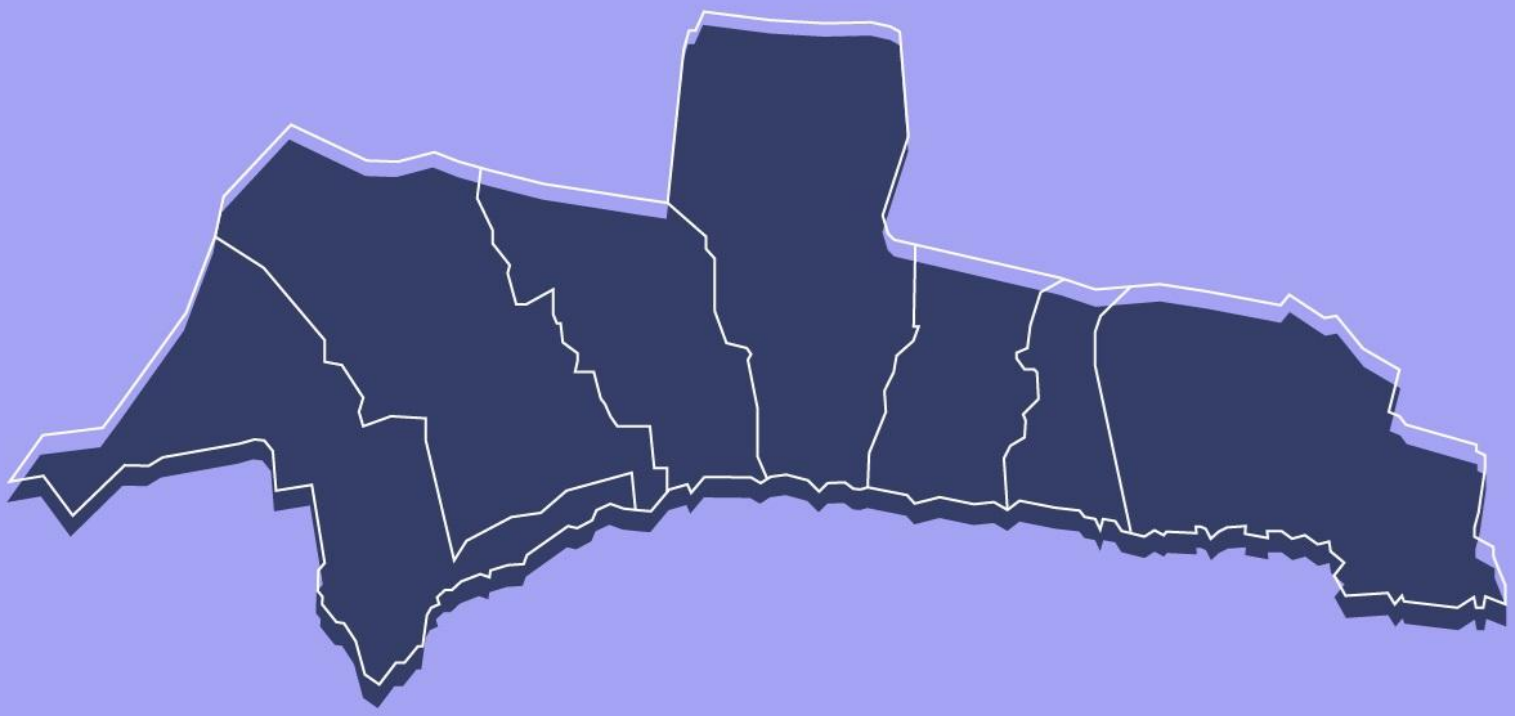

9. STRATEŠKI OKVIR I AKCIJSKI PLAN

TEMATSKA OS I :

Koordinirano, suradničko i umreženo djelovanje

9. Strateški okvir i akcijski plan

1. Strateški cilj – Osnažena koordinacija, suradnja i umreženost kulturnog sektora

Kulturnu scenu Gradu Kaštela čini iznimno aktivna mreža organizacija koje djeluju u svih sedam naselja. Uz udruge[5], svojom aktivnošću ističu se i dvije javne ustanove: Muzej Grada Kaštela čijih pet odjela istražuje, čuva i predstavlja lokalnu kulturnu baštinu te organizira izložbe, edukativne programe i međunarodne projekte, te Gradska knjižnica Kaštela, koja djeluje u šest dislociranih odjela, a uz posudbu knjiga organizira književne i umjetničke susrete, radionice te natječaje. Značajan dionik je i Kulturno vijeće Grada Kaštela, čija je ključna uloga savjetovanje gradske uprave u predlaganju programa javnih potreba u kulturi. U praktičnom smislu, ono povezuje javnu upravu sa „stanjem na terenu" i osigurava da se sredstva usmjeravaju prema stvarnim potrebama umjetnika i udruga, zbog čega je iznimno važno da je i blisko upoznato s njihovim djelovanjem i programima.

Iz tog se razloga prvi strateški cilj usmjerava na osiguravanje redovite komunikacije i koordinacije između Kulturnog vijeća, javnih institucija i udruga na lokalnoj razini, čime će se moći pravovremeno identificirati i doskočiti problemima s kojima se kulturni akteri Grada Kaštela susreću, poput dupliciranja sadržaja, logističkih poteškoća te slabe vidljivosti i posjećenosti programa, a poticajem njihove suradnje i razmjene iskustava potaknut će se i razvoj kvalitetnijih sadržaja, stvorenih udruživanjem umjesto disperzijom snaga.

Široka umreženost i poznavanje suvremenih trendova u obrazovanju, turizmu i kulturi iznimno su važni su za razvoj relevantne i kvalitetne kulturne ponude. Povezivanje lokalnog kulturnog sektora sa onima na regionalnoj i međunarodnoj razini ostvarit će se kroz aktivnosti poput učlanjivanja dionika u tematska udruženja, sudjelovanje u provedbi i razvoju međunarodnih projekata, pohađanje stručnih skupova i edukacija, što će višestruko doprinijeti sveukupnoj kvaliteti rada i odjeku uloženih napora. Provedbom spomenutih i ostalih srodnih aktivnosti povećati će se vidljivost lokalne kulturne produkcije i proširiti krug publike, međunarodnom promocijom baštinskih znamenitosti potaknuti razvoj kulturnog turizma, kroz pristup dodatnim izvorima financiranja (npr. europskim fondovima za kulturne projekte) smanjiti će se ovisnost o lokalnim sredstvima, a ostvarenim suradnjama osigurat će se transfer korisnih znanja i vještina, što će

[5] *prema Registru udruga RH, trenutno je aktivno čak 74 udruge u području kulture i umjetnosti*

ojačati profesionalne kompetencije lokalnih dionika te ih pripremiti za provedbu većih i ambicioznijih programa.

Mjera 1.1. – Jačanje uloge Kulturnog centra i uspostava središnjeg koordinacijskog tijela

Imajući na umu specifične izazove s kojima se susreće lokalni kulturni sektor, poput infrastrukturnih i financijskih ograničenja resursa te neoptimalne dinamike održavanja kulturnih aktivnosti tijekom ljetne sezone i van nje, poboljšana komunikacija, suradnja i koordinacija među dionicima ističu se kao okosnica strateškog razvitka kulture Grada Kaštela. Drugim riječima, ova strategija prepoznaje **selektivan, usmjeren i koordiniran pristup** izgradnji kulturnog programa kao ključan za uspješan daljnji napredak i afirmaciju lokalne kulturne produkcije.

Novootvoreni Kulturni centar u Kaštel Lukšiću predstavlja modernu, višenamjensku dvoranu kapaciteta 260 mjesta, opremljenu za kazalište, kino-projekcije, koncerte i izložbe, čime je odgovoreno na višegodišnje apele lokalne zajednice i kulturnih djelatnika. Samo inaugurativno događanje, "Dani otvorenih vrata", održano u prostorima centra, uspješno je objedinilo brojne programe i privuklo velik broj posjetitelja, te ujedno ukazalo na potrebu za uspostavom središnjeg čvorišta kulturnog života u Kaštelima. Ova mjera **podržava jačanje uloge Kulturnog centra i predlaže njegovu transformaciju u samostalnu ustanovu** u funkciji središnjeg koordinacijskog tijela. Kao takvo, ono će unaprijediti sve aspekte organizacije sektorskih aktivnosti na razini Grada, voditi brigu o optimalnom korištenju vlastitih resursa, povećati vidljivost i kvalitetu lokalne kulturne produkcije te ju kontinuirano predstavljati kao konkurentnu i komplementarnu većim gradskim središtima u užem i širem geografskom području.

Ustanova bi **zapošljavala stručnog koordinatora/icu** zaduženog/u za usklađivanje programa na godišnjoj razini. Konsolidacijom rasporeda događanja izbjeći će se vremensko preklapanje aktivnosti i preopterećenje ponude u vršnim ljetnim mjesecima te spriječiti „zatišje" u aktivnostima zimi, a ukidanjem dupliciranja sadržaja povećat će se posjećenost pojedinih događanja, doprinoseći tako širem odjeku i kvaliteti doživljaja publike.

Stručni kadar Kulturnog centra, kao koordinacijskog tijela, bio bi zadužen za komunikaciju s lokalnim udrugama, **formiranje režima korištenja centra i potencijalno, drugih gradskih prostora i tehničkih resursa te organizaciju moderiranih sastanaka dionika u kulturi**, za koje bi pripremao i evaluacijske materijale (npr. na godišnjoj razini). Uz to bi vodio redovitu komunikaciju i suradnju s ostalim kulturnim ustanovama na regionalnoj razini, kao i s drugim sektorima, primjerice turističkim i privatno-poduzetničkim.

U okviru ustanove zapošljavao bi se i kadar za marketing i komunikaciju, zadužen za pokretanje i održavanje **informativnog portala o kulturnim događanjima i aktivnostima** (koji uz kalendar, sadrži i arhiv događanja, pregled lokalnih ustanova, organizacija i pojedinaca koji djeluju u kulturi, multimedijske galerije, i slično), te osiguravanje dosljedne i kvalitetne promidžbe kulturnog programa Grada Kaštela kroz interne aktivnosti i suradnju s vanjskim stručnjacima (programeri, dizajneri i sl.)

NACRT

Aktivnosti:

1.1.1. Transformacija Kulturnog centra u samostalnu ustanovu – središnje koordinacijsko tijelo
1.1.2. Zapošljavanje stručnog programskog koordinatora/ice
1.1.3. Izrada konsolidiranog godišnjeg plana kulturnih događanja s ciljem ravnomjerne raspodjele sadržaja tijekom cijele godine
1.1.4. Organizacija i vođenje godišnjih evaluacijskih sastanaka kulturnih dionika uz pripremu evaluacijskih materijala
1.1.5. Uspostava efikasnijeg režima korištenja kulturnog centra te dostupnih gradskih prostora i tehničkih resursa za kulturne svrhe
1.1.6. Zapošljavanje stručnjaka za marketing i komunikaciju u okviru kadra ustanove

Mjera 1.2. Jačanje koordinacije, suradnje i dijaloga dionika kulturnog sektora Grada Kaštela

Kako bi se poboljšala suradnja unutar kulturnog sektora Grada Kaštela, predlaže se organizacija i **redovito održavanje moderiranih sastanaka** između Kulturnog vijeća, javnih institucija i vaninstitucionalnih dionika. Ovisno o dinamici i razdoblju održavanja, susreti mogu biti strukturirani kao **prezentacije rada, programa i godišnjih planova udruga i institucija, vođena diskusija o potrebama i izazovima** s kojima se kulturni djelatnici susreću u radu, te **razmjenu iskustava i ideja** za konkretna rješenja. Sastanci su i prilika za **zajednički osvrt na rezultate ostvarene u prethodnoj programskoj sezoni** (npr. na godišnjoj ili polugodišnjoj razini) te analizu uspješnih i izazovnih aspekata. Svrha sastanaka je poticaj kohezivnijem djelovanju svih dionika u stvaranju kvalitetne kulturne ponude i jačanje suradničke atmosfere.

Aktivnosti:

1.2.1. Organizacija i redovito održavanje sastanaka kulturnih dionika (Kulturnog vijeća, javnih institucija i vaninstitucionalnih dionika u kulturi)
1.2.2. Provedba kratkih prezentacija rada, programa i godišnjih planova udruga i kulturnih ustanova, uz provedbu zajedničke evaluacije na ostvarene rezultate u prethodnom razdoblju (npr. godišnje evaluacije)
1.2.3. Provedba moderiranih rasprava o potrebama i izazovima s kojima se kulturni dionici susreću u radu, te razmjena iskustava i ideja za konkretna rješenja

Mjera 1.3. – Poticanje suradnje i partnerstava među dionicima kulturnog sektora na lokalnoj razini

Mjerom se potiče suradnja lokalnih kulturnih dionika na razvoju zajedničkih programa, kako na horizontalnoj razini (udruga–udruga, institucija–institucija), tako i na vertikalnoj razini (institucija–udruga).

Suradničkim radom na projektima ne poboljšava se samo njihova kvaliteta, već i povećavaju mogućnosti njihovog financiranja (npr. kroz ostvarenje više bodova na gradskim natječajima), na

NACRT

što je potrebno istaknuti kao dodatni poticaj. Kao praktičan korak u umrežavanju, predlaže se **provedba formalnog oblika razmjene ideja i projektnih prijedloga koja ima za cilj potaknuti udruživanje i suradnju lokalnih dionika**, npr. u formatu godišnjeg „Sajma ideja", na kojem će lokalne udruge i umjetnici moći predstaviti ideje i projekte u razvoju i pronaći partnere čije će vještine i znanje pomoći njihovoj realizaciji. Radi lakše organizacije, aktivnost je moguće provoditi u sklopu već spomenutih moderiranih sastanaka kulturnih dionika (Mjera 1.2.), a preporučuje se da ovakve prezentacije budu otvorene i široj javnosti te predstavnicima drugih sektora – obrazovnog, turističkog i poduzetničkog – koji bi mogli postati ključni partneri u razvoju novih projekata.

Uz **poticaj formiranju novih partnerstava i informiranje dionika o prednostima udruživanja** (npr. kroz informativne kampanje, financijsku i logističku podršku u osmišljavanju i provedbi projekata, i sl.), mjerom se **pruža podrška dosad ostvarenim suradnjama**, poput primjerice partnerstva između Društva „Bijaći" i Udruge Kaštelanski Crljenak u organizaciji enološko-kulturne večeri „Večer kaštelanskih vina", suradnje Muzeja Grada Kaštela i Društva „Bijaći" u provedbi izdavačkih projekata, terenskih istraživanja i izložbi, suradnju Muzeja s Udrugom Biblijski vrt Stomorija na projektima očuvanja prirodnog i kulturnog krajolika, te brojnim drugim suradničkim inicijativama.

Aktivnosti:

1.3.1. Pružanje podrške daljnjoj provedbi postojećih suradnji među dionicima kulturnog sektora
1.3.2. Promocija prednosti razvoja suradničkih projektnih modela (lakše financiranje, povećanje bodova na gradskim natječajima i sl.) informiranjem dionika, uz pružanje podrške (npr. promotivne, logističke) novim suradničkim inicijativama
1.3.3. Održavanje prezentacijskih događanja u svrhu poticanja udruživanja i suradnje na sektorskoj i vansektorsku razini („Sajam ideja")

Mjera 1.4. – Podrška umrežavanju i suradnji sa kulturnim dionicima na regionalnoj i međunarodnoj razini

Mjerom se **pruža podrška daljnjoj provedbi postojećih suradnji te potiče snažnije umrežavanje na regionalnoj i međunarodnoj razini** kroz **sudjelovanje u zajedničkim projektima, osiguravanje mobilnosti lokalnih aktera (gostovanja, izložbe i nastupi u regiji i inozemstvu) te uvrštavanje gostujućih programa drugih kulturnih ustanova** u kulturni program Grada Kaštela.

Brojni su primjeri dosadašnjih suradnji: Muzej Grada Kaštela i Muzej Grada Splita udružili su se na izložbi "Antički Sikuli" radi prezentacije arheološke baštine Resnika, a Muzej Grada Kaštela aktivno sudjeluje u nacionalnoj "Edukativnoj muzejskoj akciji" (EMA) Hrvatske muzejske zajednice. Grad je, u suradnji s Međunarodnim dječjim festivalom Šibenik, u trenutku pisanja Strategije (2025.) po prvi puta ugostio dio programa MDF-a u Kaštelima, čime se dodatno obogaćuje sezonska kulturna ponuda. Govoreći o projektima od regionalnog značaja, kao primjer služi i djelovanje Gradske knjižnice Kaštela koja programom "Kaštelanske štorije" provodi literarno-likovni natječaj s

NACRT

radovima sudionika iz čitave Hrvatske, a ističu se i manifestacije u organizaciji lokalnih folklornih udruženja kojima se ostvaruju suradnje sa kulturno-umjetničkim društvima iz regije (kao i redovitim gostovanjima lokalnih udruga na brojnim regionalnim i međunarodnim smotrama).

U narednom razdoblju **potiče se još snažnije internacionalno djelovanje i umrežavanje uključivanjem u međunarodne kulturne programe, projekte i akcije**, od onih usmjerenih suvremenu umjetnost, tehnologiju i društvene teme, do onih koji tematiziraju kulturnu baštinu (npr. Dani europske baštine). U tu svrhu, preporuča se kontinuirano praćenje aktualnih europskih, bilateralnih i regionalnih programa za kulturu, posebice one koji ciljaju manje lokalne zajednice i projekte, što odgovara profilu i potrebama Grada Kaštela. Osim pristupa financijskim sredstvima, takvo umrežavanje donosi brojne druge, jednako značajne koristi za lokalnu kulturnu scenu - potiče međukulturni dijalog, ojačava stručne i organizacijske kompetencije dionika, pridonosi međunarodnoj vidljivosti lokalne kulturne baštine i pomaže razvoju inovativnih kulturnih inicijativa.

Aktivnosti:

1.4.1. Pružanje podrške nastavku postojećih suradnji s regionalnim partnerima
1.4.2. Podrška mobilnosti kulturnih dionika (npr. kroz suorganizaciju njihovog gostovanja, nastupa i izložbi u drugim gradovima i državama, sufinanciranje dijela troškova mobilnosti, pomoć u prijavama na natječaje za financiranje i sl.)
1.4.3. Uvrštavanje programa i produkcija renomiranih institucija u godišnji kulturni kalendar (npr. suradnja s nacionalnim i inozemnim festivalima, uključujući ugovaranje gostujućih predstava, izložbi i radionica
1.4.4. Ostvarenje novih regionalnih i međunarodnih suradnji sudjelovanjem i provedbom projekata, programa i akcija sa internacionalnim dosegom
1.4.5. Umrežavanje i povećanje vidljivosti uključivanjem institucionalnih i vaninstitucionalnih dionika u međunarodne kulturne mreže

NACRT

2. Strateški cilj – Jačanje međusektorske suradnje za održiv kulturni razvoj

Kultura sve snažnije izlazi van okvira isključivo sektorskog djelovanja i prepoznaje se kao generator društvenog i ekonomskog razvoja, strateški resurs koji doprinosi i napretku drugih sektora – obrazovanja, turizma i gospodarstva – te se njihovim povezivanjem ostvaruju višestruke koristi. Povezivanjem kulturnog s drugim sektorima jača se njegova otpornost, kulturnim djelatnicima i stvaraocima osiguravaju se stabilniji uvjeti rada, novi kanali djelovanja, šira publika i pristup potrebnim resursima, zauzvrat obogaćujući programe obrazovnih ustanova, poduzetničke inicijative i turistička ponuda sadržajima koji promiču inovaciju, kreativnost i društvenu koheziju, te odražavaju lokalni identitet i autentičnost.

Mjera 2.1. – Poticaj razvoju kulturnog senzibiliteta mladih i jačanje suradnje sa obrazovnim sektorom

Kroz suradnju kulturnog sa obrazovnim sektorom, mjera potiče **jačanje kulturnog senzibiliteta** među mladima, kao budućim nositeljima lokalne kulturne scene, ulaganjem u programe koji odgajaju novi naraštaj publike i pružaju poticaj budućim kreativnim stvaraocima.

Uz **podršku postojećim kulturno-obrazovnim inicijativama** (npr. županijsko natjecanje "Čitajmo naglas, čitajmo zajedno"), preporučuje se i uvođenje novih, inovativnih projekata kojima kultura dodatno približava mladima. Budućnost razvoja kulture Kaštela leži u sintezi tradicije i inovativnosti, stoga se pri **osmišljavanju i pokretanju novih kulturno-obrazovnih programa namijenjenih mladima** predlaže pojačano usmjerenje na one koji **promiču edukaciju o kulturi i baštini kroz multimedijalni izričaj te korištenje digitalnih tehnologija i alata**, za koje mladi pokazuju veliki interes i spretno se njima koriste (npr. modeliranje tradicijskih plovila ili kaštelanskih karnevalskih maski u 3D programima, izrada stop-animacija tradicijskih plesova i sl.) Takvi programi potiču aktivno učenje i povezivanje mladih s kulturnom baštinom, usvajanje novih vještina, te razvijaju njihovu kreativnost i tehnološku pismenost.

U svrhu snažnijeg međusektorskog povezivanja potrebno je **unaprijediti komunikaciju i suradnju institucija i kulturnih dionika s Glazbenom školom Josipa Hatzea**, čiji dislocirani odjel predstavlja jedinu kulturno-obrazovnu ustanova tog tipa u Gradu, te potaknuti uključivanje njenih učenika u lokalne orkestre i sastave kojima često nedostaje svirača pojedinih instrumenata.

Glazba čini okosnicu kaštelanske kulturnog identiteta, stoga je u interesu i Glazbene škole i Grada Kaštela da zajednički promiču klasičnu i tradicijsku glazbu te održe interes mladih za glazbeno obrazovanje. Preporučuje se i istražiti mogućnosti suradnje kroz npr. izvođenje dijelova srednjoškolskog glazbenog kurikuluma u Kaštelima, u slučaju da za to postoje prostorni i kadrovski uvjeti. Kao dodatni iskorak u povezivanju, predlaže se npr. **osmišljavanje eksperimentalnih glazbenih projekata (radionica) namijenjenih učenicima Škole, lokalnoj mladeži** i ostalima zainteresiranima za stvaranje glazbe, na kojima uz stručno vodstvo (profesora, profesionalnih glazbenika) istražuju inovativne pristupe i kompozicije koje spajaju klasične instrumente i suvremene glazbene izričaje.

Mjerom se predlaže i **poticanje izrade znanstvenih istraživanja i radova stipendiranjem diplomskih i doktorskih radova na teme kulturne i povijesne baštine Kaštela**, kao modela koji istovremeno promiče kulturno i obrazovno djelovanje.

Prijedlog aktivnosti:

- *2.1.1. Pružanje podrške postojećim kulturno-obrazovnim inicijativama*
- *2.1.2. Razvoj i provedba novih inovativnih kulturno-edukativnih programa za djecu i mlade s naglaskom na umjetnosti i tehnologiji*
- *2.1.3. Unaprjeđenje suradnje s Glazbenom školom Josipa Hatzea poticanjem uključivanja učenika Glazbene škole u lokalne glazbene sastave i sudjelovanje u kreativnim glazbenim programima te kroz pružanje podrške Školi u održavanju nastave iz specifičnih predmeta (npr. mandolina)*
- *2.1.4. Organizacija i provedba eksperimentalnih glazbenih radionica za učenike u suradnji s profesionalnim glazbenicima (npr. spoj tradicijskih instrumenata i elektronske glazbe i sl)*

Mjera 2.2. – Povezivanje kulture i turizma kroz razvoj zajedničkih sadržaja

Marketinški pristupi turističkog sektora temelje se na jasno profiliranim pričama koje se jednostavno i upečatljivo prenose posjetiteljima. U tom kontekstu, suradnja kulturnog i turističkog sektora iznimno je važna zbog usklađivanja programa, poruka i sadržaja koji se plasiraju na turističko tržište.

Turistička zajednica Grada Kaštela afirmirala se kao vrijedan partner kulturnih programa – kako kroz logističku i komunikacijsku podršku, tako i kroz prepoznavanje pojedinih kulturnih sadržaja kao ključnih komponenti promocije destinacije. U fokusu turističke promocije nalaze se autentični lokalni motivi, poput autohtone vinske sorte kaštelanski crljenak, tradicijske gastronomije i legende o Miljenku i Dobrili, koja se razvila u glavni narativni simbol Grada Kaštela.

Cilj mjere je dodatno **učvrstiti komunikaciju i operativnu suradnju između kulturnog i turističkog sektora** poticanjem međusektorske ko-kreacije sadržaja koji povezuju **lokalnu baštinu i kulturnu ponudu s interesima različitih profila posjetitelja** te time dodatno potaknuti kulturnu i turističku živost tijekom cijele godine.

Uz **podršku nastavku međusektorske suradnje i suradnički realiziranih programa**, kao dodatni iskorak predlaže se **održavanje tematske radionice (ili niza radionica) za dionike oba**

NACRT

sektora usmjerene na detaljniju razradu integriranih i vansezonskih turističkih paketa, uzimajući u obzir profil odnosno ciljne skupine posjetitelja koji se žele privući. Preporuča se da pritom fokus bude na osmišljavanju paketa sadržaja prikladnih za vansezonsko razdoblje (npr. pakete koji spajaju aktivni turizam s gastronomskim vikend-programima, nude iskustva poput berbe grožđa i maslina uz pratnju klapa itd.) te paketa koji ciljaju specifične skupine posjetitelja (npr. paketi koji povezuju znanstveni i istraživački turizam temeljen na arheologiji i podmorskoj baštini s npr. koncertima klasične glazbe). Predlaže se iskoristiti potencijale turistički slabije zastupljenih elemenata nematerijalne kulture baštine, primjerice razmotriti mogućnosti **aktivnije promocije običaja i tradicije kaštelanskih krnjevala** koji se odvijaju zimi, kada niže cijene smještaja mogu dodatno privući posjetitelje.

U cilju aktivnijeg sudjelovanja u razvoju turistički atraktivnih kulturnih sadržaja preporuča se **pozivanje djelatnika turističkog sektora na sudjelovanje na organiziranim prezentacijama ideja i projekata kulturnih dionika** (*Mjera 1.3.*), gdje mogu komentirati i podržati one koje smatraju posebno interesantnima.

Prijedlog aktivnosti:

2.2.1. Podrška nastavku međusektorskih suradnji (realizacija programa koji promoviraju kulturni identitet i posebnosti Kaštela)
2.2.2. Organizacija međusektorske radionice s ciljem osmišljavanja vansezonskih i inovativnih kulturno-turističkih paketa te uključivanje dionika turističkog sektora u javne prezentacije projektnih ideja kulturnih dionika
2.2.3. Pokretanje i realizacija novih partnerskih inicijativa (projekata, proizvoda) nastalih međusektorskom suradnjom

Mjera 2.3. – Podrška kulturno-poduzetničkoj suradnji i partnerstvima

Mnogi kaštelanski kulturni projekti oslanjaju se na potporu privatnog sektora kroz infrastrukturnu podršku, sponzorstva i donacije. U cilju jačeg povezivanja poduzetništva sa kulturnim sektorom, **podržava se nastavak dosadašnjih uspješnih suradnji** kao i **poticanje mogućnosti uspostave novih modela suradnje i partnerstava.** U tu se svrhu preporuča se **sustavna promocija uspješnih primjera suradnji iz regije i inozemstva informiranjem kulturnih dionika i poduzetnika o mogućnostima suradnje** (putem društvenih mreža, biltenima, direktnim kontaktom i sl.), te pozivanjem poduzetnika na sudjelovanje na prezentacijama programa i aktivnosti kulturnih dionika („Sajam ideja")

Povezivanje kulture s društveno odgovornim poslovanjem (*CSR – Corporate Social Responsibility*) otvara dodatne kanale za suradnju između poduzeća i kulturnih aktera. Kroz sponzorstva različitih programa, radionica, izložbi i edukativnih sadržaja, tvrtke se mogu aktivno uključiti u razvoj kulturnih inicijativa koje imaju širi društveni utjecaj. Primjeri poput Cemexa, koji je već podržao obrazovno-kulturne projekte (poput uređenja školskih vrtova i ekološke edukacije), mogu poslužiti kao temelj za širenje ovog modela i na druge poduzetnike. Ovakvi oblici suradnje osiguravaju stabilnije financiranje kulturnih događanja, osobito onih namijenjenih lokalnoj zajednici i ranjivim skupinama, a istovremeno omogućuju poduzećima veću vidljivost i aktivnu ulogu u društvenom životu grada.

NACRT

U kontekstu Kaštela, **integracija kulture u eno-gastro turizam** predstavlja osobito perspektivan oblik suradnje, pri čemu kulturni sadržaji mogu obogatiti ponudu vinskih kuća, konoba, hotela i restorana, ili se razvijati kao integrirani gastro-enološki paketi. Organizirane koncerti klasične glazbe ili izložbe radova lokalnih umjetnika u restoranima i hotelima obogaćuju doživljaj stranih posjetitelja, dok se istovremeno podržava rad lokalnih izvođača i umjetnika.

Spomenuti i slični partnerski modeli značajno potpomažu financijskoj održivosti rada u kulturi, naročito u predsezoni i postsezoni, doprinose stabilnom razvoju lokalne kulturne scene i progresivne poduzetničke klime.

Aktivnosti:

- *2.3.1. Promocija kulturno-poduzetničke suradnje informiranjem i povezivanjem potencijalnim partnera*
- *2.3.2. Realizacija novih kulturno-poduzetničkih suradnji i partnerstava (npr. sponzorstva, otkup radova i slično)*
- *2.3.3. Sudjelovanje poduzetnika na prezentacijama ideja i projekata kulturnih dionika*

NACRT

TEMATSKA OS II:

Razvijena kulturna infrastruktura, resursi i potencijali

3. Strateški cilj: Razvoj kulturne infrastrukture uređenjem, obnovom i optimizacijom iskorištenosti postojećih kapaciteta te uspostavom novih prostora namijenjenih kulturnoj svrsi

Kvalitetna, funkcionalna i suvremena kulturna infrastruktura ključan je preduvjet za razvoj vitalne kulturne scene i diversifikaciju društvenih sadržaja, te je već dulje vrijeme u središnjem fokusu razvojnih projekata. Ovaj je strateški cilj usmjeren na nastavak sustavnog ulaganja u obnovu, održavanje i optimalno korištenje (prostornih) kapaciteta kulturne infrastrukture, kao i razvoj novih, multifunkcionalnih društveno-kulturnih prostora dostupnih širokom spektru korisnika.

Ciljem se pruža kontinuirana podrška projektima koji teže očuvanju, revitalizaciji i aktivaciji objekata kulturne baštine; njihovim se privođenjem kulturnoj funkciji osigurava održivo korištenje i zaštita, osigurava ravnomjernija prostorna distribucija i dostupnost sadržaja na prostoru Kaštela, te iskorištava razvojni potencijal svojstven upravo objektima i lokalitetima kulturne baštine.

Cilj također obuhvaća proaktivno sagledavanje mogućnosti razvoja nove infrastrukture unutar šireg urbanističkog, prometnog i infrastrukturnog konteksta, uz pravovremeno formuliranje prijedloga za usmjeravanje zapaženih potencijala prema kulturnoj namjeni. Dugoročnim planiranjem razvoja kulturne infrastrukture u sklopu većih razvojnih projekata omogućuje se stvaranje novih kulturnih čvorišta – kao što su izvedbeni, multimedijalni ili izložbeni prostori – koji odgovaraju rastućim potrebama suvremene publike te uže i šire društvene zajednice.

Mjera 3.1. – Obnova, zaštita i aktivacija kulturne baštine i infrastrukture

Mjerom se pruža **potpora provedbi projekata obnove i revitalizacije koji su u tijeku, kao i onih u pripremi**, te potiče **pokretanje novih projekata obnove i razvoja kulturne infrastrukture** u cilju povećanja dostupnosti društveno - kulturnih sadržaja na čitavom području Grada Kaštela.

Neki od projekata obnove objekata kulturne baštine te njihovog privođenja kulturnoj svrsi (aktualnih u trenutku izrade ove Strategije) na koje se podrška odnosi su npr. obnova starog kina Sv. Juraj u Kaštel Sućurcu u suvremenu multimedijalnu dvoranu, uređenje kompleksa ljetnikovca Rušinac u višenamjenski javni kulturni prostor, projekt obnove kule i uljare Cambi u Kaštel Kambelovcu, sanacija prostora Nadbiskupskog dvora, itd.

Zapažena je i potreba za **iniciranjem procesa identifikacije, valorizacije i prezentacije dosad zanemarenih lokaliteta** kao potencijalno ugroženih i vrijednih kulturnih resursa, primjerice pojedinih arheoloških nalazišta, neobnovljenih utvrda i sakralnih objekata na padinama Kozjaka, koji trenutno nisu dovoljno vidljivi u kulturnoj ponudi niti su fizički pristupačni. Naglašava se važnost označavanja, uređenja i obnove ovih objekata i lokaliteta primarno u svrhu njihovog očuvanja, ali i integracije u suvremeni život zajednice te iskorištavanja njihovih potencijala u kontekstu edukacije, turizma i znanosti. Predlaže se **provesti identifikaciju i detaljno mapiranje vrijednih lokaliteta na području Kaštela**, poželjno uz objavu i diseminaciju objedinjenih materijala stručnoj i široj javnosti, a zatim i **pokretanje postupka stručne analize i utvrđivanja zatečenog stanja** kao podloge za plan eventualne obnove i/ili zaštite pojedinačnih lokaliteta i objekata, sve u suradnji sa konzervatorima, arheolozima i srodnim stručnjacima. U sklopu potonjeg, potiče se i integracija konzervatorske podloge nove generacije Grada Kaštela, u prostorno-plansku dokumentaciju, s ciljem unaprijeđenja zaštite i revitalizacije kulturno-povijesnih cjelina naselja, i unaprijeđenja upravljanja prostorom.

Aktivnosti:

3.1.1. Podrška tekućim projektima obnove objekata kulturne baštine i njihovo privođenje kulturnoj svrsi (projekata obnove starog kina Sv. Juraj u Kaštel Sućurcu, uređenja kompleksa ljetnikovca Rušinac, obnove kule i uljare Cambi u Kaštel Kambelovcu, itd.)

3.1.2. Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa vezanih uz Nadbiskupski dvor

3.1.3. Iniciranje novih projekata obnove i razvoja kulturne infrastrukture i obnove baštinskih spomenika

3.1.4. Identifikacija i mapiranje baštinskih lokaliteta i objekata u okolici Grada Kaštela

3.1.5. Utvrđivanje trenutnog stanja zanemarenih i nedovoljno valoriziranih baštinskih lokaliteta te definiranje adekvatnih mjera njihove zaštite i obnove u suradnji sa stručnjacima

3.1.6. Diseminacija rezultata mapiranja i analize stanja baštinskih lokaliteta stručnoj i široj javnosti u svrhu njihove zaštite i promocije

3.1.7. Pristup izradi projektne dokumentacije za zaštitu, obnovu i valorizaciju zanemarenih objekata i lokaliteta (npr. projekti obnove objekata, projekti poboljšanja pristupačnosti i vidljivosti objekata uređenjem pristupnih staza, rasvjete, informativne i orijentacijske signalizacije i sl.)

3.1.8. Priprema prijava na nacionalne i europske fondove za financiranje projekata obnove i valorizacije

NACRT

Mjera 3.2. – Optimalna iskorištenost prostornih kapaciteta kulturne infrastrukture

Mjera je usmjerena na rješavanje problematike nedostatnih prostornih kapaciteta za održavanje kulturnih i društvenih aktivnosti kroz **optimizaciju iskorištenosti postojećih prostornih kapaciteta kulturne infrastrukture** kroz njihovo ustupanje na korištenje (povremeno ili privremeno) različitim skupinama korisnika, te prenamjenu i restrukturiranje.

U svrhu povećanja učinkovitijeg korištenja postojećih prostornih kapaciteta kulturne infrastrukture, **predlaže se razvoj operativnog plana (ili planova) za kontinuirano, odnosno cjelogodišnje korištenje funkcionalnih gradskih prostora**. Takvi planovi trebali bi jasno definirati uvjete i raspored ustupanja prikladnih prostora za povremeno/privremeno korištenje udrugama, učenicima i studentima, kao i za održavanje edukativnih i drugih društvenih aktivnosti.

Nastojanje da se kroz policentričan razvoj njeguju specifičnosti i dinamike svakog kaštelanskog naselja, odnosno težnja da svako od naselja ima razvijenu punu kulturnu infrastrukturu, hvalevrijedan je i gotovo jedinstven model kulturnog razvitka u okvirima samoupravnog djelovanja na našim prostorima, međutim u određenim se aspektima pokazuje sve teže održivim. Naročito se ističe potreba za **reorganizacijom postojećeg (policentričnog) modela knjižnice**, u kojem svako kaštelansko naselje ima svoju knjižničnu jedinicu, u centralizirani model s glavnim, suvremeno opremljenim prostorom. To bi oslobodilo prostorne kapacitete u postojećim ograncima, koji bi se mogli **prenamijeniti u specijalizirane prostore** koji stanovnicima trenutno nedostaju, poput čitaonica za starije osobe i studijskih čitaonica, čime bi se osigurala veća funkcionalnost sustava i učinkovitije odgovaralo na konkretne potrebe lokalne zajednice. Pronalaženje odgovarajućeg modela organizacije potreba je i Muzeja grada Kaštela, uz **realizaciju prostora za proširenje stalnog postava muzeja kao i pronalaska ili izgradnje prostora (dvorane) za održavanje većih izložbi**, te renovaciju i adaptaciju Nadbiskupova kaštela kao prostora za dislocirani muzejski postav. Također je potrebno kontinuirano raditi na osiguravanju prostora i opreme za djelovanje udruga u području kulture, kroz unaprjeđenje postojećih prostonih kapaciteta i daljnja ulaganja, kako bi dionici iz područja kulturnog amaterizma mogli što uspješnije razvijati svoje programe.

Aktivnosti:

3.2.1. Inventarizacija dostupnih prostora te razvoj operativnog plana njihovog cjelogodišnjeg korištenja uz definiranje uvjeta i rasporeda korištenja
3.2.2. Informiranje i uključivanje lokalne zajednice u proces transformacije i reorganizacije knjižničnog sustava
3.2.3. Uspostava i opremanje novog centralnog objekta Gradske knjižnice i prenamjena knjižničnih ogranaka u specijalizirane prostore (čitaonice za starije, studijske čitaonice, multimedijalni prostori)
3.2.4. Planiranje proširenja stalnog muzejskog postava kroz funkcionalno uređenje postojećih ili novih prostornih kapaciteta
3.2.5. Osiguranje adekvatnih prostora i opreme za kontinuirani razvoj kulturno-umjetničkog amaterizma

NACRT

3.2.5. Osiguranje prostora za realizaciju velikih tematskih ili gostujućih izložbi, kroz identifikaciju postojećih objekata pogodnih za adaptaciju ili pokretanje inicijative za izgradnju nove izložbene dvorane

3.2.6. Pokretanje projekta obnove i prilagodbe Nadbiskupova kaštela

Mjera 3.3 – Razvoj nove kulturne infrastrukture i valorizacija industrijske baštine

Mjera potiče **sagledavanje razvojnih mogućnosti i podrška inicijativama i formuliranju prijedloga za uspostavu novih objekata kulturne i društvene namjene na području Grada Kaštela.**

Mjerom se pruža **podrška inicijativi za uspostavu centralnog skladišnog prostora Muzeja Grada Kaštela,** primjerice na području kaštelanskih staklenika**,** čime bi se osigurali adekvatni uvjeti za čuvanje osjetljive građe te rasteretili zaštićeni povijesni objekti koji trenutačno služe kao skladišni depoi.

Uz suradnju lokalne zajednice i stručnjaka, predlaže se **istraživanje potencijala valorizacije industrijskih kompleksa na području Grada Kaštela, primjerice bivše tvornice Jugovinil** u Kaštel Sućurcu, kao elementa arhitekture i u aspektu njezina utjecaja na (kulturni) krajolik. Ovime se potiče interpretacija industrijskog naslijeđa koje je snažno obilježilo ekonomski i prostorni razvoj Kaštela, omogućujući gradu da prisvoji dio svoje povijesti i predstavi ga kroz novi narativ. Brojni su primjeri u svijetu gdje se industrijska središta prenamjenjuju za potrebe kulturne infrastrukture, pa se ovime potiče i razmatranje ideje o uspostavi kulturnog prostora unutar bivših industrijskih kompleksa, pr. kulturno-društvenog prostora poput izvedbenog, izložbenog ili multimedijalnog centra, nakon njihove sanacije i privođenja svrsi,

U sklopu planirane prometne modernizacije na području Kaštela koja uključuje probijanje tunela kroz Kozjak i reorganizaciju lokalne cestovne infrastrukture, lokalni dionici su prepoznali priliku za razmatranje mogućnosti **uspostave većeg polivalentnog kulturnog prostora u blizini novih prometnih čvorišta**. Takav bi prostor mogao zadovoljiti prostorne i tehničke uvjete za održavanje velikih izložbi i događanja, a frekventna prometna pozicija činila bi ga dostupnim i korisnicima iz šireg urbanog područja.

Aktivnosti:

- *3.3.1. Pokretanje inicijative za planiranje i uspostavu centralnog depoa Muzeja Grada Kaštela, kao ključne infrastrukture za očuvanje i prezentaciju muzejskih zbirki*
- *3.3.2. Organizacija javnih i stručnih savjetovanja o mogućnostima valorizacije (dijela) industrijske baštine*
- *3.3.4. Ispitivanje potencijala za uspostavu novog polivalentnog kulturnog centra u blizini budućih prometnih čvorišta*

NACRT

4. Strateški cilj : Učinkovito raspolaganje resursima i proaktivan pristup financiranju programa i projekata

Razvoj i dobro funkcioniranje kulturnog sektora usko su povezani s racionalnim raspolaganjem resursima, financijskom stabilnošću i osnaženim kapacitetima njegovih dionika. Na razini Grada i ključnih institucija, strateški cilj ističe važnost sustavnog praćenja mogućnosti financiranja projekata putem europskih i nacionalnih fondova, osobito za veće infrastrukturne zahvate koji zahtijevaju značajna sredstva. Na vansektorskoj razini, jednako je važno poticanje civilnih udruga i dionika u kulturi na diversifikaciju izvora financiranja, kako bi se smanjio pritisak na lokalni proračun te maksimalno iskoristila sredstva dostupna kroz različite nacionalne javne natječaje.

Sustavna edukacija svih dionika o načinima projektnog financiranja, te uspješnoj pripremi i provedbi projekata općenito, ključ je za povećanje učinkovitosti djelovanja kulturnog sektora, u smislu da omogućuje pouzdano i dugoročno planiranje programa i projekata, ostvarivanje željenih rezultata i veću konkurentnost u sustavu kulturne razmjene i financiranja.

Mjera 4.1. – Programska reorganizacija i logistička optimizacija kulturnih programa

Na vrhuncu turističke i kulturne sezone u Kaštelima se odvija velik broj manifestacija na različitim lokacijama diljem grada. Iako su neki programi koncipirani upravo na temelju specifične policentrične strukture Kaštela (npr. događanje "7 dana – 7 Kaštela"), tijekom njihove realizacije organizatori se nerijetko suočavaju s logističkim i organizacijskim izazovima koji zahtijevaju dodatna ulaganja (vremena, sredstava), dok promjene lokacija mogu zbuniti posjetitelje i tako utjecati na slabiju posjećenost manifestacija. Uz suradnju sa organizatorima i izvođačima **predlaže se razrada optimalnijih modela realizacije pojedinih manifestacija kako bi se povećala njihova posjećenost i smanjili logistički zahtjevi**, primjerice izvedbom programa na manjem broju lokacija radi lakše organizacije, koordinacije i orijentacije posjetitelja.

Osim tehničkih i logističkih poteškoća, potrebno je istodobno adresirati i problem vremenskog preklapanja programa i sadržaja, koji uzrokuje fragmentaciju publike i smanjuje ukupni odjek pojedinih događanja, posebno tijekom vrhunca ljetne sezone. **Reorganizacija programa trebala bi se provesti u suradnji sa svim uključenim dionicima**, kako bi se svima omogućilo sudjelovanje pod optimalnim uvjetima te **osigurao veći doseg i jači odaziv publike**.

NACRT

Kako bi se već od samog početka osmišljavanje kulturnih programa temeljilo na principima racionalnog korištenja infrastrukturnih, logističkih i tehničkih resursa te smanjila njihova operativna zahtjevnost, preporučuje se **izrada općenitih tehničkih i logističkih smjernica za osmišljavanje i organizaciju događanja**, kojima će se kulturni dionici moći voditi u planiranju budućih programa. Postojanje okvirnih standarda doprinijet će lakšoj koordinaciji, učinkovitijoj pripremi te osigurati primjerenost tehničkih, prostornih i ostalih uvjeta za realizaciju svih aktivnosti i programa.

Aktivnosti:

4.1.1. Evaluacija, reorganizacija i optimizacija godišnjeg programa u suradnji sa svim ključnim dionicima
4.1.2. Razrada optimalnih modela održavanja pojedinih manifestacija na temelju prostornih i logističkih uvjeta i ograničenja
4.1.3. Izrada općenitih tehničkih i logističkih smjernica za osmišljavanje i organizaciju događanja

Mjera 4.2. – Sustavno praćenje i korištenje mogućnosti financiranja za veće infrastrukturne projekte i kulturne programe

Predlaže se **uspostava mehanizama sustavnog praćenja i pripreme prijava za financiranje većih infrastrukturnih projekata**, čime će se omogućiti pravovremeno uključivanje Kaštela u tokove sredstava za kulturnu infrastrukturu te povećati stopa uspješnosti na natječajima za financiranje. U tu svrhu poželjno je osigurati kontinuirano praćenje natječaja relevantnih EU i nacionalnih fondova, analizirati njihove kriterije i rokove te identificirati najsvrsishodnije prilike za prijave. U skladu s time, i pokretati konzultacije za izradu projektne dokumentacije, uključujući studije izvodljivosti, tehničke opise, proračune i slično.

Jednako tako, preporuča se i **redovito praćenje međunarodnih i EU programa koji podržavaju kulturne, obrazovne i edukativne projekte** (npr. Kreativna Europa 2021.–2027., Erasmus+, Interreg), čime bi se dodatno potakle i financirale aktivnosti kulturnog i obrazovnog sektora te rasteretio lokalni budžet. Za tu aktivnost može biti zaduženo središnje koordinacijsko tijelo, odnosno kadar Kulturnog centra Kaštela (kako je predviđeno Mjerom 1.2.), koji će **informacije o aktualnim natječajima diseminirati kulturnim organizacijama, ustanovama i pojedincima** putem *mailing* liste, objavama na društvenim mrežama, tiskanim obavijestima i slično.

Aktivnosti:

4.2.1. Diseminacija informacija o dostupnim izvorima financiranja kulturnim akterima s ciljem većeg uključivanja lokalnog sektora u financijske tokove izvan lokalnog proračuna
4.2.2. Prijava novih projekata ustanova, organizacija i pojedinaca na fondove za financiranje projekata u kulturi

NACRT

Mjera 4.3. – Jačanje kapaciteta dionika za uspješno povlačenje sredstava iz fondova za kulturu i diverzifikaciju izvora financiranja

Unatoč velikom broju dostupnih natječaja na nacionalnoj razini ili regionalnoj razini (primjerice onih koji omogućuju financiranje nabave glazbenih instrumenata, tehničke opreme, troškova izvedbi) dionici često nisu dovoljno upoznati ili pravovremeno informirani o njihovom postojanju, što onemogućuje iskorištavanje dostupnih sredstava.

Kako bi se otklonili uočeni problemi u prijavama kulturnih projekata na gradske natječaje (od nepravodobnog dostavljanja dokumentacije i administrativnih pogrešaka do gubitka bodova zbog nedovoljnog poznavanja natječajnih procedura) te pospješilo financiranje iz ostalih izvora poput spomenutih nacionalnih fondova i rasteretio lokalni budžet, mjera promiče nastavak provedbe aktivnosti **informiranja o aktualnim natječajima i edukacije o razvoju i prijavi projekata na natječaje za financiranje**. Naime, podrška koju Grad Kaštela pruža prijaviteljima na Javni natječaj za (su)financiranje programa i projekata u kulturi i društvenim djelatnostima, kroz pravovremeno informiranje o kriterijima, dodatne edukacije i savjetodavnu pomoć, pokazala se kao iznimno važna komponenta te je među kulturnim dionicima na području grada prepoznata kao primjer dobre prakse.

Predlaže se **poticanje pohađanja intenzivnih specijaliziranih predavanja i radionica o upravljanju u kulturi, financiranju i razvoju projekata za zainteresirane dionike iz kulturnog sektora putem sufinanciranja**. Uz to, preporučuje se povremena **organizacija kratkih, praktično usmjerenih radionica o pisanju projektnih prijava i potraživanju financijskih sredstava.** Posebno se preporučuje da se takve radionice održavaju u sklopu prezentacijskih sastanaka kulturnih dionika (predviđenih Mjerom 1.3.), jer bi neposredna podrška u oblikovanju prijedloga omogućila konkretizaciju razmijenjenih ideja u kvalitetne projektne aplikacije, a istovremeno pridonijela većoj posjećenosti i angažiranosti sudionika u edukacijskim programima.

Izvan edukativnih programa, dionicima je potrebno **pružiti mogućnost primanja podrške u obliku praktičnih savjeta i informacija u vezi natječajnih uvjeta i rokova te razvoja i prijave projekata na natječaje**, a nužno je osigurati i posebnu podršku specifičnim udrugama koje se zbog svojeg hibridnog statusa (npr. mažoretkinje) teško uklapaju u postojeće kategorizacije te tima imaju otežan pristup natječajima i potrebnim sredstvima.

Također, mjera je usmjerena na jačanje financijske otpornosti i dugoročne održivosti kulturnih organizacija kroz istraživanje i razvoj dodatnih izvora prihoda. Potiče organizacije i udruge potiče se na uvođenje članarina, razvijanje naplatnih sadržaja (radionice, edukacije, publikacije), te plasman suvenira i autorskih proizvoda. Preporučuje se i intenzivnije uključivanje u modele sponzorstava i donacija, osobito u okviru društveno odgovornog poslovanja (CSR), kao i korištenje mikrodonacija građana putem crowdfundinga i digitalnih alata.

NACRT

Aktivnosti:

4.3.1. Poticanje pohađanja intenzivnih programa edukacije radionica o upravljanju u kulturi, financiranju i razvoju projekata za zainteresirane dionike iz kulturnog sektora putem sufinanciranja

4.3.2. Organizacija kratkih, praktično usmjerenih radionica o pisanju projektnih prijava i potraživanju financijskih sredstava

4.3.3. Pružanje stručne podrške kulturnim organizacijama i pojedincima pri razvoju i prijavi projekata na natječaje

4.3.4. Organizacija savjetovanja o sponzorstvima i donacijama (informacije o poreznim olakšicama, mogućnostima za CSR suradnje i načine pristupa privatnom sektoru)

4.3.5. Informiranje o alatima za prikupljanje mikrodonacija (crowdfunding, korištenje QR kodova na događanjima, digitalne kampanje i sl.)

NACRT

TEMATSKA OS III:

Inovativan, uključiv i prepoznatljiv cjelogodišnji kulturni program

4. Strateški cilj: Primjena suvremenih tehnologija i digitalizacije u prezentaciji i promociji kulturnih znamenitosti i sadržaja

U suvremenom kontekstu, digitalne tehnologije i alati predstavljaju moćan kanal za širenje dosega kulturnih programa i predstavljanje lokalnih kulturnih posebnosti na načine koji omogućuju širu dostupnost, vidljivost i isticanje pojedinih elemenata kroz interaktivne i angažirajuće formate. Drugim riječima, nastavak provedbe projekata digitalizacije i implementacija suvremenih tehnologija, poput virtualnih simulacija i animacija, proširene stvarnosti i mobilnih aplikacija, pružaju jedinstvene mogućnosti približavanja kulturne baštine i događanja široj javnosti, a uparene sa informacijskim i promotivnim alatima te pametnim marketinškim strategijama mogu dati doprinos vidljivosti i širokoj prepoznatljivosti kulture i baštine Grada Kaštela.

Mjera 5.1. Digitalizacija i kreativna interpretacija kulturne baštine

Mjera obuhvaća sveobuhvatnu **podršku provedbi postojećih projekata digitalizacije kulturne baštine i aktivno poticanje razvoja novih inicijativa.** Također se potiče daljnji razvoj digitalne infrastrukture za kulturu, što obuhvaća digitalizaciju knjižnične, muzejske i arhivske građe te nabavu potrebne opreme, poput poslužitelja za pohranu podataka. Aktivnost bi se provodila u suradnji s gradskom knjižnicom i muzejom te ostalim imateljima arhivskog gradiva, s ciljem osiguravanja dugoročne zaštite, lakše dostupnosti i boljeg povezivanja kulturnih sadržaja u digitalnom okruženju.

Pruža se **podrška nastavku digitalizacije arhivske građe Zavičajne zbirke**, pri čemu je potrebno osigurati ispomoć pri skeniranju i obradi materijala (npr. uz angažman zainteresiranih učenika i studenata ili financiranjem iz nekog od prikladnih fondova). Podupiru se i **projekt digitalizacije arheoloških lokaliteta** (npr. Underwater MUSE Trstenik), a kao pravac daljnjeg jačanja digitalizacije predlaže se **pokretanje novih projekata razvoja digitalnih sadržaja koji prikazuju dosad slabo prezentirane lokalitete arheološke i prirodne baštine**, čime bi se oni učinili vidljivijima i dostupnijima – npr. kroz izradu mobilne aplikacije, virtualnih tura i sl., uz postavljanje fizičke signalizacije na ključnim točkama.

Nadalje, mjera potiče **osmišljavanje inovativnih projekata digitalizacije nematerijalne kulturne baštine** poput tradicijskih igara, napjeva, plesova i običaja, oživljenih kroz animaciju, *gamifikaciju* i primjenu suvremenih tehnologija kao što su virtualna i proširena stvarnost. Općenito, mjera prepoznaje digitalizaciju kao snažan alat za prezentaciju kulturne baštine – posebno kada izravno razgledavanje lokaliteta *in situ* nije moguće.

Predlaže se i **korištenje novih tehnologija i digitalizirane građe u osmišljavanju promotivnih materijala i brandinga** kojima se potencijalni posjetitelji motiviraju na posjet lokaciji. Promotivni materijali mogu se razviti putem natječaja za umjetnike, koji će od odabranih elemenata lokalne kulturne baštine (3D modela rekonstrukcija, digitalizirane arhivske građe poput razglednica, fotografija i sl.) razviti umjetnički vrijedne uratke koji se mogu koristiti za promotivne svrhe (npr. izradu kratkih reklamnih video spotova, animiranih vizuala za CityLight ekrane) i za izradu fizičkih promotivnih materijala i suvenira (plakati, posteri, brošure, kape, torbe itd.).

Aktivnosti:

5.1.1. Razvoj digitalne infrastrukture za kulturu kroz digitalizaciju knjižnične i arhivske građe, nabavu potrebne opreme (npr. servera), u suradnji s gradskom knjižnicom, muzejem i ostalim imateljima arhivskog gradiva

5.1.2. Podrška nastavku digitalizacije građe Zavičajne zbirke osiguravanjem ispomoći pri skeniranju i obradi materijala

5.1.3. Pokretanje novih projekata razvoja digitalnih sadržaja koji prikazuju slabije prezentirane lokalitete arheološke i prirodne baštine

5.1.4. Osmišljavanje i pokretanje inovativnih projekata digitalizacije nematerijalne kulturne baštine

5.1.5. Korištenje novih tehnologija i digitalizirane građe u izradi promotivnih materijala i strategije brandinga kulture grada Kaštela

Mjera 5.2. Povećanje preglednosti i vidljivosti kulturnih programa i sadržaja

Mjera 5.2 usmjerena je na **razvoj jedinstvene digitalne platforme u obliku interaktivne web-stranice koja objedinjuje sve kulturne informacije i resurse** Grada Kaštela. Platforma bi mogla funckionirati samostalno, ili kao integralni dio već upostavljene digitalne infrastrukture (pr. TZ Grada Kaštela), sadržavajući pregled kulturnih atrakcija, aktualnih i nadolazećih događanja, arhivu programa, kao i interaktivnu kartu kulturnih i društvenih prostora, baštinskih lokaliteta i znamenitosti. Osim informacijske funkcije, platforma bi omogućila mapiranje i **predstavljanje svih lokalnih kulturnih aktera – ustanova, udruga i pojedinaca**, čime se znatno povećava njihova vidljivost, osobito onih koji još nemaju vlastitu digitalnu prisutnost.

Platforma može služiti kao centralno mjesto informiranja za građane, posjetitelje i organizatore, s mogućnošću daljnje nadogradnje (npr. za prodaju ulaznica, turističkih kartica i paketa). Za njezino tehničko i sadržajno održavanje bio bi nadležan tim unutar središnjeg koordinacijskog tijela predviđenog Mjerom 1.1.

NACRT

Aktivnosti:

- *5.2.1. Upućivanje javnog poziva kulturnim dionicima za dostavu materijala za uvrštavanje u bazu platforme (uz pomoć Kulturnog centra i kulturnih vijeća) te prikupljanje i strukturiranje podataka o kulturnim akterima (osnovni podaci, opise djelatnosti, dosadašnje i planirane aktivnosti, poveznice, galerije fotografija itd.)*
- *5.2.2. Razvoj i pokretanje digitalne platforme (izrada, dizajn, testiranje i objava), s podrškom za korisnike i prilagodbom pristupačnosti (npr. za osobe s invaliditetom)*
- *5.2.3. Kontinuirano tehničko i sadržajno održavanje platforme (ažuriranje kalendara događanja, dodavanje novih sadržaja, provjeru funkcionalnosti i korisničkog iskustva)*
- *5.2.4. Promocija i vidljivost platforme, putem društvenih mreža, gradskih web-stranica, tiskane promocije i lokalnih medija*

5. Strateški cilj: Razvoj prepoznatljivog kulturnog identiteta Grada Kaštela kroz kvalitetu sadržaja, valorizaciju baštine i stratešku promociju

Strateški cilj usmjeren je na izgradnju jasnog i prepoznatljivog kulturnog identiteta Grada Kaštela, temeljenog na ispreplitanju tradicije i baštine sa suvremenim kulturnim trendovima, i njegovu atraktivnu prezentaciju kroz kreativne, umjetničke i tehnološke alate. Ciljem se osigurava relevantnost i održava kvaliteta već prepoznatljivih i etabliranih kulturnih sadržaja, ali i potiče razvoj novih programa koji se bave aktualnim temama današnjice, potiču kritičko razmišljanje i alternativne oblike izražavanja.

Izgradnja kulturnog profila grada ne ogleda se samo u raznolikosti sadržaja koji se u njemu nude, već i u načinu na koji se oni komuniciraju – inovativnim, inkluzivnim i strateški osmišljenim pristupima brendiranja i promocije. Potičući pristup koji spaja autentičnost i kreativnost, cilj je doprinijeti izgradnji kulture koja je istovremeno duboko ukorijenjena u lokalni kontekst, ali i otvorena prema suvremenim trendovima. Ciljem se doprinosi stvaranju dinamične i raznovrsne kulturne ponude koja zadovoljava ne samo potrebe lokalne zajednice, pripadnike različitih generacija i interesnih skupina, već i pozicionira Kaštela kao grad koji sadržajima komplementaran većim gradovima na domaćoj i međunarodnoj kulturnoj sceni.

Mjera 6.1. Kontinuirani razvoj, unaprjeđenje kvalitete i dostupnosti kulturnih programa i sadržaja

Mjerom se pruža **podrška kontinuiranom usavršavanju kulturne ponude ključnih institucija** kroz programsko obogaćivanje i proširenje, dostupnost i relevantnost sadržaja te kvalitetnu promociju aktivnosti.

Mjerom se **podržava realizacija novog stalnog postava Muzeja u dvorcu Vitturi** te **razvoj novih izložbenih postava materijalne kulturne baštine i njihovo izlaganje u adekvatnim uvjetima**, npr. predstavljanje zbirke povijesnih brodova, izložbe djela kaštelanskog umjetnika Marina Studina, itd. Uz **osiguravanje što veće pristupačnosti sadržaja postava** (pristupačnost osobama s oštećenjima vida i sluha, osobama s poteškoćama u kretanju), predlaže se i **osmišljavanje povremenih programa kojima se u tradicionalni/stalni izložbeni postav unose djela suvremene i likovne umjetnosti, dizajna/ili tehnologije,** koja tematiziraju i interpretiraju dijelove postava kroz suvremeni kulturni i društveni kontekst, te tako doprinose slojevitijoj prezentaciji izložaka.

Izvedbene i glazbene manifestacije najdinamičniji su oblik kulturnih događanja Grada Kaštela, a obuhvaćene su krovnim događanjem „Kaštelansko kulturno ljeto", unutar kojeg se izvedbe tradicionalnih dalmatinskih klapskih pjesama (upisane na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva) te skup aktivnosti koje tematiziraju tragičnu ljubavnu priču Miljenka i Dobrile, koja je jedan od centralnih kulturnih „proizvoda" Grada Kaštela. Za uspješnost i dobar odjek ključnih programa, uz dobru organizaciju, koordinaciju i promociju, također je važno da su **lokacije na kojima se održavaju manifestacije u najvećoj mogućoj mjeri prilagođene kretanju osobama sa fizičkim poteškoćama** i sigurne za sve posjetitelje.

Kao način jačanja prepoznatljivosti i posjećenosti svih dosad spomenutih sadržaja, predlaže se uključivanje marketinških stručnjaka u razvoj ciljanih i jasnih *branding* kampanja za predstavljanje noviteta (npr. novi postav Muzeja) i komuniciranje rasporeda i programa događanja (npr. Kaštelansko kulturno ljeto), kako bi se ostvarilo pravovremeno i jasno komuniciranje prema lokalnoj publici i posjetiteljima.

Aktivnosti:

6.1.1. Pružanje podrške realizaciji novog stalnog postava Muzeja Grada Kaštela u dvorcu Vitturi
6.1.2. Razvoj novih i nadogradnja postojećih izložbenih postava djelima značajnih umjetnika i predmetima od povijesnog značaja
6.1.3. Osmišljavanje i realizacija privremenih intervencija i inovativnih izložbenih formata unutar stalnog muzejskog postava, s ciljem dinamične interpretacije baštine
6.1.4. Pokretanje procesa dokumentiranja i nominacije lokalnih tradicija (npr. specifičnih običaja, dijalekta, tradicijskih zanata i sl.) za uvrštavanje na nacionalnu listu nematerijalne kulturne baštine
6.1.5. Provedba mjera za osiguranje pristupačnosti kulturnih sadržaja i lokaliteta osobama s invaliditetom, uključujući osobe s oštećenjima vida, sluha, intelektualnim poteškoćama, poteškoćama u kretanju te ostalim ranjivim skupinama

NACRT

Mjera 6.2. – Razvoj suvremenih kulturnih programa i poticanje raznovrsnosti kulturne produkcije

Mjera 6.2 usmjerena je na **osmišljavanje i pokretanje novih strateških projekata i programa** koji obogaćuju kulturnu produkciju kroz spoj manje istraženih strana lokalne baštine te slabije zastupljenih medija i formi izričaja.

S obzirom na recentna značajna unapređenja prostornih i tehničkih kapaciteta lokalne kulturne infrastrukture, poput obnove KC Kaštela i skore obnove Kina Sv. Juraj, predlaže se uspostava koncentriranih, dobro organiziranih i kvalitetno promoviranih glazbenih programa (pr. klasične glazbe, jazza i srodnih žanrova), koji bi se odvijali tijekom cijele godine. S obzirom na to da donedavno nisu postojali odgovarajući prostorni uvjeti za ove sadržaje, a za praćenje glazbenih programa bilo je nužno putovati u druge dijelove aglomeracije, posebice Split kao kulturno središte, važno je programe oblikovati postepeno, s ciljem izgradnje interesa i razvoja publike. U programima bi sudjelovali lokalni i regionalni glazbenici, potičući njihovu suradnju i zajedničku produkciju.

Također se potiče **pokretanje tematskog filmskog festivala**, koji bi dodatno potaknuo jačanje filmske djelatnosti u Gradu. Primjerice, festival posvećen industrijskom nasljeđu i industrijskoj baštini, kroz formate eksperimentalnog, kratkometražnog, dugometražnog, amaterskog filma i videa, tematizirao bi njezinu urbanističku, ekološku i društvenu problematiku, stvarajući novu platformu za razvoj audiovizualnih grana umjetnosti te priliku za privlačenje međunarodnih profesionalaca, medija i publike. Program bi mogao obuhvaćati posebne filmske projekcije s temama industrijske povijesti Kaštela, radionice za mlade redatelje i snimatelje financirane putem HAVC-ovih natječaja, diskusije sa stručnjacima, popratne izložbe te vođene ture po ključnim industrijskim lokacijama u Kaštelima i šire. Dodatno, zbog svoje se tematike festival može povezati s nacionalnim i regionalnim stručnim programima iz područja urbanizma, arhitekture i industrijske baštine, osiguravajući sinergiju edukativnog, znanstvenog i zabavnog sadržaja te snažnu promociju grada na domaćoj i međunarodnoj kulturno-obrazovnoj sceni.

Dominantni kulturni programi Kaštela često su usmjereni na tradiciju i folklor, što ne pokriva interese svih generacija. **Kroz razvoj novih programa namijenjenih mladima** moguće je **upotpuniti kulturnu ponudu Grada unošenjem modernih i alternativnih kulturnih sadržaja** (poput koncerata alternativne glazbe, eksperimentalnog kazališta, suvremenog plesa, izložbi suvremene umjetnosti), čiji je izostanak u ponudi često istican kao problem među mlađom populacijom. Kao komplementarne aktivnosti u sklopu održavanja programa poželjno je **provoditi predavanja i debate koje tematiziraju izazove s kojima se susreću mladi, ali i ranjive skupine,** kako bi se među mlađim naraštajima, uz kulturu, gradila i društvena osjetljivost.

Aktivnosti:

6.2.1. Osmišljavanje i pokretanje novih strateških kulturnih programa i diversifikacija lokalne kulturne produkcije s naglaskom na glazbene programe, filmsku i audiovizualnu umjetnost i industrijsku baštinu

6.2.2. Tematsko i profesionalno umrežavanje i razmjena s obrazovnim, znanstvenim i kulturnim institucijama i pojedincima na regionalnoj i međunarodnoj razini

6.2.3. Razvoj novih programa namijenjenih mladima i alternativnoj sceni, uključujući oblike suvremenog izraza koji odgovaraju interesima mlađih generacija
6.2.4. Provođenje edukativnih i participativnih aktivnosti, poput predavanja, radionica i debata koje tematiziraju društvene izazove mladih i ranjivih skupina, s ciljem izgradnje kulturne i društvene osjetljivosti među mladima

Mjera 6.3. – Razvoj prepoznatljivosti kulturnog identiteta i brenda Grada Kaštela

Mjera 6.3 usmjerena je na daljnju izgradnju prepoznatljivog i autentičnog kulturnog identiteta Grada Kaštela kroz strateški osmišljen proces (re)brendiranja. Polazište ove mjere je kontinuirano djelovanje stručnjaka koji bi putem ključnih motiva sudjelovali u oblikovanju kulturnog brenda grada temeljenog na njegovim specifičnostima, od bogate baštine, glazbene tradicije do lokalnih osobitosti i kontrasta – kako bi se nastavio oblikovati imidž Kaštela koji je istodobno privlačan, stvaran i osebujan. Dosadašnje su aktivnosti već urodile širokom prepoznatljivošću ključnih simbola Grada, primarno sedam kaštela, a vrlo su vrijedni i narativi koji oživljavaju duh i život iz vremena kada su kašteli bili poprište događanja i života grada, poput legende o Miljenku i Dobrili. Sve prepoznatljivija je i priča o staroj sorti vina - kaštelanskom Crljenaku, a koja bi se također mogla u budućnosti snažnije povezati s pričama i narativima o (težačkoj) prošlosti Kaštela.

Uz klasične promotivne kanale (web-stranice, oglase i city-light ekrane), u kampanjama se mogu primijeniti i **inovativne marketinške taktike**: viralni marketing i suradnju s influencerima za dodatno isticanje pojedinih događanja te gerilski marketing – jeftinu, nekonvencionalnu strategiju zasnovanu na iznenađenju i neočekivanim intervencijama u javnom prostoru, koje kreativnošću i pamtljivošću osiguravaju snažan angažman publike.

Osim digitalnog oglašavanja, važno je i **korištenje fizičkih medija oglašavanja**, poput plakata, informativnih panoa i ekrana na vidljivim i prometnim pozicijama. Pritom se blizina zračne luke može iskoristiti kao prednost, gdje visoka pješačka frekventnost osigurava i veću vidljivost oglašenih sadržaja i potiče spontani interes kod prolaznika i putnika.

Aktivnosti:

6.3.1. Kontinuirana nadogradnja kreativnog koncepta kulturnog (re)brandinga Grada Kaštela od strane stručnjaka za marketing i brendiranje
6.3.2. Provedba promotivnih kampanja u digitalnom i fizičkom obliku te promidžba kulturnih sadržaja putem e-plakata, panoa i ekrana na javnim površinama, prometnicama, u blizini Zračne luke Split te unutar same zračne luke
6.3.3. Implementacija inovativnih marketinških taktika (npr. viralni i gerilski marketing) u promociji pojedinih događanja i sadržaja
6.3.4. Stalno praćenje učinaka kampanja i prilagodba promidžbenih strategija na temelju povratnih informacija i rezultata

NACRT

6. Strateški cilj: Cjelogodišnja kulturna živost, poticanje kreativnog stvaralaštva i razvoj publike

Strateški cilj usmjeren je na podršku cjelogodišnjoj vitalnosti kulturno-društvenog života Grada Kaštela kroz reorganizaciju godišnjeg kalendara aktivnosti te provedbu raznovrsnih i kvalitetnih programa i izvan turističke sezone. Poticanjem lokalnog poduzetništva u kulturi, uvođenjem novih, suvremenih i alternativnih programa, kao i prilagodbom režima korištenja dostupnih infrastrukturnih i prostorno-smještajnih kapaciteta, Kaštela strateški koristi periode izvansezonskog programskog „zatišja" za izgradnju lokalne publike i razvoj novih sadržaja. Mjerama se osigurava cjelogodišnji kontinuitet i raznolikost kulturnih aktivnosti i uspješno izbjegava podlijeganje sezonalnosti.

Mjera 7.1 – Razvoj vansezonskih društvenih i kulturnih događanja za lokalno stanovništvo

Kao što je slučaj i u većini obalnih gradova, kulturni život Grada Kaštela u velikoj mjeri prati ritam turističke aktivnosti, pri čemu dolaskom jeseni i zime značajno opada broj događanja.

Strateškom koordinacijom aktivnosti na godišnjoj razini (Mjere 1.1., 3.2.) one će se ravnomjernije rasporediti kroz cijelu godinu, pri čemu u vansezonskom periodu treba staviti poseban naglasak na **provedbu aktivnosti namijenjenih lokalnoj zajednici** kao načina izgradnje publike te jačanja društvene kohezije i zajedništva.

Izgradnja publike zahtijeva dugoročan i sustavan pristup, a osobito je važna za zahtjevnije glazbene forme, poput klasične glazbe i jazza. Intimnija atmosfera, karakteristična za hladnije mjesece, predstavlja priliku za približavanje ovih žanrova lokalnoj publici. Obnovljeni Kulturni centar Kaštela pruža prostorne i tehničke uvjete koji omogućuju održavanje, primjerice**, večernjih filmskih matineja**. Gradska knjižnica Kaštela u vansezonskom razdoblju može snažnije doći do izražaja kao generator društvenih aktivnosti te postati svojevrsni „dnevni boravak" grada. Predlaže se **razvoj vansezonskih tematskih sadržaja**, poput književnih večeri, večeri poezije i slično, osmišljenih u suradnji sa lokalnom zajednicom, a naročito redovnim korisnicima Knjižnice, koje se preporuča uključiti i u proces planirane reorganizacije knjižnične mreže i režima korištenja njezinih ogranaka.

NACRT

Aktivnosti:

7.1.1. Organizacija večernjih filmskih matineja
7.1.2. Aktivacija Gradske knjižnice kao „dnevnog boravka zajednice" kroz edukativne i participativne sadržaje osmišljene u suradnji s građanima

Mjera 7.2. – Korištenje vansezonskih kapaciteta za razvoj umjetničkih programa i rezidencija te promicanje suvremene umjetnosti

Strateškim planiranjem programa na godišnjoj razini, vremenski period van turističke sezone prilika je za fokusirano promicanje likovne umjetnosti i drugih slabije zastupljenih oblika suvremenog umjetničkog izričaja. Mjera prepoznaje potencijal razdoblja smanjenog obujma aktivnosti kao priliku da se rasterećeni kapaciteti (tehnički, prostorni, smještajni itd.) iskoriste u svrhu realizacije umjetničkih i nišnih sadržaja koje se ne provode u sklopu popularnih programa namijenjenih široj publici tijekom ljetnih mjeseci.

Predlaže se **organizacija stručnih umjetničkih radionica za različite kreativne medije, održavanje umjetničkih rezidencija, izložbi i programa stručnih susreta koji okupljaju kulturne profesionalace, umjetnike i autore iz Hrvatske i inozemstva**. Uvođenjem ovakvih programa Kaštela se mogu profilirati kao progresivna kulturna sredina, otvorena prema raznolikosti suvremenih umjetničkih praksi te mjesto regionalnog i međunarodnog umrežavanja.

Slobodni, povoljniji smještajni kapaciteti van turističke sezone, te mogućnost partnerstava s pružateljima smještaja za sudionike umjetničkih rezidencija, dodatan su poticaj za provedbu ovakvih programa, čime se potiče vansezonski turizam, lokalno poduzetništvo i unose živost u kulturno-društveni život zajednice van turističke sezone. Uz lokalne kulturne djelatnike i publiku te gostujuće sudionike, ovakvi sadržaji mogu pobuditi interes kulturnog sektora i publike iz susjednih gradova (Split, Trogir i šire), u kojima u tom razdoblju također dolazi do zamiranja aktivnosti.

Tematski bliske aktivnosti predviđene Mjerom 6.2., poput održavanja tematskog filmskog festivala industrijske baštine te programa alternativne glazbe, mogu se kalendarski uskladiti sa umjetnički orijentiranim programima, na način da se dijelom ili u cijelosti istodobno, čime se potencira posjećenost i odjek oba programa. Aktivnosti poput umjetničkih rezidencija mogu biti povezane sa aktivnostima Mjere 6.1., kojima se predlaže unošenje privremenih umjetničkih intervencija i radova koji tematiziraju elemente kulturne baštine u okvir stalnog muzejskog postava.

Aktivnosti:

7.2.1. Osmišljavanje i provedba programa tematskih umjetničkih rezidencija
7.2.2. Organizacija stručnih umjetničkih radionica i radionica razmjene vještina i iskustava
7.2.3. Izlaganje radova gostujućih umjetnika u gradskim izložbenim i društvenim prostorima
7.2.4. Ostvarivanje partnerstva s lokalnim poduzetnicima (hotelijerima, vlasnicima privatnog smještaja, ugostiteljima) u svrhu realizacije programa rezidencija

NACRT

Mjera 7.3. Jačanje poduzetništva u kulturi i kreativnim industrijama

Razgranato i uspješno kulturno-kreativno poduzetništvo jedan je od najboljih pokazatelja kulturne razvijenosti sredine; iz tog je razloga nužno poduprijeti razvoj lokalnog kulturnog poduzetništva i kreativnih industrija omogućavanjem uvjeta i prostora za profitabilno djelovanje, generiranje inovacija i razvoj konkurentnih proizvoda i usluga.

Mjerom se **pruža podrška postojećim poduzetničkim inicijativama te potiče osnivanje novih**, s ciljem da poduzetnici i kreativci – od obrtnika i umjetnika do malih nezavisnih organizacija u područjima poput dizajna, glazbe, kazališta, audiovizualne produkcije, digitalnih medija i rukotvorina – postanu pokretači cjelogodišnje kulturne i stvaralačke aktivnosti u Kaštelima.

U tome se ističe uloga **edukacije, savjetovanja i sustavnog informiranja postojećih i novih poduzetnika o dostupnim poticajima, programima i natječajima**. To je moguće realizirati primjerice, uspostavom e-mail liste (*newslettera*) putem kojeg bi se svim zainteresiranim dionicima redovito slale važne informacije (npr. u suradnji s Kulturnim centrom, gradskim uredom ili lokalnom razvojnom agencijom), kreiranjem online baze resursa i vodiča, (npr. u obliku podstranice na gradskom portalu), i kroz savjetovanja i mini-radionice za razvoj ideja i pripremu poduzetničkih projekata (moguće organizirati u sklopu aktivnosti Mjere 1.3.) Potiče se aktivno sudjelovanje poduzetnika u programima (npr. onima organiziranim od strane HZZ-a) namijenjenim razvoju poduzetničkih vještina, kao što su osnove poslovanja, razvoj proizvoda i usluga, digitalni marketing, upravljanje projektima i slično. Mjera također obuhvaća **potporu razvoju i distribuciji inovativnih kulturnih sadržaja i proizvoda koji promiču lokalni identitet i baštinu, poput publikacija o Kaštelima, autentičnih suvenira te obrtničkih rješenja s kulturnim i tradicijskim elementima**. Cilj je potaknuti kreativnost, vidljivost lokalne kulturne scene i povezivanje baštine s suvremenim izražajima.

Lokalni kulturno-kreativni poduzetnički sektor može se dodatno motivirati od strane Grada **pružanjem infrastrukturne podrške**, primjerice omogućavanjem povoljnog korištenja javnih prostora (poput ateljea i prostora za radionice), osobito u izvansezonskim mjesecima, kao i **promocijom poduzetničkih inicijativi i njihovih proizvoda/usluga putem službenih gradskih kanala** i sličnih platformi.

Aktivnosti:

7.3.1. Organizacija savjetovanja i mini-radionica za razvoj poduzetničkih ideja i poticaj poduzetnicima na sudjelovanje u javno dostupnim edukacijskim programima (npr. programi HZZ, HGK)

7.3.2. Omogućavanje povoljnog korištenja gradskih prostora (ateljei, prostori za radionice i izlaganje) poduzetnicima u kulturi

7.3.3. Promocija usluga i proizvoda lokalnih kulturnih obrtnika i poduzetnika

7.3.4. Potpora razvoju i distribuciji inovativnih kulturnih sadržaja i proizvoda (npr. publikacije o Kaštelima, autentični suveniri, obrtnička rješenja s elementima baštine)

NACRT

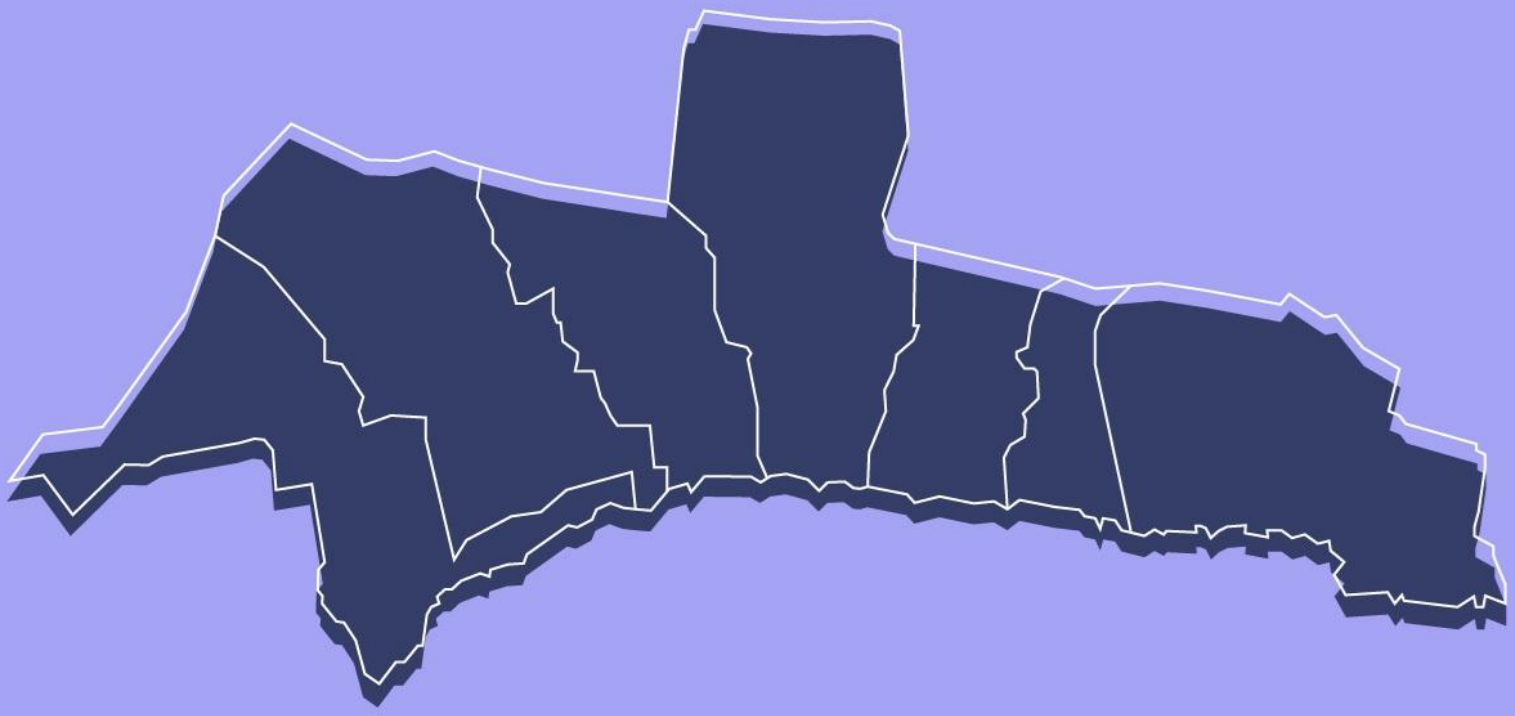

10. KLJUČNI POKAZATELJI I REZULTATI PROVEDBE

10. Ključni pokazatelji i rezultati provedbe

Unutar ovog poglavlja tablično su prikazani ciljevi i aktivnosti Strategije kulturnog razvitka uz pokazatelje provedbe, kojima se prati uspješnost provedbe ovog strateškog dokumenta. Uz aktivnosti definiran je niz mjerljivih pokazatelja na temelju kojih je moguće donositi navedene procjene, a za svaki je pokazatelj predložena godina početka i završetka provedbe aktivnosti, odnosno početna i ciljana vrijednost te zaduženost pojedinih operativnih tijela za provedbu. Praćenje provedbe Strategije uključivat će sustavno prikupljanje, analizu i usporedbu relevantnih pokazatelja radi praćenja učinkovitosti u ostvarivanju postavljenih ciljeva i mjera. Tijekom cijelog razdoblja provedbe osigurat će se redovito izvještavanje, s ciljem pravodobnog informiranja ključnih dionika uključenih u razvoj kulturnog sektora.

TEMATSKA OS I - KOORDINIRANO, SURADNIČKO I UMREŽENO DJELOVANJE				
SC 1. Osnažena koordinacija, suradnja i umreženost kulturnog sektora Grada Kaštela				
STRATEŠKA MJERA	**NOSITELJI I PARTNERI**	**POKAZATELJI USPJEŠNOSTI**	**Br**	**RAZDOBLJE PROVEDBE**
1.1. Jačanje uloge Kulturnog centra i uspostava središnjeg koordinacijskog tijela	Grad Kaštela - UO za društvene djelatnosti i kulturu/ Kulturno vijeće/ Kulturni centar Kaštela	**Pokrenut proces transformacije KC u samostalnu ustanovu**	1	2025.-2026.
		Zaposlen stručni programski koordinator	1	2026.-2027.
1.2. Jačanje koordinacije, suradnje i dijaloga dionika kulturnog sektora	Kulturni centar Kaštela /Kulturno vijeće/ TZ / Udruge	**Održani godišnji koordinacijski sastanci dionika**	4	2027. - 2030.
		Provedene godišnje evaluacije rezultata kulturnog progama	4	2027. - 2030
1.3. Poticanje suradnje i partnerstava među dionicima kulturnog sektora na lokalnoj razini	Kulturni centar Kaštela /Kulturno vijeće/ TZ / Udruge /Poduzetnici	**Održan godišnji 'Sajam ideja'**	4	2026. - 2030
		Broj prijavljenih i predstavljenih projektnih ideja na prezentacijama - godišnje	10	2026. - 2030
1.4. Podrška umrežavanju i suradnji sa kulturnim dionicima na regionalnoj i međunarodnoj razini	Grad Kaštela - UO za društvene djelatnosti i kulturu / Kulturno vijeće / Gradska knjižnica Kaštela / Muzej / KC Kaštela / Udruge	**Broj godišnje realiziranih mobilnosti kulturnih dionika**	3	2026. - 2030
		Ostvarenje novih regionalnih ili međunarodnih partnerstava i suradničkih projekata (godišnje)	5	2026. - 2030

NACRT

SC 2. Jačanje međusektorske suradnje za održiv kulturni razvoj				
STRATEŠKA MJERA	**NOSITELJI I PARTNERI**	**POKAZATELJI USPJEŠNOSTI**	**Br**	**RAZDOBLJE PROVEDBE**
2.1. Poticaj razvoju kulturnog senzibiliteta mladih i jačanje suradnje sa obrazovnim sektorom	KC Kaštela / Glazbena škola J. Hatzea / Glazbene udruge i KUD-ovi / UO za društvene djelatnosti i kulturu – Grad Kaštela	**Broj zajedničkih programa/inicijativa/događanja koje provode ustanove u kulturi i obrazovne ustanove (npr. koncerti, izložbe, prezentacije, tematske radionice, zajedničke manifestacije) - godišnje**	4	2026.-2030.
		Osmišljena i provedena kreativna glazbena radionica za učenike Škole J.H. i mlade Grada Kaštela	2	2026.-2030
2.2. Povezivanje kulture i turizma kroz razvoj zajedničkih sadržaja	KC Kaštela / TZ Grada Kaštela / UO za društvene djelatnosti i kulturu / Udruge	**Provedena međusektorska radionica s ciljem osmišljavanja vansezonskih i inovativnih kulturno-turističkih paketa**	1	2025. - 2027
		Broj novih turističko-kulturnih partnerskih inicijativa / paketa/ sadržaja	4	2025. - 2030
2.3. Podrška kulturno-poduzetničkoj suradnji i partnerstvima	KC Kaštela /Poduzetnici	**Provedene aktivnosti informiranja dionika o načinima i mogućnostima kulturno-poduzetničke suradnje**	5	2025. - 2030
		Broj ostvarenih kulturno-poduzetničkih suradnji i partnerstava (npr. sponzorstva, otkupa radova i slično)	10	2025. - 2030

TEMATSKA OS II - RAZVIJENA KULTURNA INFRASTRUKTURA, RESURSI I POTENCIJALI				
SC 3. Razvoj kulturne infrastrukture uređenjem, obnovom i optimizacijom iskorištenosti postojećih kapaciteta te uspostavom novih prostora namijenjenih kulturnoj svrsi				
STRATEŠKA MJERA	**NOSITELJI I PARTNERI**	**POKAZATELJI USPJEŠNOSTI**	**Br**	**RAZDOBLJE PROVEDBE**
3.1. Obnova, zaštita i aktivacija kulturne baštine i infrastrukture	Grad Kaštela - UO za društvene djelatnosti i kulturu, Muzej Grada Kaštela	**Završetak provedbe tekućih projekata obnove i revitalizacije objekata kulturnih dobara**	3	2025. -2030.
		Broj novoiniciranih projekata zaštite, obnove i/ili razvoja kulturne infrastrukture	5	2025.-2030.
		Provedba mapiranja zanemarenih baštinskih lokaliteta i objekata u okolici Grada Kaštela te diseminacija rezultata mapiranja	3	2025.-2030.
3.2. Optimalna iskorištenost prostornih kapaciteta kulturne infrastrukture	KC Kaštela, Gradska knjižnica Grada Kaštela	**Inventarizacija dostupnih gradskih prostora pogodnih za korištenje**	1	2025. - 2027.
		Broj kulturno-umjetničkih amaterskih skupina i udruga koje koriste dostupne javne prostore i opremu za svoje redovite aktivnosti, uz podršku iz Programa javnih potreba u kulturi (godišnje)	15	2025. – 2027.

NACRT

3.3. Razvoj nove kulturne infrastrukture i valorizacija industrijske baštine	Grad Kaštela - UO za društvene djelatnosti i kulturu, Muzej Grada Kaštela	**Pokrenut postupak planiranja uspostave centralnog depoa Muzeja**	1	2025. – 2026.
		Provedeno stručno savjetovanje o mogućnostima valorizacije (dijela) industrijske baštine	1	2025. – 2027.

SC 4. Učinkovito raspolaganje resursima i proaktivan pristup financiranju programa i projekata

STRATEŠKA MJERA	NOSITELJI I PARTNERI	POKAZATELJI USPJEŠNOSTI	Br	RAZDOBLJE PROVEDBE
4.1. Programska reorganizacija i logistička optimizacija kulturnih programa	Grad Kaštela - UO za društvene djelatnosti i kulturu, KC Kaštela, Udruge, TZ	**Provedena reorganizacija programa održavanja manifestacija i optimizacija modela produkcije manifestacija u suradnji sa svim ključnim dionicima**	1	2025. -2027.
4.2. Sustavno praćenje i korištenje mogućnosti financiranja za veće infrastrukturne projekte i kulturne programe	Grad Kaštela, UO za društvene djelatnosti i kulturu, Razvojna agencija Grada Kaštela – Kastelara	**Broj uspješnih prijava novih infrastrukturnih projekata i programa ustanova, organizacija i pojedinaca na različite fondove za financiranje**	3	2025. - 2030
4.4. Diversifikacija izvora financiranja kulturnih organizacija	Grad Kaštela - UO za društvene djelatnosti i kulturu, Kulturno vijeće	**Provedene kratke, praktično usmjerene edukacije o modelima samofinanciranja**	4	2025. - 2030

TEMATSKA OS III - INOVATIVAN, UKLJUČIV I PREPOZNATLJIV CJELOGODIŠNJI KULTURNI PROGRAM

SC 5. Primjena suvremenih tehnologija i digitalizacije u prezentaciji i promociji kulturnih znamenitosti i sadržaja

STRATEŠKA MJERA	NOSITELJI I PARTNERI	POKAZATELJI USPJEŠNOSTI	Br	RAZDOBLJE PROVEDBE
5.1. Digitalizacija i kreativna interpretacija kulturne baštine	Muzej Grada Kaštela, Gradska knjižnica KC Kaštela, TZ Grada Kaštela	**Završetak digitalizacije građe Zavičajne zbirke (osiguravanjem ispomoći)**	1	2025.-2030.
		Pokretanje novih projekata razvoja digitalnog prikaza i interpretacije arheološke, prirodne i kulturne baštine te upotreba digitalizirane građe u izradi promotivnih materijala	3	2025.-2030.
5.2. Povećanje preglednosti i vidljivosti	KC Kaštela, Udruge i kulturni dionici, Vanjski stručnjaci	**Razvoj i pokretanje digitalne platforme kulturnog sektora s aktivnijeg informiranja i komunikacije s publikom putem društvenih mreža**	1	2026.-2027.

NACRT

kulturnih programa i sadržaja				

SC 6. Razvoj prepoznatljivog kulturnog identiteta Grada Kaštela kroz kvalitetu sadržaja, valorizaciju baštine i stratešku promociju				
STRATEŠKA MJERA	**NOSITELJI I PARTNERI**	**POKAZATELJI USPJEŠNOSTI**	**Br**	**RAZDOBLJE PROVEDBE**
6.1. Kontinuirani razvoj, unaprjeđenje kvalitete i dostupnosti kulturnih programa i sadržaja	Muzej Grada Kaštela	**Realizacija novog stalnog postava Muzeja Grada Kaštela u dvorcu Vitturi**	1	2025. -2027.
		Realizirane privremene intervencije i inovativni izložbenih formata unutar stalnog muzejskog postava	3	2025.-2030.
6.2. Razvoj suvremenih kulturnih programa i poticanje raznovrsnosti kulturne produkcije	Grad Kaštela – UO za društvene djelatnosti i kulturu, Kulturno vijeće, KC Kaštela, audiovizualne udruge + vanjski stručnjaci i suradnici	**Pokrenut vansezonski program suvremene i alternativne glazbe te kulture namijenjen mladima**	1	2025. -2028.

SC 7. Cjelogodišnja kulturna živost, poticanje kreativnog stvaralaštva i razvoj publike				
STRATEŠKA MJERA	**NOSITELJI I PARTNERI**	**POKAZATELJI USPJEŠNOSTI**	**Br**	**RAZDOBLJE PROVEDBE**
7.1. Razvoj vansezonskih društvenih i kulturnih događanja za lokalno stanovništvo	KC Kaštela, Gradska knjižnica Kaštela, Grad Kaštela - UO za društvene djelatnosti i kulturu, vanjski stručnjaci i suradnici, TZ Grada Kaštela	**Održani vansezonski koncerti klasične glazbe i jazza**	15	2025. -2030
		Održani vansezonski programi za lokalnu zajednicu u organizaciji Gradske knjižnice	25	2025. -2030
7.2. Korištenje vansezonskih kapaciteta za razvoj umjetničkih programate promicanje suvremene umjetnosti	KC Kaštela, Kulturno vijeće, Muzej Grada Kaštela	**Provedba programa tematskih umjetničkih rezidencija – održane rezidencije**	3	2027. -2030.
7.3. Jačanje poduzetništva u kulturi i kreativnim industrijama	Grad Kaštela / Razvojna agencija Grada Kaštela – Kastelara, KC Kaštela, TZ Grada Kaštela	**Broj podržanih publikacija, suvenira i obrtničkih proizvoda koji promiču lokalnu baštinu**	20	2025.-2030.
		Broj gradskih prostora (ateljei, prostori za radionice i izlaganje) koji koriste poduzetnici u kulturi (u povoljnom najmu)	5	2025. – 2030.

NACRT

Privitak 1 - Pregled kulturnih organizacija, djelatnosti i produkcije na području Gradu kaštela

1) KULTURNO-UMJETNIČKA DRUŠTVA

KUD 7 Kaštela osnovan je 1980. g. u Kaštel Gomilici kao Radničko kulturno-umjetničko društvo u sklopu nekadašnje tvornice plastike Jugovinil. Početkom 1990-ih godina mijenja naziv u KUD „Adriachem", a od 1995. g. djeluje kao KUD „7 Kaštela" te se s obzirom na pravno sljedbeništvo ostalih KUD-ova smatra jednim od najstarijih kulturno-umjetničkih društava na području Grada Kaštela (Strategija kulturnog razvitka Grada Kaštela, 2017.) KUD djeluje u tri sekcije: plesnu, odnosno folklornu, vokalnu - klapsku i instrumentalnu. Plesna je sekcija sudjelovala na brojnim smotrama folklora kako u državi tako i izvan nje, na kojima je izvodila stare kaštelanske plesove te plesove šireg područja poput Vrličkog kola, Trogirske kvadrilje, Dubrovačke poskočice, Posavskih plesova i plesova s otoka Korčule.

KUD Korak osnovano je 2014. godine, sa ciljem očuvanja tradicijskih vrednota i promicanja i unapređenja i kulturno umjetničkih vrijednosti na prostoru svojeg djelovanja (Registar udruga, 2024. Aktivnosti kojima ostvaruje svoje ciljeve su poticanje, istraživanje i promicanje tradicijskih vrijednosti, običaja i baštine, okupljanje članova koji se bave pjesmom, plesom, glazbom i kulturnim stvaralaštvom, edukacija i uključivanje mlađih generacija u aktivnosti narodnih plesova, glazbe i običaja, uz primjenu suvremenih pristupa, sudjelovanje u kulturno-umjetničkim programima i događanjima, revijalnog i natjecateljskog tipa, priprema i izvođenje kulturnih programa, javni nastupi, seminari i smotre na narodnoj i međunarodnoj razini, i brojne druge. U sklopu KUD-a Korak održavaju se treninzi mažoret plesa.

KUD „Ante Zaninović" - Udruga je osnovana 2000. godine u cilju promicanja, razvitka i unapređenja plesne, pjevne i instrumentalne tradicijske glazbe. Udruga se bavi očuvanjem i promicanjem kulturne baštine kroz osmišljavanje edukativnih programa usmjerenih na folklorni ples, klapsko i zborsko pjevanje te tradicijske instrumente, provodeći aktivnosti koje okupljaju

djecu, mlade i građane u pripremi i izvođenju umjetničkih programa u zemlji i inozemstvu, razvijajući tako i međunarodnu suradnju, važnu za interkulturalno obrazovanje.

KUD Putalj – Udruga, osnovana 2015. godine, je posvećena očuvanju i promicanju lokalnog identiteta kroz razvoj, poticanje i afirmaciju folklornih tradicija i folklornog stvaralaštva. Udruga aktivno štiti i promiče kulturni amaterizam te organizira raznolike kulturno-zabavne aktivnosti koje obogaćuju kulturni život zajednice. Među djelatnostima udruge su i edukativni programi poput predavanja, seminara i radionica, a izdavačka djelatnost udruge obuhvaća publikaciju knjiga, kataloga, plakata te audio i video materijala temeljenih na istraživačkom radu. Udruga također prikuplja i rekonstruira narodne nošnje i tradicijska glazbala, uz stvaranje biblioteke, fonoteke i fototeke s notnim zapisima, stručnim tekstovima i audio-vizualnim materijalima koji služe kao vrijedni resursi za očuvanje i proučavanje baštine.

Sućuraška amaterska udruga „Putalj“ osnovana 1998. godine, ima temeljni cilj okupljanja djece i mladih, usmjeravajući ih prema odgojno-obrazovnom, kulturnom i umjetničkom djelovanju kroz razne umjetničke sekcije unutar udruge.. Unutar danas djeluje više sekcija: dramska sekcija, ženska klapa „Putalj", Dječji zbor „Sućuraški Grdelini" te Plesni klub „Spin". Rad udruge danas je prepoznatljiv po glazbeno-scenskim priredbama i igrokazima u koje su uključene spomenute sekcije. Udruga je prepoznata po manifestacijama poput "Božićni šušur", "Ljetna škrinjica" i "Mašograd-fest", koje obogaćuju kulturni život Kaštela. Posebno su ponosni na rast interesa djece za njihove programe, što potvrđuje njihovu sposobnost prilagodbe modernim trendovima i potrebama novih generacija.

2) UDRUGE MLADIH

Kaštelanska organizacija mladih (KOMA) osnovana je 2004. godine s ciljem promicanja kulturnih i društvenih aktivnosti među mladima u Kaštelima. Jedan od značajnih projekata udruge je "Kaštel Mali", smotra dječjeg stvaralaštva koja okuplja mlade umjetnike iz lokalnih škola i udruga, pružajući im priliku da predstave svoje talente široj publici. KOMA je također sudjelovala u organizaciji kazališnih predstava u sklopu projekta "Kazalište u našem gradu", čime je doprinijela obogaćivanju kulturne ponude Kaštela i približavanju kazališne umjetnosti lokalnoj zajednici. Udruga je bila aktivna i u međunarodnim projektima, poput ERASMUS+ programa, omogućivši mladima sudjelovanje u razmjenama i edukativnim radionicama te

stjecanje novih znanja i iskustava. Kroz svoje djelovanje, Kaštelanska organizacija mladih nastoji potaknuti aktivno sudjelovanje mladih u društvenom životu, promicati kulturne vrijednosti te pružiti platformu za razvoj njihovih vještina i talenata.
Udruga "Trokut mladih Kaštela" osnovana je 2009. godine s ciljem promicanja aktivnog sudjelovanja mladih u društvenom životu Kaštela. Kroz razne projekte i inicijative, udruga nastoji poboljšati kvalitetu života mladih te potaknuti njihovu kreativnost i angažman. Jedan od značajnih projekata udruge bio je "Stari uče mlade", kojemu je cilj bio približiti mladima tradicionalne vještine i znanja, potičući međugeneracijsku suradnju i očuvanje kulturne baštine. Udruga je također poznata po organizaciji Kaštelanskih rock večeri (K.R.V.), festivala koji okuplja mlade glazbenike i ljubitelje rock glazbe, pružajući im platformu za izražavanje i promociju. Kroz svoje aktivnosti, "Trokut mladih Kaštela" nastoji stvoriti prostor za mlade gdje mogu razvijati svoje vještine, izražavati se i aktivno sudjelovati u zajednici, doprinoseći tako razvoju društvenog i kulturnog života Kaštela.
Kaštelanska udruga mladih "KLUB" – Klub mladih Kaštela djeluje na promicanju sportskih, kulturnih i društvenih aktivnosti među mladima u lokalnoj zajednici. Jedna od značajnih inicijativa udruge bila je organizacija Kaštelanskih zimskih igara mladih 2015. godine, koje su obuhvaćale osam sportskih disciplina, uključujući nogomet, odbojku, košarku i rukomet. Potaknuti pozitivnim reakcijama na ljetne igre, udruga je odlučila organizirati i zimske igre kako bi mladima u Kaštelima pružila dodatne sadržaje tijekom zimskih mjeseci. Osim sportskih aktivnosti, udruga "KLUB" organizirala je javne tribine na temu sadašnjosti i budućnosti grada Kaštela na kojima se raspravljalo o inicijativi "Za pametne ljude i pametan grad".

NACRT

3) IZVEDBENE UMJETNOSTI

3a) Glazbena umjetnost i klape

Hrvatsko glazbeno društvo "Biranj" osnovano je 1894. godine te je jedno od najstarijih društava u Dalmaciji. Zanimljivo je da se društvo i tada zvalo Hrvatsko glazbeno društvo "Biranj" te je imalo isto sjedište – dvorac Vitturi u Kaštel Lukšiću, gdje djeluje i danas. Tijekom 20. stoljeća, HGD "Biranj" sudjelovao je na brojnim domaćim i međunarodnim manifestacijama, koncertima, mimohodima i svečanim priredbama. Izvodili su repertoar hrvatske i svjetske glazbene baštine te iznjedrili niz vrhunskih profesionalnih glazbenika, čime se društvo svrstalo u sam vrh hrvatskih puhačkih orkestara. Danas HGD "Biranj" aktivno sudjeluje u lokalnim manifestacijama, obilježavanju državnih praznika i vjerskih blagdana, na pogrebnim ceremonijama, kao i u organizaciji nekoliko cjelovečernjih koncerata. Od 2010. godine HGD "Biranj" u sklopu Međunarodne ljetne škole glazbe Kaštela organizira koncerte klasične glazbe i seminare za mlade glazbenike u prostorima Glazbene škole i dvorca Vitturi.

Hrvatsko glazbeno društvo "Zrinski" osnovano je 1852. godine, te kao sljedbenik donjokaštelanskih puhačkih orkestara predstavlja najstariju kulturno-umjetničku udrugu u Kaštelima i jedan nekoliko najdugovječnijih amaterskih orkestara u Republici Hrvatskoj. Već više od stoljeća i pol nezaobilazni je sudionik mnogih kulturno-umjetničkih manifestacija, crkvenih i državnih blagdana, pučkih fešta i budnica. U proteklim desetljećima HGD "Zrinski" je nastupalo na mnogim smotrama puhačkih orkestara u zemlji i inozemstvu na kojima su ostvareni zapaženi rezultati. Današnji orkestar broji 35 aktivnih članova, uz veliki broj mladih članova, studenata i učenika; važna zadaća udruge jest i glazbeno obrazovanje mladih naraštaja, u svrhu nastavka tradicije orkestra, u čiju je svrhu osnovana Glazbena škola u Kaštelima.

Hrvatsko pjevačko društvo „Bijaćka vila“ – Hrvatsko pjevačko društvo (HPD) „Bijaćka vila“ osnovano je 1903. godine u Kaštel Novome kao muški pjevačko-tamburaški zbor. Društvo je uspješno djelovalo do 1925. godine, a obnovljeno je u listopadu 1990. godine kao mješoviti pjevački zbor, a od tada je održalo preko 250 koncerata u Hrvatskoj i inozemstvu te izdalo dva nosača zvuka, oba nominirana za Hrvatsku diskografsku nagradu Porin. Zbor se ističe ne samo glazbenim nastupima, već i važnim društveno-kulturnim projektima; od 2018. godine suorganizira i domaćin je regionalne smotre zborova Dalmacije, „Canta Dalmatia“, u suradnji s Hrvatskim saborom kulture, a 2019. godine osnovan je i Gradski dječji zbor „Kaštelanski tići“, koji okuplja 35 djece iz svih sedam Kaštela. Društvo posebnu pažnju posvećuje projektima

očuvanja i promicanja nacionalne glazbene baštine. Repertoar HPD „Bijaćka vila" obuhvaća širok spektar glazbenih stilova, od gregorijanskih napjeva do djela skladatelja 20. i 21. stoljeća.
Udruga „Večeri dalmatinske pisme" - Udruga „Večeri dalmatinske pisme" iz Kaštela organizator je istoimenog festivala koji se od 1999. godine kontinuirano održava u Kaštel Kambelovcu. Festival je posvećen klapskoj glazbi, pružajući platformu za izvođenje tradicijskih napjeva, obrada te novih skladbi u pop maniri. Program festivala obuhvaća dvije večeri: prvu, revijalnu, posvećenu tradicijskim napjevima i obradama, te drugu, natjecateljsku, usmjerenu na klapski pop. Tijekom godina, festival je ugostio mnoge značajne klape poput Masline, Cambija, Šufita, Kampanela, Iskona i drugih, čime je postao nezaobilazna pozornica u svijetu klapske glazbe. Udruga također potiče razvoj novih skladbi kroz natječaje za Kaštelanski đir, pružajući priliku autorima i klapama da predstave svoje radove. Osim festivala, udruga organizira koncerte i surađuje s domaćim i stranim glazbenicima, pridonoseći očuvanju i promociji dalmatinske glazbene baštine.
Klapa Garbin iz Kaštela aktivna je u očuvanju i promociji dalmatinske klapske pjesme. Prema dostupnim informacijama, sjedište klape nalazi se na adresi Obala kralja Tomislava bb u Kaštel Starom, a predsjednik udruge je Nikša Radić. klapa Garbin svojim radom doprinosi bogatoj kulturnoj sceni Kaštela, sudjelujući u lokalnim manifestacijama i događanjima vezanim uz klapsku glazbu.
Klapa Cambi osnovana je 1986. godine kao dio Kulturno-umjetničkog društva "Cambi" iz Kaštel Kambelovca. Široj publici postali su poznati 1991. godine svojim prvim nastupom na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu. Tijekom godina, klapa Cambi osvojila je brojne nagrade i priznanja, uključujući pet pobjeda na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu te Grand Prix na 3. svjetskom prvenstvu zborova u Sankt Peterburgu 2009. godine. Repertoar klape obuhvaća tradicionalne dalmatinske pjesme, zabavne skladbe te autorske pjesme, čime doprinose očuvanju i promociji dalmatinske glazbene baštine. Njihove izvedbe karakterizira harmonija i melodija, što je ključna značajka klapskog pjevanja. Klapa Cambi nastavlja s aktivnim djelovanjem, sudjelujući na raznim festivalima i koncertima, te surađujući s domaćim i stranim glazbenicima, čime pridonose bogatstvu hrvatske glazbene scene.
Artemis - djelovanje udruge usmjereno je na razvijanje kontakata s glazbenicima europske i svjetske glazbene scene, čime se otvaraju mogućnosti za suradnju i kulturnu razmjenu. Udruga organizira koncerte u suradnji s domaćim i stranim glazbenicima na području Hrvatske i šire, stvarajući tako platformu za međunarodnu glazbenu povezanost. Također, udruga aktivno radi na razvoju programa međunarodne suradnje između glazbenih škola i akademija, što doprinosi obrazovanju i profesionalnom usavršavanju mladih glazbenika. Kroz organizaciju stručnih seminara, predavanja i natjecanja, udruga potiče glazbenu edukaciju i usavršavanje. Posebnu pažnju posvećuje razvoju i promociji suvremene glazbe domaćih skladatelja, čime doprinosi jačanju kulturne scene i prepoznatljivosti domaće glazbene umjetnosti.
Na području Grada djeluje i niz drugih renomiranih klapa - **Kampaneli, muška klapa Kurenat, ženska klapa Štorija, muška klapa Podvorje, ženska klapa Neverin**.

3b) Plesna umjetnost

Kaštelanske mažoretkinje osnovane su 1986. godine kao sekcija KUD-a "Kaštela" i predstavljaju jedan od najstarijih mažoret timova u Hrvatskoj. Tijekom više od tri desetljeća djelovanja, postale su prepoznatljive po svojim uspjesima na državnim i međunarodnim natjecanjima, kao i po doprinosu kulturnom životu Kaštela. Kaštelanske mažoretkinje redovito sudjeluju na državnim i europskim prvenstvima, gdje ostvaruju zapažene rezultate. Primjerice, u listopadu 2024. godine, na Europskom prvenstvu u nizozemskom Eindhovenu, osvojile su zlatnu medalju u kategoriji paradne grupe kadeta, srebrnu medalju u tradicionalnom mažoret plesu juniorki te brončanu medalju u kategoriji solo s rekvizitima seniora. U sklopu Kaštelanskog kulturnog ljeta, mažoretkinje organiziraju tradicionalnu manifestaciju "Večer Kaštelanskih mažoretkinja", gdje nastupaju zajedno s gostujućim grupama iz drugih gradova, predstavljajući svoje koreografije i kostime.

Rekreacijski klub K-7 iz Kaštela osnovan je 2001. godine i od tada aktivno djeluje na promicanju plesne i sportske kulture u lokalnoj zajednici. Kao punopravni član Hrvatskog Show Dance Saveza (HSDS), klub redovito sudjeluje na državnim prvenstvima, kupovima te međunarodnim natjecanjima poput europskih i svjetskih prvenstava. Klub nudi treninge u različitim plesnim stilovima, uključujući hip-hop, breakdance, electric boogie, reggaeton, trbušni ples i dance fitness. Članovi kluba redovito sudjeluju na natjecanjima, ostvarujući zapažene rezultate.

KUD Korak - U sklopu KUD-a Korak održavaju se treninzi mažoret plesa.

3c) Kazališna djelatnost

Kaštelansko kazalište osnovano je 2006. godine. Prema podacima na mrežnoj stranici, kazališni ansambl čini 25 glumaca, glazbenika, pjevača, scenarista, redatelja, kostimografa, šminkera i pratećeg osoblja. Misija Kaštelanskog kazališta jest otvoriti kazalište mladoj publici te integrirati kazališnu umjetnost u obrazovne programe na svim razinama kroz edukaciju edukatora, publike i umjetnika. Kazalište nastoji afirmirati autohtono stvaranje kaštelanskih i hrvatskih autora, ali i promovirati kvalitetna svjetska ostvarenja. Također, ima za cilj potaknuti međugeneracijsku komunikaciju te gradu Kaštelima pružiti vrhunsku kazališnu scenu kroz vlastite produkcije, ali i gostovanja istaknutih kazališnih kuća i umjetnika iz Hrvatske i šire. Osnovna misija kazališta je stvaranje kulturnog kazališnog okruženja u Kaštelima i podizanje svijesti građana o važnosti kazališne i kulturne scene na višu razinu.

Amatersko kazalište Moreta, osnovano 2009. godine, prikazuje predstave i monodrame koje obuhvaćaju teme iz životne svakodnevice, a iskazalo se i kroz izvedbe na čakavštini kroz adaptaciju stranih tekstova na čakavsko narječje, čime oživljava autentičnost i posebnosti lokalnog jezika i kulture. Kazalište je gostovalo diljem Hrvatske i inozemstva te sudjelujući na kazališnim festivalima ostvarilo poveznicu sa širom publikom.

NACRT

3d) Krnjevalske udruge

Kaštelanska krnjevalska udruga "Poklade" posvećena je očuvanju i promociji tradicije maškaravanja u ovom području. Osnovana 1983. godine, udruga broji oko 60 članova koji aktivno sudjeluju u organizaciji različitih pokladnih događanja. Jedan od najistaknutijih projekata udruge je "Dičji krnjeval", najstariji takav događaj u Hrvatskoj, koji se održava već 43 godine. Na ovom događanju sudjeluje više od 800 djece iz kaštelanskih vrtića i škola, prikazujući kreativne maske i koreografije. Osim toga, udruga organizira i "Veliki Donjokaštelanski krnjeval", tradicionalnu povorku koja okuplja maškarane skupine i posjetitelje iz cijele regije. Ovaj događaj uključuje šarene povorke, glazbene nastupe i paljenje "krnje", lutke koja simbolizira kraj pokladnog razdoblja. Kroz svoje aktivnosti, udruga "Poklade" doprinosi očuvanju kulturne baštine Kaštela, potiče zajedništvo i kreativnost među mladima te pruža zabavu i veselje svim posjetiteljima tijekom pokladnog razdoblja.

Krnjevalsko društvo "Polantana" iz Kaštel Kambelovca aktivno je u očuvanju i promociji karnevalske tradicije u Kaštelima. Svake godine organiziraju Kambelovski krnjeval, koji okuplja brojne sudionike i posjetitelje iz cijele regije. Društvo također sudjeluje u preuzimanju ključeva grada tijekom karnevalskog razdoblja, simbolično preuzimajući vlast i najavljujući početak maškaranih svečanosti. Kroz svoje aktivnosti, Krnjevalsko društvo "Polantana" doprinosi očuvanju lokalne kulturne baštine, potiče zajedništvo među stanovnicima i obogaćuje društveni život Kaštela tijekom karnevalskog razdoblja.

Krnjevalska pučka udruga "Kampanel" iz Kaštel Sućurca aktivno djeluje na očuvanju i promociji karnevalske tradicije u Kaštelima. Osnovana 2003. godine, udruga organizira razne manifestacije, uključujući ljetne fešte i sudjelovanje u karnevalskim događanjima. Jedna od značajnih aktivnosti udruge je organizacija ljetnih fešti na malom mulu u Kaštel Sućurcu, gdje posjetitelji uživaju u glazbi, hrani i piću. Kroz svoje aktivnosti, Krnjevalska pučka udruga "Kampanel" doprinosi očuvanju kulturne baštine Kaštela, potiče zajedništvo među stanovnicima i obogaćuje društveni život zajednice tijekom cijele godine.

3e) Medijska kultura, likovne, vizualne i audiovizualne umjetnosti

Udruga za promicanje likovnih umjetnosti KaštelArt osnovana je 2019. godine s ciljem okupljanja likovnih amatera i ljubitelja umjetnosti različite životne dobi i zanimanja. Udruga pruža platformu za kreativno izražavanje te potiče razvoj likovnih vještina među svojim članovima. Udruga redovito organizira upise novih članova u likovne radionice, uključujući programe za djecu predškolske i osnovnoškolske dobi. Radionice se odvijaju pod stručnim vodstvom pedagoga i učitelja likovne kulture, pružajući polaznicima priliku za razvoj kreativnosti i likovnih vještina. Članovi udruge aktivno sudjeluju u organizaciji i predstavljanju svojih radova na izložbama. Udruga surađuje s lokalnim kulturnim institucijama, poput Gradske knjižnice Kaštela, u organizaciji izložbi i kulturnih manifestacija, čime doprinosi obogaćivanju kulturnog života zajednice.

Udruga za promicanje filmske kulture, filma i televizijskih serija "Kinoljubac" iz Kaštela osnovana je 2023. godine s ciljem obogaćivanja lokalne filmske scene i edukacije građana o filmskoj umjetnosti. Udruga redovito objavljuje recenzije i analize aktualnih filmskih naslova, pružajući čitateljima uvid u kvalitetu i sadržaj filmova različitih žanrova. Putem vlastite stranice udruga informira javnost o nadolazećim filmskim projekcijama, festivalima i događanjima vezanim uz filmsku umjetnost, potičući sudjelovanje lokalne zajednice u kulturnim aktivnostima i pružajući platformu za ljubitelje filma i televizijskih serija te obogaćujući kulturni život zajednice.

Informatička udruga "7 Kaštela" osnovana je s ciljem promicanja informatičke kulture i tehničke edukacije među građanima Kaštela. Tijekom svog djelovanja, udruga je realizirala nekoliko značajnih projekata. U sklopu obilježavanja 60 godina tehničke kulture u Hrvatskoj, udruga je izradila informativni prospekt Kaštel Sućurca te kartu Kaštela, pridonoseći boljoj informiranosti građana i posjetitelja o lokalnoj povijesti i znamenitostima. Organizirana u atriju Osnovne škole "Knez Mislav" u Kaštel Sućurcu, izložba je predstavila povijest i kulturu Kaštela kroz multimedijalne sadržaje, uključujući fotografije, videozapise i interaktivne prezentacije. U suradnji s udrugom "GEA 7", udruga je izdala CD koji sadrži bogatstvo informacija o povijesti, kulturi i znamenitostima Kaštela, pružajući korisnicima interaktivno iskustvo upoznavanja s gradom. Kroz ove projekte, Informatička udruga "7 Kaštela" značajno je doprinijela očuvanju i promociji kulturne baštine Kaštela te unapređenju informatičke pismenosti među građanima.

3f) Interdisciplinarne i nove umjetničke i kulturne prakse

Udruga Sensoria, sa sjedištem u Kaštel Sućurcu, aktivno djeluje na području glazbene i audio umjetnosti. Osnovana 2011. godine, udruga se fokusira na zvukovno stvaralaštvo, snimanje i produkciju vlastitih uradaka svojih članova, kao i na organizaciju kulturnih događanja. Projekt "Tête-à-tête" - udruga je realizirala ovaj umjetnički projekt koji donosi audio umjetnost na poseban način. U produkciji originalnih skladbi korišteni su nekonvencionalni instrumenti poput automobilskih felgi, oklopa karburatora i starih telefona, čime je stvoren jedinstven zvučni doživljaj. Sensoria redovito organizira koncerte, izložbe i kulturne priredbe, promovirajući glazbeno i zvukovno stvaralaštvo te potičući suradnju s domaćim i međunarodnim umjetnicima. Udruga održava radionice, predavanja i savjetovanja usmjerena na razvoj glazbenih i zvukovnih vještina, pružajući platformu za razmjenu znanja i iskustava među umjetnicima i entuzijastima.

Udruga ARHE iz Kaštela aktivno djeluje na promicanju kulturne i umjetničke baštine te na podizanju svijesti o društvenim pitanjima kroz umjetnost. Njihove aktivnosti uključuju organizaciju kulturno-umjetničkih programa, edukativnih radionica i javnih događanja usmjerenih na različite aspekte društva. Umjetnošću protiv nasilja nad ženama: U studenom 2023. godine, udruga je organizirala događaj pod nazivom "Umjetnošću protiv nasilja nad ženama" u dvorcu Vitturi. Program je uključivao sudjelovanje pjesnika, glazbenika, likovnih umjetnika i psihologa, s ciljem podizanja svijesti o problemu nasilja nad ženama kroz različite umjetničke forme. Kulturno-umjetnički program "Od gnjizda do zvizda": U travnju 2023. godine, udruga je organizirala ovaj program u Planinarskom domu Putalj u Kaštel Sućurcu. Događaj je okupio pjesnike, arheologe, glazbenike, klape i likovne umjetnike, pružajući platformu za razmjenu umjetničkih izraza i promicanje kulturne baštine. Kroz ove i slične aktivnosti.

3g) Očuvanje kulturne baštine

Društvo za očuvanje kulturne baštine Kaštela "Bijaći" osnovano je 1985. godine s ciljem zaštite i promocije bogate kulturne baštine kaštelanskog područja. Naziv društva inspiriran je povijesnim lokalitetom Bijaći, poznatim po crkvici sv. Marte, gdje je knez Trpimir 852. godine izdao darovnicu kojom se prvi put spominje ime Hrvata. Tijekom svog djelovanja, društvo je realiziralo brojne projekte usmjerene na očuvanje kulturne i prirodne baštine Kaštela. Jedan od značajnih uspjeha je uvrštavanje 1500 godina stare masline u Kaštel Štafiliću, poznate kao Mastrinka, u status zaštićenog spomenika prirode. Društvo je preuzelo brigu o njezinoj sanaciji, održavanju i promociji, uključujući izradu suvenira poput krunica od koštica masline, koje su prepoznate i nagrađene na manifestacijama poput Noćnjaka 2023. Osim toga, društvo je iniciralo i sudjelovalo u obnovi i zaštiti sakralnih objekata, poput crkve sv. Ivana Krstitelja u Kaštel Starom, te je organiziralo brojne kulturne manifestacije, izložbe i koncerte. Izdavačka djelatnost društva obuhvaća publikacije poput "Kaštelanskog zbornika" i monografija koje dokumentiraju povijest i kulturnu baštinu Kaštela.

NACRT

Udruga građana za očuvanje kulturne baštine "Podvorje" iz Kaštel Sućurca posvećena je očuvanju i promociji lokalne kulturne baštine. Udruga "Podvorje" aktivno sudjeluje u organizaciji i podršci kulturnih događanja u Kaštelima. Primjerice, bila je jedan od organizatora obilježavanja 80. obljetnice smrti dr. fra Bernardina Sokola, hrvatskog glazbenika i mučenika.. Iako nisu dobili odgovore, njihova inicijativa pokazuje predanost očuvanju lokalne povijesti. Kroz svoje djelovanje, udruga "Podvorje" nastoji očuvati kulturnu i povijesnu baštinu Kaštel Sućurca, organizirajući i podržavajući razne kulturne manifestacije te istražujući povijesne događaje od značaja za lokalnu zajednicu.

Udruga za revitalizaciju sela Opor-Botići iz Kaštela posvećena je očuvanju, obnovi i revitalizaciji sela Opor, poznatog i kao Botići. Osnovana 27. rujna 2009. godine, udruga nastoji sačuvati prirodnu i kulturno-povijesnu baštinu sela, uključujući izvornu arhitekturu, tradiciju i identitet. Među ključnim aktivnostima udruge ističe se organizacija manifestacije "Dani Luke Botića", posvećene hrvatskom pjesniku i preporoditelju Luki Botiću, čiji korijeni potječu iz ovog sela. Ova manifestacija obuhvaća književne programe, stručna izlaganja, likovne izložbe i glazbene sadržaje, a održava se u više gradova, uključujući Split, Kaštela i Đakovo. Udruga također organizira tradicionalnu pučku feštu "Osmina sv. Ante" te je izdala zbornik radova "Opor i Kozjak – spona priobalja i Zagore", koji sadrži znanstvene radove vezane za prošlost, sadašnjost i budućnost Opora i šireg područja.

Udruga "Restauro" iz Kaštela posvećena je očuvanju kulturne baštine i ekologiji te promicanju vrijednosti civilnog društva i zdravog načina života. Jedna od njihovih inicijativa bila je organizacija akcije za uređenje dječjeg igrališta u Kaštelima, s ciljem pružanja sigurnog prostora za igru djece i poticanja zajedničkog angažmana roditelja i lokalne zajednice.

3h) Gospodarsko jačanje i turistička promocija, gastroenologija

Klaster za održivi razvoj "Zora" osnovan je 2018. godine u Kaštelima s ciljem jačanja gospodarstva i prepoznatljivosti grada kroz povezivanje dionika iz javnog, civilnog i privatnog sektora. Klaster okuplja subjekte iz područja lokalne hrane, turizma i kreativnih industrija, nastojeći potaknuti održivi razvoj lokalne zajednice. Organizacija manifestacija: Klaster je organizator događanja poput "Sedam klapa na sedam trgova", koja promoviraju kulturnu baštinu i turističku ponudu Kaštela. Podrška lokalnim inicijativama: Klaster sudjeluje u projektima usmjerenim na zaštitu kaštelanskog vinogorja i promociju autohtonih proizvoda, poput Kaštelanskog crljenka.

Udruga "Kaštelanski suveniri" iz Kaštela posvećena je očuvanju i promociji kulturne baštine te izradi autohtonih suvenira koji odražavaju bogatu tradiciju kaštelanskog kraja. Osnovana s ciljem poticanja spoznaja o kulturnom nasljeđu, udruga se bavi izradom unikatnih suvenira i rukotvorina, promovirajući kulturu i običaje Kaštela. Tijekom svog djelovanja, udruga je sudjelovala na raznim manifestacijama i sajmovima diljem Hrvatske. Kroz svoje aktivnosti, udruga "Kaštelanski suveniri" nastoji povezati umjetnike iz raznih stvaralačkih područja s ciljem razvoja kulturno-umjetničkog duha kaštelanskog podneblja te promicanja primijenjene umjetnosti i umjetničkog stvaralaštva.

NACRT

Udruga za promicanje kvalitete života, kulturnih vrijednosti i baštine "Šušur" iz Kaštela aktivno djeluje na očuvanju i promociji kulturne baštine te unaprjeđenju kvalitete života u lokalnoj zajednici. Kroz organizaciju raznovrsnih manifestacija, udruga doprinosi obogaćivanju kulturne ponude Kaštela i očuvanju tradicijskih vrijednosti. Ključne aktivnosti udruge "Šušur": Festival šalše i salse: Ova manifestacija, poznata i kao Festival spize i plesa, održava se već 14 godina. Posjetiteljima nudi degustaciju jela od rajčica (šalše) uz latino glazbu i plesne nastupe. Jesen u Kaštelima – Sajam plodova zemlje: Udruga organizira manifestaciju koja objedinjuje Dane kruha i zahvalnosti za plodove zemlje. Cilj je promicanje agro-turističke ponude Kaštela, tradicijskih djelatnosti i poljoprivredne tradicije. Eko-etno sajam: Udruga organizira sajam s ciljem očuvanja i promocije kaštelanske i hrvatske baštine. Posjetiteljima se nude autohtona jela, pića i unikatne rukotvorine.

Udruga prijatelja i štovatelja vina i vinskih proizvoda "Kaštelanski Crljenak" te **Udruga vinara i vinogradara "Crljenak kaštelanski 2001"** iz Kaštela posvećene su očuvanju, promociji i brendiranju autohtone sorte vinove loze – kaštelanskog crljenka. Osnovane su s ciljem revitalizacije ove gotovo zaboravljene sorte, koja je genetski identična američkom zinfandelu i talijanskom primitivu. Udruge aktivno sudjeluju u organizaciji manifestacija poput "Večeri kaštelanskih vina", gdje lokalni vinari predstavljaju svoja vina široj publici. Kroz edukativne programe, radionice i promocije, udruga nastoji educirati vinare, potrošače i širu javnost o vrijednosti i potencijalu kaštelanskog crljenka, te potaknuti njegovu proizvodnju i konzumaciju. Time doprinosi očuvanju kulturne baštine Kaštela i razvoju lokalne vinske scene.

Udruga "ONE" iz Kaštela posvećena je izradi suvenira, nakita, prigodnih poklona, ukrasa i slika, te organizaciji edukativnih radionica s ciljem samozapošljavanja i suradnje među članovima.

Literatura i izvori

Bioportal – Ekološka mreža Natura 2000, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, 2023, https://bioportal.hr/gis/ (18. 6. 2024.).

Digitalni ortofoto 2021/22, Državna geodetska uprava, Zagreb, 2022.

Ekološka mreža Natura 2000 Republike Hrvatske – WMS, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Zagreb, 2023.

Europska komisija. (2024). *EU ovlasti u području kulture*. Dostupno na: https://culture.ec.europa.eu/hr/policies/eu-competences-in-the-field-of-culture. (30.9.2024.)

Europska komisija. (2018). Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Nova europska agenda za kulturu. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0267. (30.9.2024.)

Europska unija. (2016). *Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije (Pročišćene verzije)*. Službeni list Europske unije. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016ME/TXT. (30.9.2024.)

Europska unija. (2021). Uredba (EU) 2021/818 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2021. o uspostavi programa Kreativna Europa (2021.–2027.) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1295/2013. Službeni list Europske unije. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32021R0818. (30.9.2024.)

Geoportal kulturnih dobara Republike Hrvatske (GIS shapefile), Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Zagreb, 2024.

Institut za turizam. (2018). *Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije (2017 – 2027) sa strateškim i operativnim planom marketinga.* Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije. Dostupno na: https://www.dalmatia.hr/wp-content/uploads/2023/10/Glavni_plan_razvoja_turizma_SDZ.pdf. (1.10.2024.)

Matanovac Vučković, R., Uzelac, A., Vidović, D., 2023: Kulturne politike na putu prema održivosti, u: *Pregled kulturnih politika i kulturnog razvitka u Republici Hrvatskoj*, Ministarstvo kulture i medija, Zagreb.

Ministarstvo kulture i medija. (2023). *Nacionalni plan razvoja kulture i medija 2023.-2027.*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija. Dostupno na: https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalni%20plan%20razvoja%20kulture%20i%20medija/Nacionalni%20plan_objava.pdf. (1.10.2024.)

Ministarstvo kulture i medija. (2022). *Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj.* Zagreb: Ministarstvo kulture i medija. Dostupno na: https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pregled%20kulturnog%20razvoja%20i%20kulturnih%20politika%20u%20Republici%20Hrvatskoj.pdf. (30.9.2024.)

Ministarstvo kulture i medija. (2024.) *Provedbeni program Ministarstva kulture i medija do 2024. godine.* Zagreb: Ministarstvo kulture i medija. Dostupno na: https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Analize/Provedbeni%20program%20Ministarstva%20kulture%20i%20medija%20za%20do%202024.%20godine%2014.2.2024.pdf. (1.10.2024.)

Ministarstvo turizma i sporta. (2023). *Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine i Akcijski plan do 2025. godine.* Zagreb: Ministarstvo turizma i sporta. Dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2023_dokumenti/Nacionalni%20plan%20razvoja%20odr%C5%BEivog%20turizma%20do%202027.%20godine%20i%20Akcijski%20plan%20do%202025.%20godine.pdf. (1.10.2024.)

Odluka o donošenju i objavi pročišćenog teksta odredbi za provođenje Prostornog plana uređenja Grada Kaštela, Službeni glasnik Grada Kaštela 17 (19), 2019, https://www.kastela.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=3495&PortalId=0 (14. 6. 2024.).

Razvojna agencija grada Kaštela – Kastelara. (2021.) *Provedbeni program Grada Kaštela 2022. – 2025.* Kaštela: Grad Kaštela.

Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, 2024, https://registar.kulturnadobra.hr/#/ (11. 6. 2024.).

Registar prostornih jedinica Republike Hrvatske (GIS shapefileovi), Državna geodetska uprava, Zagreb, 2023.

NACRT

Registar udruga Republike Hrvatske, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije Republike Hrvatske, 2024, https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!udruge (7. 6. 2024.).

Splitsko-dalmatinska županija. (2022). *Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.-2027.*. Split: Splitsko-dalmatinska županija.

Splitsko-dalmatinska županija. (2023). Provedbeni program Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje 2022.-2025. (verzija 1.4). Split: Splitsko-dalmatinska županija.

Strategija kulturnog razvitka Grada Kaštela 2017. – 2023., Grad Kaštela, 2017, https://www.kastela.hr/wp-content/uploads/2017/09/Prijedlog-Strategije-kulturnog-razvitka-Grada-Ka%C5%A1tela-2017-%E2%80%93-2023.pdf (11. 6. 2024.).

Strategija digitalne Hrvatske za razdoblje do 2032. godine, Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva, 2022

UNESCO. (2005). *Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja*. Dostupno na: https://www.unesco.org/creativity/en/2005-convention. (30.9.2024.)

Urbanex. (2017). *Strategija kulturnog razvitka Grada Kaštela 2017. – 2023. Kaštela: Grad Kaštela*. Dostupno na: https://www.kastela.hr/wp-content/uploads/2017/09/Prijedlog-Strategije-kulturnog-razvitka-Grada-Ka%C5%A1tela-2017-%E2%80%93-2023.pdf. (1.10.2024.)

Urbanex. (2023). *Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2027. godine.* Split: Grad Split. Dostupno na: https://split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=13577&PortalId=0. (1.10.2024.)

Vijeće Europske unije. (2022). *Rezolucija Vijeća o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026.*. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01). (30.9.2024.)

Vlada Republike Hrvatske. (2021a). *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine*. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske. Dostupno na: https://hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2021/02/Nacionalna-razvojna-strategija-RH-do-2030.-godine.pdf

Vlada Republike Hrvatske. (2021b). *Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026.*. Dostupno na: https://planoporavka.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Plan%20oporavka%20i%20otpornosti%2C%20srpanj%202021..pdf. (30.9.2024.)

Zakon o arhivskom gradivu i arhivima (NN 61/18, 98/19, 114/22, 36/24)

Zakon o audiovizualnim djelatnostima (NN 61/18, 114/22)

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 111/21)

Zakon o kazalištima (NN 23/23)

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/19, 98/19, 114/22, 36/24)

Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi (NN 83/22)

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20)

Zakon o muzejima (NN 61/18, 98/19, 114/22, 61/18)

Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22, 113/22, 33/23, 114/23, 35/24)

Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22, 114/23)

Zakon o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva (NN 43/96, 44/96, 127/00, 177/04)

Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17, 151/22)

Zakon o umjetničkom obrazovanju (NN 130/11)

Zakon o ustanovama (NN 76/93, 29/97, 47/99, 35/08, 127/19, 151/22)

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14 , 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22)

NACRT